

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Refutatio Tractatus Gregorii De Valentia Hispani, Iesuitæ
Ingolstad. impij, de prophana, abominanda & execrata,
verboq[ue] Dei damnata Missa Pontificia**

Heerbrand, Jakob

Tvbingæ

VD16 H 1081

Ad Capvt Tertivm, In Qvo Hispanvs Contendit, In Missa, Sacrificium fieri
corporis & sanguinis Christi Domini.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36568

Quia in Cœna iuxta Christi institutionem, nobis illa à Deo dantur, ut sibi ea offeramus, sed ut nos edamus & bibamus.

Quod verò Hispanus multa de alijs Dei donis nugatur, quod ea ipso accepta, illi offeramus: Ingens est inter hæc diversitas. Nostra quælibet omnia, quæcumq; nobis dedit, etiam corpora nostra, gratiæ diuinæ ergo, et sibi sibi offerenda præcepit. Corpus verò & sanguinem Christi vult accipere, edere & bibere & non sibi offerre, quod nec possumus nec debemus: sed ipse Christus summus Sacerdos, solus ad hoc opus constitutus est missus & constitutus propiciator, qui opus redemptionis generis humani unica sua oblatione, semel in cruce peracta perfecit. Quod repeti potest, nec debet. Et horribilis est blasphemia, Sacrificium Christi unicum propiciatorium, hominem peccatorem turpissimum, contuere, quia repetat opus, quod illius solius est proprium, absq; illius verbo.

Fol. 47.

Quod igitur tertium assumit argumentum nostrum, quod ita hoc Sacrificium opus est diuinitus institutum. Oblatio Eucharistiæ, quam dicunt sacrifici, diuinitus instituta non est. Non est igitur verum Sacrificium.

Fol. 48.

Utrancq; præmissam negans, Latius enim patere veri nominis Sacrificium, quam Sacrificium diuinitus institutum, ac legitimum. Hispano vera sint Sacrificia, quæ etiam diuinitus instituta non sunt, bona fiant intentione ad gloriam Dei: In quo numero recenset Sacrificia Ethnicorum, demonijs immolantium, vera esse contendens Sacrificia itaq; modo Missam esse Sacrificium non diuinitus institutum, nec legitimum, sed Ethnicum, haud inuiti dabimus. Et hoc hæcenus disputauit & tendit Hispanus, omnibus, quibus potuit viribus, ut tale esse doceret Sacrificium.

Fol. 49.

AD CAPVT TERTIVM, IN QVO
HISPANVS CONTENDIT, IN MISSA, SACRIFICIVM FIERI CORPORIS & SANGVINIS CHRISTI DOMINI.

Male cause, quæ in se ipsa laborat, specioso pharmaco opus esse, cura palliativa, rectè dixerunt veteres sapientes. Sic pestiferam causam esse

missam, quæ laborat valde peste, & alijs morbis. Ideo probaturus, in Missa Sacrificium fieri corporis & sanguinis Christi, longa circuitione & argumentatione dicitur Hispanus. Quæmadmodum catus circuit calidum pulmentum, & ut Satan non recta, verum serpentino & tortuoso gradu circumrotat, ut malè hominibus persuadeat, quod cupit: Idem planè factitat Hispanus miris artibus. Principio, inquit, ita concludo: Catholici Sacerdotes id omnino in Missa sacrificant, quod speciebus panis & vini, per rita consecratione, contentum est, Ecclesiæ Catholicæ ritu tractant & consueverunt, & offerunt, ut demonstravimus capite superiori. Hoc autem est corpus & sanguis Christi Domini, Corpus igitur & sanguinem Christi sacrificant.

Respondeo: Vtraq; præmissarum falsa est. Nam quod se Maiorem propositionem supra demonstrasse ait: id quale sit, ostensum est, videlicet, (ut illic habent verba eius,) quod aliter probari neq; a. beat, neq; possit, nisi communi ipsorum Sacerdotum testimonio: qui, si rogentur, affirmabunt, hoc se prorsus velle & agere, quod instituit Catholica Ecclesia, (quæ est fides carbonaria) Ratio etiam redditur ab Hispano, cur nec possit, nec debeat, aliter probari, nisi sacrificulorum assertione: Quia hæc consecratio & oblatio eiusmodi factum spectet, quod sit in uoluntate offerentis.

Respondeo: Omnia & singula hæc falsa sunt & longa & alia indigent probatione, quia quia destituitur Sacrificulus, ideo rectè facit, quod ingenuè fatetur, nec posse nec debere aliter probari, nisi Sacrificulorum confessione. Sed quis audiuit, Hispano dic quæ so, talia facta, & argumenta? Primum enim quis potestatem hanc illis, Sacramentum Cœnæ Dominicæ sacrificandi & offerendi in Missa, concessit? Deinde, quis fidem illis de proprio habebit factis, cum omnis homo mendax, & multa mira ab istis prærogatoribus sint facta? Et, cur non voce clara, & lingua vulgò nota, hoc prærogum sacrum, quod ad totam pertinet Ecclesiam, quominus de illo factis dubitari possit? Scimus causam quam Gabriel recitat, siue fabulam siue historiam. Ne quis scilicet rusticorum Eleusynthia hæc intelligat sacra.

Præterea, non in sola & nuda hoc sacrum consisit offerentis voluntate, sed requiritur multò magis instituentis voluntas, cum Deus se coli nolit, sibi offerri voluntat: sola humana: Verùm nostram suæ vult confor-

D

Ad

Fol. 49

Fol. 35

Ad hæc nullus hic in Sacramentorum institutione & tractatione
 tes habet Ecclesia, sicut Coena Domini Sacramentum est, cuius institutio
 solius excellentiæ est diuinæ, que nãdmodum etiam Thomas rectè scripsit
 Verùm iam istis Ecclesiæ Caolyce sufficit institutio.

Hæc inquam omnia & singula, in vna propositione, quam Hi-
 nus demonstrationem vocare non sine ingenti temeritate audeat, firmè
 probanda erant argumentis. Verùm hic, omnia illa sibi, sicut Matheus
 Retymata, hoc est, postulata, que probare non volunt, quia aliis ver-
 confessis, ex quibus postea demonstrationes extruunt, sumit. Sed abs-
 span., ut hanc tibi concedamus licentiam. Vsq; enim tibi molesti esse
 genus, donec hæc, que sumis tibi, Scripturæ probes testimonijs. Qu-
 cum facere te non posse profitearis, causa te cadere necesse est. Nostri
 laborantibus partibus, que probationem indigent, non probatis, nihil
 fieri: Et ut omnibus manifestum faciat Hispanus, si in male causa de his
 ne laborare, multisq; indigere Pharmacia, quibus illi medeatur: Mone-

fol. 51.

- ” alio probare conatur syllogismo, qui est: Cum à legitimis Noui Testam-
 ” ministris & sacerdotibus Eucharistiæ Sacramentum, secundum Christi
 ” institutionem, ita conficitur, ut contra præceptum illud institutionis
 ” facite in meam commemorationem, omninò nihil peccetur, Verùm con-
 ” & sanguis Christi sub speciebus panis & vini præsens, continetur.
 ” Missa ita, secundum Christi institutionem, Eucharistiæ Sacramentum
 ” gitimis Noui testamenti ministris, sacerdotibusq; conficitur, ut nihil co-
 ” præceptum illud institutionis ab ipsis peccetur. Ergo in Missa, Sacramen-
 ” corporis & sanguinis Christi fit. Respondeo. Simplex est veritas
 ” nec tot ambagibus est opus: sed si bonam foueres causam Hispanus, quæ
 ” peditus erat dicere: Missa est instituta à Christo, in Nouo testamento
 ” to paschate veteri Iudeorum: Ibi saluator, ut scribunt Euangelistæ
 ” modo eam instituit, nosq; offerre in ea iussit corpus & sanguinem
 ” ut sit sacrificium verè propitiatorium, pro peccatis viuorum & mortuo-
 ” rum. Sic enim Euangelistarum verba disertè sonant, eamq; exprimit
 ” Christus discipulis suis panem, dicens accipite: offerete Deo patri caelesti.
 ” Quemadmodum nos in Cœnæ Dominicæ celebratione, nihil aliud agimus
 ” vel dicimus: quàm verba institutionis habent à Christo factæ. Tum facti-
 ” me persuaderes Hispanus, & nobis & alijs quibusuis. Sed serpentina

no tuo hoc tuo ingressu, longissimaq; circuitione, totam tuam suspectam facis causam. Ut enim longis errorum ambagibus circumducas, et in-
 volas incautum lectorem, prolixo valde veris Syllogismo. Deinde mino-
 rem illis quoq; Syllogismi probare instituis, primum contra Capharna-
 itas, quos sic vocas, negantes presentiam corporis et sanguinis Christi in
 Coena, et tantum significari ac figuram eius esse panem et vinum docen-
 tes. Quod quia nihil ad nos, ideo libenter praeterimus. Deinde vero, quia
 nos a ganius tantum in Missa ipsorum presentia adesse corpus et sangui-
 ne Christi: ideo hoc ipsam contra nos, quos Confessionis vocat, pro-
 bare instituit, videlicet in Missa, esse omnino nihil contra institutionis de
 Sacramento Coenae praecipuum peccari.

Ideo dum dicit praecipit, quod verbis illis: Hoc facite &c. contine-
 tur, primum intelligendam: quam ad rem et verba, quae in narratione in-
 stitutionis antecedunt, et formam ipsam, conditionemq; istius praecipit,
 qua diligentissime considerare oportet, ut ita certius constituamus, quod
 proprie particula illa: Hoc facite, referenda. Igitur quod attinet ad ante-
 cedentia verba, ex omnibus Scriptoribus Canonice colligit: Vbi decem
 recensit actiones circa panem, et circa calicem, novem, priusquam subijctum
 dicitur praecipit illud: Hoc facite.

Verum priusquam alia audiamus, quia nimis multa dicit, par est nos
 etiam audiri breuiter, aliquid eius, quae ab ipso dicta sunt, addentes: Mala
 mens, malus animus, nempe in Hispano Vulpinus, si usquam alibi, hic certe
 maxime apparet. Cum enim verba institutionis Coenae Dominicae con-
 cinnare voluerit ex omnibus, (ut profitemur) Scriptoribus Canonice, eaq;
 numeret, ponderet, et trutinat ad amussim, adeo ut in vniuersum 19. actio-
 nes ibi numeret, decem circa panem, novem circa calicem: de quibus 19.
 iam nihil dicam, sed postea respondebo ad illa, quae controuersiam habent:
 In omnibus illis, ne vnicam quidem inuenit quae sacrificare vel offerre, vel
 sacrificium foret propiciatorum. Quod igitur agit miser, cum 19. illis actio-
 nibus cum nihil ad ipsius faciant probandam Missam Pontificiam.

Sed hic et aliud nobis considerandum venit: Non fraudulentem solum, sed
 sceleratam ac perfidam sacrilegus Hispanus (V. Gelasius Pontifex Romanus) loqui-
 quitur circa praecipitum Christi de calice, in actione, ut ipse pensularit
 numerat, prima: Bibite, non casu quodam fortuito, sed de industria ac data
 opera, committit. Omnes, quod Matth. 26. disertè et expressè additum habetur

Dij Quod

Fol. 70.

Explicatio cau-
sarum.

Quod mirum sanè est, cum aliàs studiosè admodum. & curiosè frequenter numeret vocabula, ex eisq; singulas actiones in textu, literis Alphabetis. & deinde in margine loca Euangelistarum & Apostoli annotet: hic adè cæcus sit Hispanus, ut videre non potuerit, OMNES. Sicut cæcitate non vidit, nec posuit actionem, quam S. Marcus 14. descripsit. biberunt ex illo OMNES. Antea in meo quodam Scripto, Hispano par conspicillorum, quibus in Scripturæ S. lectione, propter visus defectum, uteretur: sed frustra. Video enim eum, ut maximè cæcitate meum sequi nolle consilium, eisq; uti. Verùm non tam cæcitate hoc adscribo, quàm malitiæ planè Diabolicæ, qua ab hoc Sacramento, tunc laicos excludat: quod fecit alius quidam ipsius socius, negans hoc institutum, sed ex gratia tantum & nullo iure, eis dari speciem alteram contentos esse deceat illos. Sed hic plus sapere sibi videtur, infra se petens, peculiarem id habere difficultatem, propter quam non detur, periculum intelligit effusionis Calicis, & mystaces verum ne quid illis adhaereat sanguinis. Bonus & simplex Christus hac attentè consideravit. Quantò itaq; hi herum suum sapientia cellunt.

Fol. 73.

Quod autem ad verba præcepti: Hoc facite in meam commemorationem attinet, post multas & varias distinctiunculas, inter reliqua secundum speciem suam autem præceptum istiusmodi, præceptum est cogitandi, aut loquendi præcipue: Sed FACIENDI, ad commemorationem videlicet, IPSIVS FACTI REPRESENTATIONIS mortem, quam Ultrò Christus pro nobis obiit in cruce. Affirmatum esse præceptum ait, quod quidem obliget semper, sed non pro semper, sed pro omni loco & tempore. Sed respondeo, siue affirmatiuum siue negatiuum sit præceptum, id semper & solum faciendum, omni tempore, loco, & persona, quando cunq; ubi cunq; & quocunq; Coena Domini celebratur, tantum hoc faciendum, quod Christus faciendum in suo testamento mandatum, nihilq; prorsus in eo mutandum. Item, hoc, inquit, præceptum exequi necesse est, secundum rectam rationem, ac dispensationem imprimis Ecclesiæ, quæ mysterium Dei est dispensatrix.

Ad nubes, quas reliquimus, id est, ad Grammaticam nobis redendum est. **Novus** prodijt ex Hispania Priscianus redinius, mirabilis totius

in Africa semper aliquid noui) qui verbum commemorari non ad cogitationem, nec citam ad repetitionem, quae fit locutione, sed praecipue ad representationem facti histrionicam, quae scilicet fit gestibus, quibus factum aliquid exprimitur, & representatur refert. Nusquam, bene Prisciane, credo ego, Verbum commemorari, in hac significatione apud latine linguam auctores, reperies: scilicet pro gestibus histrionicis representari rem aliquam. Parens autem latine linguae & eloquentiae, Cicero, quod tu negas, ad cogitandum & loquendum referendum docet, nequaquam verò ad Histrionicam representationem. Ita enim loquitur: Pythagoreorumque more, exercendae memoriae causa, quid quoque die DIXERIM, EGGERIM, COMMEMORO vesperi. Idem: Nam quid hoc indignius, aut iniquius DICI AVT COMMEMORARI potest. Vbi commemorari, pro dici accipit. Sicut & pro commemorare, & graeco $\mu\epsilon\mu\omicron\upsilon\upsilon\epsilon\upsilon\omega$, Sicut & commemoratio, inde verbale nomen, nequaquam, ut tu Hispanice interpretaris, vel deprauas potius, pro histrionica representatione, sed verbali narratione accipitur. Sicut Terentius. Nam

Cicer. in Catil.

Id. pro Quins.

Terent. in Andr.

De Natura Deorum.

ut Cicero: Multaque alia in alijs commemorabilia, proferre possum. Inuitus quidem huc descendo: sed quia aduersarium hic Missae suae, & sacrificij confecti, fundamenta velle ponere video, ut omnibus palam fiat, quam infirma, arenosa, imò nulla, ad eòque falsa sint, imò putrida & putida istius Logodadali fundamenta, quibus arcem Missae Pontificiae iam inclinate sulcire cupit: Ideo vocabuli, ex quo illam vult extruere, significatio omnino fuit exponenda, ut quae impudens sit Sycophantia Hispanus, appareat omnibus, qui pro sua sibi sumit impudentia, cum ex Grammaticatione ex Theologia, quaecumque vult, pro concessis & principijs, quae sunt falsissima vanissimaque.

Itaque simpliciter, nulla usus circuitione, vel tergiuersatione, verbum seu preceptum, Hoc facite, ad actionem istam Christi totam pertinet, quae patrem & calicem benedictum, dedit discipulis suis dicens: Accipite, comedite, hoc est corpus meum. Bibite ex hoc omnes: hic est sanguis meus &c. Hoc ergo inquit facite, quotiescunque beritis, in meam commemorationem, quo nihil aliud eis facere precepit, quam quod tum faciebant, in Coena sumptione.

D iij

tionem

Non aliud Christus instituit his verbis, comedite & bibite, & illis
 verbis, hoc facite, quibus precepit de manducatione & bibitione,
 quaquam autem tum histrionis instar, quod inquit Hispanus suo
 sibus representavit futuram post diem suam passionem & mortem
 id quod ne ex uno quid in tota totius actionis istius colligi potest.
 ipsis hoc facere precepit, sed manducare corpus suum, & bibere sanguinem
 suum iussit in sue mortis commemorationem. Sicut Apostolus dicitur
 perspicue verba hec Christi interpretatur, uno verbo, unum contextum
 Hoc facite quotiescumque; bibetis in meam commemorationem. Quod
 cumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, morte
 annuntiabit, donec veniat. Audis Hispane, audis inquam, verba
 Christi, hoc facite, interpretacionem Apostolicam? Tuam igitur nugationem
 prorsus repudiamus. Que hec ego Hispani, hominis Vanitatis & temeritatis,
 quod hoc precepto & verbo, facite, assensuram esse, & representacionem
 mortis, eius Hoc est, gestulationes Missae theatrales, & se representare
 mortem Christi in cruce nugantur simili Pontificis, & ministratio
 preceptum. Hoc quidem verum est, iubet Christus hoc facere ad commemorationem,
 hoc est, ut Paulus hec verba interpretatur, ad memoriam, & ministerium
 annunciationem. Sed quid Hispane? Nunquid commemoracionem
 Christi, eiusque annunciacio in gestulationibus histrionicis consistit,
 utaq; nobis erit Phormione. Nequaquam vero commemoracionem
 voce Christus usus est, & annunciacio eius mortem, quod Apostolus
 didit, publicam predicacionem significat. Sicut idem Apostolus in
 Epistola eodem vitur vocabulo, quo & in Coena Domini de seipso
 κητογγελλει Qui, inquit, Euangelium annunciant. Et alibi idem: Et dicitur
 annunciacio in uniuerso mundo. Et iterum: Quidam ex contentione
 stum annunciant.

1. Cor. 9.
 Rom. 1.

Quid hic Hispane dices? Apostolus verbi & precepti Christi interpretatur
 de gestulatione, & representacione mortis Christi, in Missa vestra, & quod
 cum mortem Domini vult annunciacio. Vbi tu peruersissime hominum
 non de loquendo precepit, sed de representacione mortis Christi accepit.
 Aut etiam miserationem & murmuracionem verborum intelligis, per
 nunciacio? Atqui loca ista Apostoli horum nihil admittunt. Quod
 enim ex te: Num Euangelium concionatores gestulationibus, an vero

et sonora voce annunciare debeant Similiter, Num Romanorum tum
 in uniuerso mundo, histrionicis gestibus fuerit representata? Quera
 Num Apostoli in Coena Domini administratione gesticala=
 tionibus eiusmodi histrionicis sint vsi? Atqui nihil horum eos adhibuisse
 Gregor. & Platina constat. Siquidem nuda fuerunt omnia, & aliquot post
 feculis demum ab ociosis & superstitiosis hominibus excogitata & ad
 habita fuerunt. Apagesis igitur in mala ciuicè Hispanæ, cum ista tua Missa the=
 atria & summa, histrionica, gesticatoriaq; mortis Christi representatione.

Fol. 73. 82.

Deinde quod addit, hoc præceptum, facite, quod ut ad usum etiam atq; ad
 administrationem Eucharistiæ accommodatur, esse pro omni tempore, &
 obligare: Sed quatenus id exequi necesse est, secundum reclam rationem,
 dispositionem, in primis Ecclesiæ, quæ mysteriorum Dei sit dispensatrix,
 accipiendum. Nimirum largè suo id sibi sumit more. Est quidem Ecclesia Chri=
 sti dispensatrix Mysteriorum Dei, sed non ea ratione & significatione sump=
 tit hoc uocabulo, quo Pontifex Rom. potestatem sibi in Coena Domini admi=
 nistratione arrogat, ut pro suo arbitrio, ex plenitudine potestatis, dispenset,
 & mutet in ea, quæcumq; usum est: Quod per dispensationem eum ficere
 posse sui asserunt. Hoc negamus, ut hanc sibi sumat licentiam, desponendi
 dispensandi, aut mutandi quicquam in Testamento Christi, iam antea ab
 ipso disposito. Hominis, inquit Apostolus, Testamentum confirmatum, nemo
 spernit, aut superordinat, multò ergo minus Christi Testamento aliquid li=
 cet addere, uel superordinare. Verùm Pontificia Ecclesiæ, contra mentem
 & uoluntatem Dei ac spiritus S. decretum, per Apostolum factum, disponit
 pro sua libidine. Sicut Rom. Pontifex, quo doceat, omnibusq; faciat manife=
 stum, Antichristum se esse, potestatem sibi arrogat formam Sacramentorum
 à Apostolis traditam immutandi, secundum Archidiaconum. Sed hæc mutatio
 merito ab omnibus pijs Christianis damnatur, & nota est Antichristianismi.
 In malam igitur rem cum hac dispositione, Ecclesia Christi sponsa est ipsius
 audiens, audiens uocem ipsius, non mutans Testamentum eius.

6413.

Fol. 73.

Quod igitur Hispanus probare conatur, nihil à sua Ecclesia, in Mis=
 sa Christi institutione alienum, sed prorsus eadem, quæ Christus in sua
 Coena egerit, fieri. Etiam si non curent semper interesse sacris aliquos,
 quibus Eucharistiā communicent: nihil tamen contra uerba ista, deditq; dis=
 cipulis, geri. Quia hoc tantū referendū ad circumstantiam, quæ cum actione
 ista

ista aliunde cōcurrerit, sicut & illa, quod noctu, iā cenatis, & prēmiffa
 dū lotionē, Christus administraverit: ideoq; id à nobis, vel ignorātia
 scitā excēcatis, non intelligi Respondeo: O prophānum Esau! ita me
 tibi vnum est & idem, circumstantia temporis, quod noctu, vel
 ante vel post prandium, aut Coenam, celebratur: Et personarum cir-
 stantia, quibus Sacramentum hoc Cœne Dominicæ est institutum, &
 quibus communicatio nulla est, aut esse potest: siue adsint ille, siue
 Nequaquam verò talis est circumstantia indifferens, quod scribitur de
 se discipulis, sicut illa, ante vel post Coenam, noctu vel die, ieiunio
 pransis, lotis vel illotis pedibus. Hoc enim ad actionem omnino illam
 tinet, ut sint aliqui discipuli Christi, quibus detur, quiq; accipiant à
 stro Ecclesiæ, qui manducant & bibant, hocq; in eius faciunt communio-
 tionem. Hæc omnino substantialia sunt huius Sacramenti. Etsi enim
 rus certus non requiratur: tamen non est adiaphorum, ut vel adsint
 non adsint aliqui, plures vel pauciores, quibus à ministro detur Cœna
 mini: cum non sit priuata & ociosa vnius Sacrificiucuculi actio
 nica, aut spectaculum, sed communis est Ecclesiæ & publica actio, sicut
 postolus eam describens, ait: Conuenientibus vobis in vnum. Et sic
 verba institutionis & actionis habent: Postquam enim dixisset, de
 discipulis, additur: dicens, Accipite & manducate, Hoc est corpus meum.
 Item: Accipite, Bibite ex hoc omnes, hic est sanguis meus &c. An etiā
 circumstantiam tantum denotant ociosam, quæ prætermitti potest? An
 actionem Cœnæ Dominicæ describentia sunt verba? Quod si, in
 spani impietatem sacrilegam, nulli adsint, quibus dicatur: Accipite,
 dite: & accipite, bibite ex hoc omnes. Hocine est Cœnam Domini
 manducare? An verò vel portenta sunt verborum, & monstra
 ea, vel ludibrium merum institutionis, à Christo factæ? Nequaquam
 Cœnam suam instituit Christus, ut in ea offeratur Deo: sed ut ipse
 dari eam vult discipulis, ut accipiant & edant, accipiant & bibant, ut
 ut Deo offerant, cuius prorsus non meminit. Et, an non Synaxis
 & communicatio dicta est Cœna Dominica? Vnde & imprimis
 omnes qui concioni Verbi Dei præsentés intererant, ad mensam Domini
 accedentes, communicabant. Ita enim habetur: Peracta
 secratōne omnes communicent, qui noluerint Ecclesiæ carere limitibus.

Sic enim & Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia. Quod
 si unus adest ad altare Sacrificulus, unus omnia vorans & hauriens, hæc
 cive communicatio est, Hispanus & qui cum communicat Sacrificucuculus
 monstrat hominum absurdissima, cum rerum experientia, veritate, &
 ipsis verbis pugnantia defendentium. Et tamen, que ipsius Vanitas &
 impudentia maxima, garrere, imò verò mentiri, nil erubescit. In priuata
 Sacrificuli Missæ actione, nihil cum Cœnæ Dominicæ à Christo facta insti-
 tutione pugnant fieri, cum histrio unus adest, ociosum exercens spectacu-
 lum, solus vorat omnia, nec quisquam adest Christi discipulus, qui accipiat,
 edat, hocq; in commemorationem Christi faciat. Que omnia & singula
 manifeste cum Christi institutione pugnant: sicut & alia, de quibus in se-
 quentibus. Quod si omnes essent stipes, cæci, surdi, muti, amentes, fortè
 persuaderet facilius. Sed cum, Dei beneficio, sensu communi, & alijs, non
 destitiamur, & hæc Christi verba simplicia intelligamus, alios sibi querat
 Hispanus, quibus volentibus decipi, ut vult illudat usq; præstigiator. Sicut
 etiam in sequentibus Christi verbis: Accipite, manducate, non minus in-
 eptus est Hispanus, miserabiliter, Christi verba: Accipite, & manducate,
 crucifigens, ut, in illo præcepto: Hoc facite, nequaquam necessario ad di-
 stribuendum Eucharistiam requirantur. Ut videlicet ex communicatione
 cœnæ dominicæ, quam Christus in totius Ecclesiæ usum instituit, omnibusq;
 communem esse voluit, priuatam sacrificucuculi actionem, adeoq; opus pla-
 nè aliud ac diuersum, videlicet Oblationem & sacrificium, faciant, in eamq;
 Ouidiana Metamorphosi transmutent.

Et haud stultè sibi sapere videtur, cum monet, nihil ad rem facere ver-
 ba ista Christi: Accipite & manducate: Sed tanquam ociosa & superuacua
 remouenda esse, & præmittenda: (sicut etiam, à Catholicis sacerdoti-
 bus, ea, inter distribuendum Eucharistiam, prætermittunt.) Ne quis scilicet
 intelligat inde, in quem usum cœna domini sit instituta, rempe, ut à fidelibus
 Ecclesiæ membris accipiat, & manducetur. Hoc omnino hic facit sacri-
 ficucuculus, quod Satan in luctis & certaminibus consuetudinem, ut ver-
 bum Dei prorsus ex cordibus hominum rapiat: quo facto, facilis deinde est
 Victoria. Perge itaq; hoc modo, quo capisti. Et procul remoue verba institu-
 tionis cœnæ dominicæ, & habebis expeditam viam & rationem faciendi ex
 isto sacramento sacrificium, pro omni tua libidine, Ideoq; rectè facis, quod
 asseris

Fol. 70.

asseris, huic mandato nihil fieri contrarium, in Missa priuata: Quis sacrificium panem consecratum accipiant & sumant.

Verum, heus bone vir, nunquid his solis est instituta Coena Domini? ut solus Sacerdos sibi sumat, & dicat: Accipite Domine locum & manducate: An vero pro Eccl. sic? Unde Synaxis dicitur, quod non probatum est. Et quando finis tandem, Hispanus tua um inepitatum, pietatum & sacrilegiorum? Nunquid Sacrificulus est os omnium Ruffianorum? ut pro illis solus voret? quod secl. est à quibusdam dicitur. An non imera sunt ludibria, cum Sacerdos dicit: Accipite, edit, & bibit: Cum ante se solum comesturum, neminiq; quicquam daturum, decreuerit. Cuius igitur amplius: id, quod Christus dixit: Hoc suum esse corpus, quod pro vobis datur, tum sacerdotes certissime exequi, cum Christi corpus, ut in Sacramento continetur, inuentè eterno Patri offerunt, Hispanus asserit, hinc enim eos Christi actionem, qua corpus ipse suum, in cruce, cruciatum, titulu (quod solum sunt iusti) ut possunt, nempe inuentè, quod & Christus in Coena fecerit. Hanc enim etiam vim esse præcepti illius: Hoc facite mei commemorationem, ut necessariò sit corpus Christi, in Eucharistia, eterno Patri offerendum. Hoc enim, ait, cogit consequentia, sensusq; verborum, ut verba illa: Hoc facite in meam commemorationem, ad actionem Christi, qua verbis illis futuri temporis, quod pro vobis tradatur, indiatur, referamus.

R. Tot sunt frè in hac Hispani oratione mendacia, quot verba enim, ut nugatur ipse, Christus his verbis: Hoc facite iussit nos facere, ipse postmodum facturus erat, in cruce se offerens Patri caelesti: sed hoc non facere, quod tum agebat, dans illis panem, ut comederent videlicet corpus suum, & biberent sanguinem: Hoc, inquam, facere iussit in sui commemorationem: Accipere iubentur, & manducare, & bibere non offerre. Quid tu, homo furiose, hic aliud queris? Quid vides? Quid audis? quod modò dictum est, modò, quàm quod Christus ipse dixit? Sicut in hisce postolum interpretari vidimus. Et vbi tuum hic sacrificium? Vbi oblatio? Vbi offerre Deo Patri iubentur corpus & sanguinem Christi, Sacrifici- cule solide. Et vbi, quod tu nugaris, factò aliquo re ipsa simili, ut atq; representare sacrificium & oblationem suam iussit Christus? Non quod inquit: Hoc præcepisse Christum ipsa verba declarant: Non est

Fol. 84.

Fol. 86. 87.

Hoc dicite, aut predicare, aut etiam commemorare: Sed, hoc facite in
 meam commemorationem, id est, ita efficitur, ut vestro facto magis, quam
 voce (sic enim ex D. Augustini doctrina colligi potest Apostoli interpre-
 tationem intelligenda esse) quotiescumque manducabitis panem hunc, mor-
 tem annuncietis meam, ad omnesque memoriam recordationemque exciteis eius
 sacrificij, quodsum in cruce pro uobis perfecturus. Quod qua ratione apte
 fieri possit, nisi nos item, quomodo in Eucharistia possumus, ipsum etiam
 Christi corpus et sanguinem offeramus, non equidem video. Respondeo
 ad hoc omnia: Quia cæcus es, ideo non vides clarissima Apostoli verba,
 interpretantis illa Christi, quid sit, et quomodo fieri possit, quod dicit: Hoc
 facite in meam commemorationem, omnem tollens dubitationem, si qua esset.
 Cum enim repetuisset Christi illa verba, ut obique, de pane et calice, hoc
 facite in meam commemorationem: statim et immEDIATE subiungit interpre-
 tationem de viroque: Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, et
 calicem bibetis: MORTEM DOMINI ANNUNCIABITIS,
 DONEC VENIAT. Audis, Hispanus, quod tu perfide negas, Apo-
 stolusque mendacij arguis, inquit: Christum non dixisse, predicare aut
 etiam commemorare: Audis, inquam, Apostolum dicentem: ANNUN-
 CIABITIS, quod idem est, ac predicabitis, ut supra ostensum est. Hoc
 ergo est, quod Christus, in Cæna suæ celebratione, nos vult facere, et hoc
 modo memoriam recordationemque sui sacrificij, quod in cruce pro nobis
 perfecit, excitari. Hic finis est, in quem manducare et bibere corpus et
 sanguinem Christi, ab ipso et Apostolo iubemur. Hunc ergo nos, non te,
 aut alium quemcumque, aliud docente, audimus et sequimur. Te vero
 cum tua oblatione missatica et theatrica, qua alia et diuersa à Paulo
 tanquam sacrilegum, cum ipso anathematizamus, damnamus, alium docen-
 tem modum, quod representat Christi, in cruce morientis, sacrificium. Nam
 quod ais, sensum tuum, de histrionica oblatione, ex Augustini doctrina
 posse colligi. Nihil horum illic habetur. Quod si maxime hoc daremus
 (quod nunquam inde probabit, colligat ut ut velit, Hispanus) multis tamen
 praefertis Apostolum Paulum Augustino praeferrimus.

August. de
 Trinit. lib. 3.
 cap. 4.

Quod vero id probare conatur Hispanus, analogia veteris Testa-
 menti, ubi necesse erat, offerre Domino primogenita omnium, ad memoriam

Fol. 88.

E ij

mirande

Fol. 89. 90.

miranda liberationis ex Aegypto per primogenitorum occisionem factam
 » Cum igitur & nobis Christus Pascha nostrum, sese oblationem & hostiam
 » pro nostris peccatis in cruce offerens, nobis liberationem impetravit: ob-
 » latione quoque eiusdem unigeniti filij Dei commemoremus. frivolum est argu-
 » gatorum. Scimus enim illa umbras fuisse rerum verarum & futurarum.
 » Nono Testamento per Christum exhibitarum, quo adveniente corpore
 » umbrae istae omnes evanuerunt. Iam clarissimus Sol nobis est ortus. Ideo
 » plus est nobis, ut lucernam in meridie accendamus, aut novis umbris
 » & figuris, quibus claritas ista solis obscuratur, non illustratur. Itaque
 » has nugasque sunt, quod hic in conclusione addit: Ex quibus id etiam est
 » spicuum, Catholicos Sacerdotes, quamvis non semper in Missa possunt
 » Dominicam, sublata voce, sicut Praedicantes sectarij faciunt, de praedicatione
 » nihilominus verè facere, quae Dominus in sui commemoratione in Hierosolymis
 » cepit. Nam factio ipso, signoque per similes, nempe oblatione Christi, magis
 » & sacrificium eius in cruce factum annunciant, sicut faciendum in cruce
 » ipsa verba institutionis. Quod nos, Apostolo doctore, falsum esse demon-
 » stravimus, nulloque modo, nullaque ratione docere potuisse Hispanum
 » facere in Missa sua, quod Christus facere iussit in Coena sua celebrata.
 » Non enim in Missa Christi discipulis datur: Sed Deo offertur, de quo
 » quidem in Christi institutione 2. Discipuli Christi non manducant, sed
 » madmodum verba habent. Accipite, manducate, sed solus omnia vorat Sa-
 » crificis. 3. In Missa non annunciat mors Christi, sed quid misisset Sacri-
 » lus, nescit spectator. 4. publicam Christus instituit actionem & commu-
 » nem: Missa privata est unius Sacrificuli actio. Quae igitur tanta in
 » to mentiendi libido?

Ad extremos itaque Garantias, cum suis putidis mercibus, & in-
 » dacijs impudentissimis, Hispanum longè Diaboli omnibus deteriorior
 » legemus. Si enim Diaboli omnes ex inferno, collatis operis ac studiis
 » munitatisque consilijs de pravae, corrumpere, pervertere, evertere
 » institutionis Coenae Dominicae conarentur, vix eos tam miserabiliter
 » raturosea fuisse crediderim. Adeo nihil in eis relinquit sanum aut
 » tegrum alumnator diabolicissimus, quem si incarnatum dixeris Diabolum
 » amice Lector, sicut olim Ioan. 23. Pontifex Rom. vulgò à Christi fidelibus
 » **DIABOLVS INCARNATVS** est dictus, ut refertur in
 » concilij Constantiensis, non aberraveris nec peccabis.

Quod etiam in actionibus circa calicem, nihil in Missa à se contra Christi institutionem peccari, probare magno conatu, magnus clamator, magnus, non dico nugas, sed impietates, ad eòq; sacrilegia protrudere contra illam conatur: & quidem partim easdem, quas supra refutauimus, partim etiam plures & maiores, nempe: quod Sacerdotes nequaquam tenentur etiam participare volentibus semper & ubiq; cum Eucharistia communicari, calicem administrare, sed quatenus pro ratione temporis, locorum & personarum & imprimis Ecclesiastica dispositionis, conuenienter & necessarium esse, minimè contra institutionis præceptum prætermittere: cum id, quando non adsunt, quibus necesse sit calicem administrare, quiq; legitime velint recipere (vt iam propter Ecclesiasticam CONTRARIAM dispositionem, adesse tales non possunt) minimè ex institutione Christi fieri debeat. Respondeo. Hec refutare me necesse non est, quod propria Hispani refutata sint confessione, cum dicit CONTRARIAM esse suæ Ecclesiæ dispositionem, institutionem Christi. O sacrilegam Ecclesiæ malignantium & diaboli audaciam prophanam. O Antichristi Rom. mancipium. Osures Calicis. O Violatores Testamenti Christi, vt se Antichristianos esse omnibus declarent, Christi ordinationem, euercentes eiq; contraria statuentes, sicut diaboli hoc mancipium, sacrilegium hoc suæ Ecclesiæ, vt Sodoma peccatum suum, prædicat: propter Ecclesiæ, inquit, CONTRARIAM DISPOSITIONEM Laicis calix non potest administrari. Hec maiora sunt verbis, & tonitruis caelestibus, igniq; infernali quædam reseruantur, non verbis refutanda.

Querit deinde Rabula, quonem obsecro Christi verbo expresso mouentur Nouatores nostri, vt contra Ecclesiæ (malignantium) verissimam sententiam, & ipsius Christi etiam, atq; Apostolorum exemplum, pertinaciter contendunt, Christum alibi simpliciter præcepisse omnibus hominibus, quotiescuq; communicant, etiam de calice participant, ad eòq; vt Ecclesiæ eandem illam administrari curet? Respondi: Phariseum cæcum nodum in scapo querere. An non enim Christus apertissimis & manifestissimis verbis de calice dixit: Bibite ex hoc omnes? Visne aliquid amplius? Quod si Christi hæc vobis sceleratissimis omnium non sufficiunt, verba habes Apostoli, Latæam etiam communionem describentis, vbi non solus panis, sed & calicis facit mentionem cumq; cum altera parte, pane nempe, coniungit.

Et

Fol. 91.

Fol. 93.

Fol. 95.

Et quod ad locum Luc. 24. ubi discipuli Christum in fractione cognouit, similiter & Apostoli domum panem fregit, scribantur quaquam ille Christus Coenam suam à priori, & variatam atque tantam celebravit, aut contrariam illi priori instituit. Alibi hæc à Chrysolasto & inconstantia. Vulgaris fuit panis, quem sumpsum, solum consecrauit, & distribuit discipulis, de quo non, ut illic, dixit: Hoc est corpus meum, &c. Sicut nec Apostolos (qui boni & fideles serui, ac discipuli mysteriorum eius,) Domini sui institutionem mutasse existimandum de vulgari cibo, quem scriptura omnem, & sita Phrasi, panem dicitur quitur Evangelista. Quod ex cap. Iohannis 6. suum autem probatur Sacramentum, frivolum est, & mirè nugatur, ut eene seruitas erit, cum nondum fuerit instituta. Et præterea dicit: Quod quicumque comersum, siue panem hunc, eo modo edat, de quo loquitur ibi habebit æternam. Certum est autem, plurimos, qui Sacramentum Coenæ sumunt, damnari. Ergo non de Sacramentali, sed spiritali mandatum

Fol. 96.

Fol. 96.

que etiam extra usum sit fidei, loquitur ibidem. Ideo quod addit Christus: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, sub specie panis, biberitis eius sanguinem, sub specie vini, non habebitis vitam in vobis, sed vos ipsos, panis viniq; speciebus significatas contumacitas, siue tantum, siue sub utraque specie, sumendas esse affirmavit. Et occurrunt nempe incredulitas Iudeorum, quæ, ut hoc asseueraret, ipsum mandatum etiam totius sermonis conclusio declarant Respondo Quod ad rem Christi institutum Sacramentum facit. Cum igitur de pane dixerit corpus meum, & de calice: Hic est sanguis meus, ideo observata hæc institutione, verè ea percipiunt, quæ habent verba institutionis.

Fol. 97.

Hispanus dicit, scire à quibusdam annotatum, cum Christus dixit: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis, &c. particulam (Ergo) tandem eo loco valere, quantum particula: (Vel:) ut sit sensus: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, vel etiam, nisi biberitis (ut quisque) diuino præcepto, si Sacerdos fuerit, VEL EX ECCLESIA INSTITUTIONE, cum illud expedire iudicauerit ac fieri iusserit: Tradidit ibi Christus generalem doctrinam, ad totam Ecclesiam in qua variæ conditionis homines sunt, pertinentem) sanguinem filij hominis, non habebitis vitam in vobis.

Dico ego, Hispani, valde in scite, sed quid dico in scite? sacrilegè id an-
 natum, ubi in causa meliori & plana, præsertim cum pro me Christi fa-
 ciat institutio, ab Apostolo repetita, Laicam etiam describente communione,
 plus mea valet negatio, quam tua asseueratio. Et iterum quasi in suo
 regno triumphans, de Ecclesie sue dispositione negatur: Synagagam eam
 esse Satane eo ipso evidentissimè probatur, quòd Christi Testamentum
 violat sacrilegè: sicut Pontifex Rom. Gelaf. vult. Comperimus, inquit,
 quòd quidam sumpta tantum modo sacri corporis portione, à calice sacrati
 erroris abstineant, qui procul dubio (quoniam nescio qua superstitione do-
 centur adstringi) aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arce-
 antur. Quia diuisio vnius eiusdemq; mysterij, sine GRANDI SACRI-
 LEGIO, non potest peruenire.

Fingat hic & excipiat Hispanus quicquid voluerit, de ista supersti-
 tione, qua abstinerunt à calice, parum retulerit. Cum ratio, quam subijcit
 Pontifex, sit generalis: Vel integra Sacramenta percipienda, vel ab inte-
 gris arcendos homines. Quòd diuisio vnius eiusdemq; mysterij, sine GRAN-
 DI sacrilegio fieri nequeat. Iudicio itaq; & decreto Rom. Pontificis estis,
 Papicæ sacrilegi. Nec te inuabit distinctio, quam alibi finxisti, de hoc eod,
 Gelasio, quòd non ut Pontifex, sed ut Doctor alius hoc scripserit, nec vo-
 luisse totam obligare hoc decreto Ecclesiam. Imò maxime, ideoq; inter de-
 creta, in iure Canonico, est relatum.

Porro ridiculum est admodum, sed quid dico ridiculum, imò valde
 impium, addo & sceleratum: quòd dicit, Christum (ubi de Sacramento
 altaris, Job 6. secundum Hispanum, loquitur) generalem doctrinam, ad totam
 Ecclesiam, in qua variæ conditionis homines sint, pertinentem, tradidisse.

Quasi duo instituerit Sacramenta: pro sacerdotibus, quos antea no-
 minavit, vnum integrum scilicet. Alterum pro Laicis, dimidium. Hoc ve-
 rum affirmare non audeat aperte. Tamen hanc esse ipsius sententiam, subin-
 dit, dum dicit generalem Christum doctrinam ad totam Ecclesiam perti-
 nentem, in qua variæ conditionis sint homines, sacerdotes nempe & Laici,
 tradidisse. Quia verò hoc docere non potest, ubi Christus pro Laicis in-
 stituit, ad Ecclesiam venit, quòd potestatem hanc à Christo ita disponendi
 accepit, quia Dispensatrix scilicet mysteriorum Dei. sed hæc dispositio
 antea cessat abrogata.

Deniq;

De consecra-
 dist. 2. Can. Com-
 perimus.

Fol. 96.

Deniq; quod & ex Apostolo, scitam illam suam annotationem
 dimidiatum ac mutilatum Sacramentum probare intendit; & idem
 fiare et quod, VEL, eò quod scribat: Quicumq; manducauerit panem
 vel biberit calicem Domini indignè. Supra modum hominis temeritatem
 frontem perfrictam miror: quod non veretur sacrilegus homuncio,
 stum ipsum, deinde Apostolum, qui plus omnibus laborauit, singulos
 cum, & deinde Ecclesiam cum vtroq; committere. Quasi saluam
 Testamenti Noui conditor, qui est Veritas, secum pugnare possit.
 serid, quod instituerat, bibite, inquit, ex hoc omnes, seruandum
 endum preceperat: Hoc & non aliud facite, inquit, postea
 Hispani siue sub vna tantum, siue sub vtraq; specie sumendas res signi-
 & contentas, affirmarit. O scelus. O maligne. O diabole. Sic &
 lum committit secum, fidelissimum mysteriorum Dei, non dispositum
 dispensatorem. Qui institutionem Ecclæ, à Christo factam, se accep-
 tradidisse Corinthiorum Ecclesie Laicæ, scribit, integrum sub vtra-
 isti loquuntur) specie panis & vini, Sacramentum. Iam vnicuique
 vel visa apud eundem, dicentem: Quicumq; manducauerit panem
 vel biberit calicem Domini indignè: Quibus, inquit, proficilo verbis
 satis insinuat (vel vt in margine habetur, subindicat) sine diuini
 transgressione, in alterutra specie vsurpari Eucharistiam posse: si-
 non damnat eos, qui manducant separatim, vel bibunt, sed quod
 ponens, per Christi legem licere vtrunlibet per se facere. Vides, Sicut
 quid non tentet? Antea, repetita, quod diximus, Christi institutio-
 Ecclesie Christi tradita integrum se à Christo accepisse Sacramen-
 lisq; tradidisse, est professus. Iam sibi contrarius, vbi de pœna
 manducationis quedam addit, alterutram speciem, vtram libuerit
 re, mutata scilicet eiusdem institutione, pro arbitrio licebit
 Quid hoc magis furiosum? Quia ergo vtram libebit speciem, se
 licebit: quia Apostolus dicit: vel biberitis, separatim: ergo etiam
 solum calicem accipere, & ita etiam in sanguine Christi corpus bibere
 us? Quid hoc absurdus? Christus de sanguine suo in cruce effu-
 quitur. Quomodo igitur in corpus reuersus est, v; in calice, nec
 spani consequentiam, & propter concomitantiam non solum sanguinem
 habeamus & bibamus, sed simul etiam ex eodem corpus sub specie
 habeamus & sumamus. Quid hic futurum est?

ad Ecclesiam perueniamus, quam cum Christo quoque, in hac dispo-
 sitione, committi dixi, hoc ei vtile & salutare visum esse, hoc modo dispen-
 sare Laciis alteram tantum speciem dixit. Idque Christi & Apostolorum
 exemplo, qui ita, quod probare voluit hactenus, usurparunt. Sed men-
 tatione oportebat esse memorem: Dixit enim imò scripsit, Ecclesie dispo-
 sitionem contrariam esse Christi institutioni: Quod si hoc verum est. Ergo,
 aut verum non est, quod antea dixit, Christi & Apostolorum exemplo,
 alteram administrari speciem Sacramenti, & sic mentitus est Hispanus,
 quod libenter credunt pii omnes: Aut Christus, & Apostoli, contra pro-
 priam suam peccauit institutionem, sibique fuit contrarius Christus. Quod
 nemo affirmabit nisi Diabolus, & Hispanus iste socius aut primogenitus
 ipsius, ad hoc pertinax contradicendi veritati, erroresque omnes, quan-
 tumvis crassos, impios, & absurdos defendendi studium, natus. Et quod
 hic Hispanus, de Ecclesie dispositione in Sacramenti mutatione & mu-
 tatione, dicit: Hoc idem Cusanus Cardinalis, in hoc argumenti genere, ad
 Bobemos scripsit de usu communionis. Arbitraria potestas, inquit, Ecclesia
 et edita, irrefragabile à Sponso ligandi & soluendi, &c. postea mutato iudicio
 Ecclesie, mutatum est & Dei iudicium. Et iterum: Quare nec mirum,
 si praxis Ecclesie vno tempore interpretatur Scripturam vno modo, &
 alio tempore alio modo. Hec verè sunt Diabolica, & Antichristiana.

Porro hec verba: Accipite, & bibite ex hoc omnes, etiam per se non
 fuisse illo mandato Christi, hoc facite, præcepta: Rationes duas subiicit, Pri-
 mas quia etiam sine illis similiter hoc fieri potuisset: Ideo non oporteat ad
 eius facti executionem dicere. Altera est ipsius ratio: ne ipsum quidem
 factum, ad quod ea Christus verba retulit, exequi ex vi præcepti institutio-
 nis tenemur, videlicet ut alicem etiam exhibeamus.

Cum Satan Christum nimis aperte peteret, & quidem impudentissi-
 me, dicens: si procedens adoraueris me, dabo tibi regna terre, quia mea
 sunt omnia, & cuiuscumque volueris, do illa: Christus Dominus responso amplius
 dignatus non est, sed eum repulit, dicens: Vade Satan. Ita nimis aperte sunt
 institutionis Christi calumnia, quæ verborum refutatione non indigent. Non
 esse videlicet præcepti hæc verba: Accipite, Bibite. Nisi enim Christus
 iussisset suos bibere, & diuidere inter se, ut verba habent Euangeliste, &
 nisi illis ipsi verbis præcepisset nobis quoque, ut biberemus eius sanguinem,

Fol. 93.

Epistola. 3.
Id. Epistola. 7.

Fol. 99.

Fol. 100.

Math. 4.

in calice: Unde scire possemus ad nos ista pertinere? cum etiam *Wort*
Αλωτρω neget, se ex vi precepti institutionis (quæ agnoscit & perficitur) *ex hoc on*
 teneri ad calicis exhibitionem? Quis sic, non bone vir? propter, vi autem *termi*
 fessus est, Ecclesie contrariam dispositionem. Respondeo, non Ecclesia *non*
 est, sed Diaboli, & Antichristi est hæc dispositio.

Gabr. super can.
lect. 41. Circa
finem.

Gloss. de conse-
crat. dist. 2.

Magist. Sent.
dist. 21. lib. 4.

Quin & Scholastici saniores aliter sentiunt. *Gabr. super Can.*
 circa finem, ita scribit: Similiter cum dicunt, subst. antiã panis conuer- *hac ve*
 corpus tantum, & non in animam, vel sanguinem. Et ita loquitur *hac ve*
 consecrate dist. 2. Quid est Christum manducare, dicens: In solam *sancti*
 panis conuertitur, & vinum in sanguinem. Et Magister Sent. dist. 11. *tionis con*
 4. Licet sub utraq; specie sumatur totus Christus: tamen non fit *ceteris q*
 panis, nisi in carnem, nec vini, nisi in sanguine: carnem ponit pro *Quod no*
 corpore, & sanguinem pro sanguine.

Et Thomas Aquinas: Quamvis totus sit Christus sub utraq; *erat in*
 non frustra, tamen datur sub utraq; specie. Quia sic est verus Sacramen- *nis: ipse*
 tus, ut seorsim exhibeatur fidelibus corpus Christi in cibum, & *Verbum*
 sanguis in potum, *Deniam*

Quod verò dicit in Missa obseruari actionem illam sextam & *dicens:*
 manum Bibite ex hoc omnes: Quia omnes Catholici sacerdotes in Missa *Paraly*
 munificent. O insignem hominis impudentiam, quæ non pudet, tam *Christi*
 non solum prorita, sed etiam absurda, proferre. Denudò necesse est, *Ecce q*
 uã discere Grammaticam, in qua OMNES significat Missifices. Paulus *additur*
 ut Euangelistam taceam, non ad sacerdotes solos, siue Episcopos & *Canone*
 nos, (sacerdotis enim vocabulam, pro Ecclesie ministro, nusquam in *Christo*
 Nouo Testamento, acceptum reperitur) sed ad totam Ecclesiam referri *multis e*
 ne. Hunc sequuntur pij omnes, doctorem Gentium, in fide & *quoz; ad*
 verò, tuiq; similes impostores sacrilegos, calicis fures, damnant & *Verba ad*
 malsant. *panem p*

Fol. 101.

Verba consecrationis calicis, inquit, nihil obstat, quod neq; *Ap*
 lus, neq; Euangelistarum aliquis, sub hac forma omnino retulerit. *un por*
 minime dubitandum sit, quin inde ab initio, ex Apostolica proculdubio *Conlum*
 ditione, Ecclesia utatur. Et particulam, enim Ecclesiam non tanquam *dition*
 nõ ad consecrandum necessariam, ut Heerbrandus fingit, sed conuentionem *ad*
 causa interponit. Respondeo, Quid hoc referret, aut obstatet, cum *mensi*
 ceat omittere, quæ vultis, ut supra audiimus, & addere etiam, quæ *quod v*
 ut: *Accepit panem (in sanctas & venerabiles suas manus) & elevatis*

...alis suis in caelum ad Deum Patrem suum omnipotentem) Accipite, edite
 (ex hoc omnes) hoc est (enim) corpus meum, &c. calix Novi Testamenti (x=
 terni & Mysterium fidei) Haec omnia in consecratione (ut habetur in Ca=
 none Missae) ad verbum recitantur, ad eamque pertinent. Quod non ego sin=
 go, ut hic Hispanus mentitur, sed ipsimet. Ita enim habet Gabriel: Et licet
 haec verba (Hoc est corpus meum) tantum sint de necessitate Sacramenti:
 sua tamen cetera Verba Canonis de necessitate ministri, ut rite & legit=
 me consecrationem perficiat. Quilibet enim sacerdos celebrans, ordinationi
 sanctorum Patrum & Ecclesiae se tenetur conformare. Haec forma consecra=
 tionis coniunctionem (enim) inseruit, rationabili ex causa, ut dicitur. Que
 ceteris quatuor connumerata, dici solent, quinq; esse consecrationis verba.
 Quod non vacat à Mysterio: sic enim quinq; verbis corpus Christi conse=
 cratur in Sacramento, quod totidem verbis concipiebatur in Vtero Virgi=
 nis: Ipse namq; Angelo salutanti consentiente, & dicente: Fiat mihi secundum
 Verbum tuum, incarnatum est Patris Verbum. Peccatorum quoq; publicanus
 Veniam meruit quinq; Verborum oratione, cum percutiens pectus, oravit,
 dicens: Deus, propicius esto mihi peccatori. Similiter quinq; verbis crimina
 Paralytico relaxavit: Fili, remittuntur tibi peccata tua. Sic quinq; verbis
 Christus latroni Paradisum reseravit, dicens: Hodie mecum eris in Paradiso.
 Ecce quanta necessitas, quanta Mysteria particulae Enim. Vbi etiam
 additur, grauter peccare sacerdotem, si consiciens, verba precedentia in
 Canonis, qui pridie, &c. non recitaret. Deniq; quod dicit: Noua a No, à
 Christo in cruce perfecta, ac illis verbis significata: Qui pro vobis & pro
 multis effundetur in remissionem peccatorum, modo quo fieri potest, in Missa
 quoq; adhibetur, videlicet Mystica oblatione Domini sanguinis sub specie
 vini ad fructum passionis eius participandum, adeoq; ad obtinendam remis=
 sionem peccatorum, &c. Respondeo. Nequaquam Christum (ut supra dixit
 Hispanus de pane, & hic repetit verbis illis: Hoc facite) imperasse Domini=
 corpus & sanguinis oblationem. Certissimum enim est, & indubitatum,
 quod aliud suos non iubere facere, quam quod ipse tum in presenti fe=
 citione, qua dixit: Accipite, edite, bibite. Sine ergo verba ista, Hoc facite,
 ad uentum: Accipite, edite, hoc est corpus meum: Bibite, hic est sanguis
 meus, sine ad totam Coenam Domini a actione referantur: minime inde sequitur
 quod Val Hispanus, nempe ut in Missa offeratur corpus et sanguis eius Deo

Gabr. super
 Can. Missae.
 lect. 38.

Insignes ratio=
 nes particulae,
 nes particulae,
 nes particulae.

Fol. 101.

Fol. 103.

F ij Patri

UNIVERSITÄTS-
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

Patri celesti, quia nequaquam Christus in ea Deo Patri se obtulit nisi
 ut loquuntur. Doceant id Pontificij, si possunt, unico verbo syllabas,
 illie Christum se Patri obtulisse. Cumq; suos tantum facere velis, quod
 ipse: Nullius verò oblationis, in tota ista actione, v. l. verbulo vni-
 mentio: Ingens est & Diabolica aduersariorum, non modò audacia
 etiam Testamenti Domini sacrilega violatio, quod corpus & sanguis
 Christi, præter & contra ipsius institutionem, & postre nam voluntate
 offerre volunt Deo Patri, & Sacramentum Cœne Domini in Sacra-
 am, Deo offerendum transmutare.

Non ergo nos, ut bipedum nequissimus Hispanus mentitur, vni-
 borum institutionis ignoramus, oblationis Domini corporis & sangui-
 Sacrificij cuius nulla pro- sus in ea sit, ne unico quidem iota, mentio ad-
 tere nolent: Sed Pontificij, ingerentes, assuentes, superiorum
 Christi Testamento, Sacrificij oblatione, ea verò, quæ instituit ac præ-
 iussit, ut omnes, siue Laici, siue Ecclesiarum ministri, ex alice sangui-
 bibant, hos cum arcent, ipsius mutantes, Cœnam, sceleratè, perfidè, &
 crilegè faciunt, id quod Christus instituit, fecit, & faciendum præcep-
 mittentes, mutantes, imò prohibentes: ac insuper etiam, quod nec
 Cœna sua fecit, nec faciendum mandauit, propria libidine, ac Diabo-
 planè audacia, addentes & superordinantes, oblationis nempe in Missa
 Sacrificium, omnia peruertunt, deprauant, corrumpunt, prophanant.

Fol. 103. Multis præterea verbis persuadere conatur, Sacrificulos
 & sequentibus timos esse Noui Testamenti Ministros, in ordinaria illa & legi-
 successione vocatos & ordinatos (ubi regnare sibi videtur Hispani)
 his ergo in Missa id fieri, quod Christus in Eucharistia celebra-
 fieri iussit, hoc est, Sacrificium corporis & sanguinis sui offerri,
 probare in æternum non possunt, Christum vel fecisse, vel facere præ-
 se, sicut hætenus ostensum est. In nos autem vehementer inuehiunt,
 quam fures & latrones, qui aliunde ascenderimus. Et nos sacrificij
 sessione sua ipsos manere passuros, modo nobis quoq; locum aut partem
 ministerio isto concederent.

Respondeo, Nolumus, nobis partem in sacrilego illo Missæ sacra-
 dotio, vobiscum, aut locum esse. Et vnde nostra vocatio, cum aliis, in
 altero scripto, quod iam vna editur contra Hispanum, circa finem, placet

idem monstravi. iam hoc nobis sufficiat, & quod hic ex meo citat compendio. *Fol. 107.*
 approbat: Ecclesiam esse matrem familias, quae, ut huiusmodi potestatem
 habet & auctoritatem, si filium successionis per schismata, & plures simul
 Antipapas, sortum etiam impudentissimum, Iohannam octavam, Papiissam
 (qua Diabolus ipse illusit Papatui) abruptum fuerit, colligandi, etiam vo-
 candi synceros doctores, falsos vero ac malos operarios deponendi, per hanc,
 inquam, Deus ipse vocat. Et filius Dei, sedens ad dextram aeterni Patris,
 dona dat hominibus, Prophetas, Apostolos, Euangelistas, Doctores, &
 Pastores: ad edificationem corporis sui, quod est Ecclesia.
Eph. 4.
 Iudaicum est quiddam & Pharisaeum, gloriatio ista de carnali succes-
 sione. Ipsi enim gloriabantur, semen se & filios Abrahae, esse: sed audiunt,
Matth. 3.
Iob. 8.
 progenies viperarum. Item: "si semen Abrahae essetis, opera eius faceretis,
 vos ex patre Diabolo estis, & opera eius facitis, hic mendax est &
 homicida.

Quod vero ad successionem istam Papatu Romani attinet, carnale
 quiddam est, nec Ecclesiam Novi Testamenti ad eam esse alligatam, nullo
 Scripturae s. Testimonio, ex toto Instrumento Nouo probari potest: Non
 sanctorum filij sunt, inquit Hiero: qui tenent loca sanctorum, sed qui faciunt
 opera eorum. Non omnes Episcopi, Episcopi: Attendis Petrum, sed &
 Iudam considera. Stephanum suspicis, sed & Nicolaum respice, quem Do-
 minus, in Apocalypsi, sua damnat sententia. Quod si Pontifices boni viri
 essent, si doctrinam Religionis Christianae, & verbum Dei syncerum &
 incorruptum agnoscerent, & tuerentur, magnum esset decus & ornamen-
 tum. Nunc vero, quod multis seculis factum est, cum doctrinam caelestem
 turpissimè, in omnibus propemodum partibus, corruperint: multiplicem,
 horrendamq; idololatriam inuexerint in Ecclesiam, & tenebras plusquam
 summas: (quod alibi copiosissimè à nostris est demonstratum) idola defen-
 derunt, suamq; Missam impiam, Coena Dominicae prophanatricem: pios &
 synceros verbi Dei Doctores persequantur crudelissimè: propter istam in-
 sanctam successionem, Ecclesia Dei ne essent? Absit.

Ad Sacrificulos Misifices quod attinet, de quibus Hispanus dicit. *Fol. 108.*
 "Emulissimè constat, sacerdotes nostros, neq; vocationis, neq; doctrine
 "gentis, quaequam differre ab ijs sacerdotibus, qui multis ante Lutherum
 "natum seculis in mundo agniti fuerunt."

F iij

Respondeo

Eph. 4. 1. Tim.
3. Tit. 1.

Respondco, proh dolor nimis verum esse, idq; summo cum Ecclie detrimento. Calamitas hi fure, imò pestis, Ecclesie Christi. Hoc genus nullo Ministerij Ecclesiastici numero ponendi. Recense: Apolos in suis Epistolis, ad Ephesios, Timotheum, & Titum scriptis, varios strorum Ecclesie ordines, gradus, & officia: Prophetas, Apostolos, Evangelistas, Episcopos, Doctores, Pastores, presbyteros, Diaconos, alibi etiam nominali Præpositos. Sed Sacrificulorū, qui ad hoc tantūm vocentur ordinantur, ut Missas celebrent, & offerant pro peccatis viutorū & mortuorum, sicut suffraganeus in consecratione, ut sciant, quod suum sit officium ad quod ordinentur, porrecto calice & patina, desuper imposita benedixit: Accipe potestatem consecrandi, & offerendi pro viuis & defunctis nullam prorsus mentionem facit. Hoc ociosum hominum genus, ignorans penitus Ecclesie Apostolicæ, & Catholicæ veteri, magna & clara testimonia Hispanæ, nego legitimos esse Ecclesie Christi sacerdotes, sed spurcos, ignavos, Baalistas sacrilegos esse, pronuncio. Pontificie autem vestimentorum colycæ esse ministros, non negamus, nec, utrum eos legitimos, vel illegitimos voces, curamus. Et ne mihi irascaris, quod tales esse dixi, adducam lectos à Romano Pontifice Cardinales, qui hoc ipsum confessi sunt, Pontifici in faciem dixerunt, scripserunt: In collationibus Episcopatus prouidetur magis personis, quibus Episcopatus conferuntur, quam & Ecclesie Christi. PRESBYTERI ORDINANTVR INDOCTI, ET OMNI GENERE SCELERVM SORDIDATI: Multo tanto sunt offendiculo, ac præsertim Conuenticales, ut hi omnes ordinandis iudicentur digni, qui aboleantur. Quemadmodum & in Admonitione totorum sedis Apostolicæ, ad Patres in concilio Trid: habetur: sacerdotes dignis conferri, & illis, qui nihil à Laicis, præterquam in vestis genere in hoc quidem, differunt, dari. Hos autem, inquit Hispanus, legitimos esse & fuisse ministros, per Apostolorum successores constitutos, negamus. Iuramentum est maximum. Quibus addit: Potuitne tot seculis Ecclesie legitimis ministris careret? Non magis certè, quam funditus interire, quod est impossibile. Nam qui dixit: Ego vobiscum sum vsq; ad mortem, etiam in Ecclesia posuit quosdam Apostolos, &c. Respondco, verum mansit Ecclesiasticum ministerium semper in Ecclesia, sed corrupte sententia scripturæ S. cultibus deprauatis, Sacramentis profanatis, &c. defertur.

Ad paulum. 3.

Fol. 108.

erimus fuit & corruptissimus Ecclesie status superiorum temporum
 aliquot seculis: sicut & Christus prae dixit, & Apostolus est vaticinatus,
 de tenebris & errorum efficacia. Quod verò negat id Hispanus, inquit Fol. 109°
 ens: Nimirum corpus est Ecclesia Christi, quod neq; cacum est vnquam,
 etiam omnibus oculis, hoc est, pastoribus & Doctoribus. Respondeo cum
 Prophetas de populi Dei Doctoribus & pastoribus dicente: Speculatores Isa. 56°
 eius OMNES COECI: Ideo Deus propter errores, caecitatem, & Idom
 lemaniam, legitimorum Pontificum & sacerdotum, singulis temporibus,
 Prophetas excitauit, qui populum, ab illis seductum, ne penitus periret illo
 rum incuria, malicia, perversitate, impietate, in viam renocârunt: sed ab
 illis ordinarijs & legitimis Aaronis successoribus omnes etiam sunt occisi,
 quod & Christus & Stephanus illis exprobrant. Quod & hæcenus à Matth. 23°
 Papatu scilicet & accuratè est factitatum. Et omnino, iam aliquot seculis, Acto. 7°
 idem plene fuit Ecclesie status, sub Pontificibus Rom: qui in populo Dei,
 ante Christi aduentum, nisi quod Pontifices summi & sacerdotes pleriq;
 fuere impij Sacrifices, qui tantum obtulerunt Sacrificia (quemadmodum hodie
 die Missifices Sacrificucuculi) Scribe & Pharisei, seductores populi, qui
 nec legis nec Euangelij doctrinam intellexerunt, sed corruerunt omnia,
 nihil de Christo, quem mundanum fore regem somniabant, sed tantum de
 Sacrificijs, ut ea cumularent, differentes: & nundinationes in templo ex
 crebant: retinentes interim circumcissionem, Mosens, & Prophetas, quos
 legabant sine intellectu & mente, pluris suas, suorumq; Maiorum, facientes
 Traditiones, quam præcepta & legem Dei: Christum & Apostolos eius
 persequentes, occidentes: errores nullos volebant agnoscere, cæci cæcorumq;
 Dices, &c.

Probo hic ad omnes pios, doctos, remq; intelligentes, an non idem
 fuit superiorum temporum status Ecclesie fuerit, ut ouum ouo tam simile
 magis, quam hæc illorum. De sacrificijs dixi iam antea. Pastores fuere
 & Doctores instar scribarum, Monachi instar Phariseorum, Romani Pon
 tificum cura suis purpuratis, illorum Pontificum & sacerdotum summorum
 instar. In hoc solo differentes ab his, quod ordinatione diuina hi erant vo
 cati, & diuinitus facientes. Quorum isti nihil habent.

Legunt pastores textum Euangeliorum, ut Scribæ Mosens in synagogis
ada

administrarunt Sacramenta, sed vel confpurata, vel mutilata. Sed postquam illi sacramenta sua admiscuerunt, à quibus Christus sibi suos cauere voluit, ita hi quoque omnia corruerunt. Verum omnibus temporibus, Deus semper, immensa bonitate, aliquos excitauit pios doctores, qui Paparum erroribus, Idolomanie, & impietati contradixerunt. Sed hi ut heretici, ita madnodum olim Propheta, occisi sunt ab Antichristianis Pontificibus, & crudelissime exusti. Interim Deus semper sua sibi septem referentia millia, qui genua non curuauerunt Baal, quemadmodum temporibus in Israel, corruptissimo Ecclesie statu.

Fol. 110. Quod verò Hussita clam, quasi furentur, à vestris ordinationibus, male persuasi faciunt, si faciunt. Nos à vobis Antichristis, etiam rem bestia, si scias, nunquam petemus, nec publice, nec clam, quod tantum ad impas & abominandas Missas celebrandas, Christum crucifigendum, ordinatis, cum quibus, progenies viperarum, igni in cruciabitini perpetuo, nec inde vos unquam, si milles, & decies millies plures Missas faceretis, nisi respiscatis, euadetis, aut liberabitis. Habes, Hispane, quid de legitimis, quos tu sic vocas, Sacrificulis sentias vestris.

Fol. 112. Refutaturus mea argumenta, quibus probaui, Sacrificulos in sua corpore & sanguinem Christi non habere: primum, quod Christi substitutionem non seruent: Hic concordari argumenti mei conclusio vult, eum eo: quod Lutherus, teste etiam Schmidelino Concordista, & qui ista (sic Reuerendum & clarissimum Virum, deq; Ecclesia Christiane merito, Hispanus, ad omnia recte dicta & facta calum in antiprauandum, & perdendum, Deo irato, natus appellat) committit omnipresenciam Christi ubiq; adeo coniunctam esse cum eius Matre, ut, etsi nunquam Christus dixisset, Hoc est corpus meum: Crederemus contra Sacramentarios deberemus ipsum in pane, adeoq; in Eucharistia suaapte Maiesate presentem adesse. Certè, si hoc verum est, quomodo faceremus quod Christus voluit in Eucharistia celebratione, nullo modo Christum in pane & vino presentem haberemus.

Hypocrita, haecenus nostras nobis obiecitis dissensiones, propter quas, nec nos Dei Ecclesiam, nec doctrinam nostram ex Deo esse, vocatis. Nunc cum per Dei gratiam Concordia pulcherrima, atq; in

rea coelesti consensus pius sit factus, in quo vtiliter D. D. Iacobus Andrea
 laboravit: cum aliter non possis, lingua tua venenata Concordiam cum
 appellas, & vbiq; istam. Pessimè stabella ista Satanae habet, quòd, per
 Dignitatem, pacem, & Concordiam, & Veritas, se mutuo osculentur, ut scilicet
 declarent se beatos esse, qui a pacificis.

Quod, verò vbiq; istas nos vocat, quia Christo Domino nostro
 hanc tribuimus Maiestatem, quod etiam secundum humanitatem suam vbiq;
 presentem esse nobiscum statuimus: Et antea sciebam, vos Pontificios non
 procul à castris Caluimistarum abesse, Christoq; hominis & Dei filio, non
 multò plus tribuere Maiestatis, quàm Alcoranum Turcicum. Ideo, nescio
 quid de eius ascensu & descensu nugamini, & alia non tam puerilia, quàm
 impia, cuius rei copiosior translationem, tempus & locus non admittunt.
 Ceterum quod ad Lutherum attinet, est Sui dignus non sit, ante quem
 Margaritae proiciantur: tamen intrepè dico, rectè de Christo hominis
 filio, in unitatem personae à filio Dei indissolubiler assumpto, atq; ad dex-
 tram aeterni Patris collocato, docuisse Lutherum, non quidem crasso & lo-
 cali modo, sed coelesti, spiritali, & supernaturali, ratione ea, qua collo-
 catus est ad dextram Dei, quae vbiq; est, in caelo & in terra (aut neget hoc, si
 audeat) presentem vbiq; adesse, sicut & se effuturum promisit. Ve: um
 hoc addidit: Non vbiq; apprehendi, ideoq; tibi non adesse, audis Esauita:
 Sed illic tantum, vbi se suamq; presentiam determinauit suo ve. bo. Atq;
 ita diuersum esse statuit Maiestatis generalem presentiae modum, alium Sa-
 cramentalem: quo etiam in Cæna, obseruata ipsius institutione, adsit Hanc
 cum non obseruetis in Missis vestris, quod hactenus ad oculum demonst-
 ratur. Ideo nihil in eis, pr. eter panem & vinum habetis. Nam quòd multis
 verbis prædicat, distinctè satis se probasse, nihil in institutionis mandato, à
 Christo dato, se in Missa sua prætermittere: verba sunt, aut potius &
 veritas mera ac pura, puta Hispani gloriosi mendacia, quod in superioribus
 demonstratam. Sed ipsi summet audire præstat Lutherum, verba sua so-
 leniter, sententiãq; explicantem. Ita autem scribit: Post hæc dicta, for-
 tissimè ad me alij fanatici, qui me in verbis aperere conabuntur, & di-
 cent: Quidè si corpus Christi est in omnibus locis, agedum deuorabo &
 bibularo ipsum in omnibus hospitij, ex omnibus scutellis, poculis, & can-
 tharis. Si enim nullum est discrimen inter meam & Christi mensam, im-
 mane

Tom. Vuittem-
 berg. 2.

mane quàm egregie ipsum deuorabimus. Nos enim futiles Germani
 magna ex parte tam detestabiles porci, ut nec modesti, neq; honesti
 nem habeamus, &c. Et post aliqua. Audi ergo tu porce, Canis, sanitate
 quisquis fueris (Hispane Sauita) insulse asine: Etiam si corpus Christi
 omnibus locis, non tamen tu statim ipsum vel deuorabis, vel belluaberis
 attinges. Nec ego tecum de his rebus colloquor, sed abigo te in harum
 porcorum, aut in tuum sterquilinum (Hec tibi quod dicta, Hispane, puta-
 rà dixi, quòd dextra Dei sit quidam in omnibus locis, interea autem sit
 nusquàm. Et sit incomprensibilis, supra & extra omnes creaturas. Dis-
 inter suam presentiam, & tuam attingentiam. Deus liber est, & non cap-
 ubiunq; fuerit, nec potest ita vinciri, aut catenis ligari, quemad-
 malefactor quispiam è publicis vinculis ostentatur. Considera mihi
 solis hi sunt tibi tam propinqui, ut perstringant tibi oculos, & autem
 quasi pungant, & tamen non potes eos manibus apprehendere, im-
 lam includere, etiam si diu multumq; palpaeris, impedire quidem
 ne per fenestram splendean, palpare autem & apprehendere non potes.
 de Christo sentiendum est: qui etiam si sit presens, tamen non fini-
 tuà libidine tangi & apprehendi. Nouit enim se ita explicare, ut
 tum putamen retineas, nucleum autem non apprehendas. Quid ita
 aliud est, Deum esse presentem, aliud, Deum tibi esse presentem.
 autem tibi presens est, cum addit verbum suum, & eo sese alligat.
 Hic me inuenies. Cum igitur habueris verbum eius, tunc potes eum
 apprehendere & tenere, ac dicere: Hic teneo te sicut tu ipsa affirma-
 nus Lutherus.

Hic autem mihi vicissim interrogandus es Sauita: Cur hanc doctrinam
 de Maestate & omni presentia Christi, damnes? cum & Apostolus
 eam adstruat, Eph. 1. Christum datum esse Ecclesie caput super
 quæ sit corpus ipsius, plenitudo eius, qui omnia in omnibus implet,
 ibi: 4. cap. Qui descendit, ipse est, qui & ascendit super omnes cæles-
 OMNIA ADIMPLERET. Non de Scriptura hic loquitur, sed de
 supra & infra, quæ omnia adimplet, id est, ubiq; presens est, ut
 promissiones: ubiunq; duo vel tres in meo nomine congregati sunt, in meo
 illorum sum. Item: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, &c. Et id
 sum ex vestro Theologica Veritatis Compendio colligi possit. Ita enim
 habet

betur: corpus Christi in Sacramento, totum est, sub tota hostia. Et iterum: *Compend. Theo- logica veritatis*
 corpus autem Christi licet non sit ubiq; cum sit creatura, nec equari possit in huiusmodi, creatori: in plurimis tamen locis est totum, sub diversis lib. 1. cap. 17.
 hostiis, & hoc est propter unionem carnis ad verbum: Unde merito habet
 amplius, quam alia creatura, scilicet QVOD IN LOCIS PLVRIBVS
 SIMVL ET SEMEL POSSIT ESSE. Hacenus ibi. Quod si
 propter unionem personalem Carnis ad Verbum, corpus Christi, vt author
 loquitur simul & semel in pluribus locis esse potest, (quod verum est) qui sit,
 quod non in omnibus locis? An verò in plurimis tantum locis homo vnitus
 est personaliter dōyos, id est, filio Dei? Non verò in omnibus? hoc est, tan-
 tum in multis, sed non in omnibus? Quæ ratio est diuersitatis? Si enim con-
 cedamus suo corpore simul & semel in multis esse locis posse: necesse est,
 vt eadem ratione in omnibus eum posse locis esse, vel inuitus concedas. Sed
 hoc credere vel affirmare hereticum est quod videlicet alicubi sit diuinitas,
 vbi non habeat secum vnitam humanitatem assumptam, eò quod sit vnio
 personalis inseparabilis, & indissolubilis, adeò vt ne morte quidem sepa-
 rari potuerit.

In quam sententiam etiam Iacobus Faber Stapulensis Regius olim *Stapulensis in*
 Professor Partheniensis, excellens Philosophus & Theologus, ante annos *1. ad Cor. 12.*
 60. scripsit, cuius verba hæc sunt: Imò neq; Europa, neq; Asia, neq; Aphri-
 cas capax est plenitudinis corporis Christi: corporis, inquam, Christi, cui
 corpora nostra spiritali modo vniuntur, & vt sic dicam, incorporantur:
 quod caelum implet & terram. Est enim, vbiq; Verbum est. Nam Ver-
 bum Caro factum est. Quare verbum nunquam est sine carne, neq; Caro il-
 la sine Verbo. Videte, ne corporalis imaginatio vos hic ledat, loca multi-
 plicata, spacia distendens, &c. Et iterum, post multa in hanc sententiam, hæc *Id. in cap. 14.*
 quoq; scripsit: Vbiq; sanè Christus est, Christus incarnatus est. Incar- *Ioan.*
 natus autem sine corpore non est. Et magna est fides, cognoscere, Christum
 corporaliter esse, vbi sacramentaliter est: Sed maior est, cognoscere eum
 ABSOLVTE VBIQVE CORPORALITER ESSE:
 Non hoc est sine modo, fides autem que est absq; modo, maior est, quam
 que modum habet. Vides opinor, Hispane, quomodo argumenti mei
 conclusionem cum Lutheri doctrina, de hominis Christi Maestate

(quam vos Ubiquitatem, cum Cinglianis, seu Caluinistis, vocatis, & de-
natis) concordauerim. Quomodo autem tu vicissim, argumentum meum
quo nego, vos in Missa vestra corpus Christi habere, quod institutum
Cæne Domine non seruetis, refutaueris, nondum vidi. Etsi enim
bis asseras, vos eam seruare: Ex collatione tamen vtriusq; Missæ scilicet
Cæne Domini, planè contrarium verum esse, apparet.

Fol. 4.
Disputat. con-
tra Missam
p. op. 123.

Secundum esse dicit meum argumentum, quòd ex initio Canonici
ui quædam, quibus isti panem nudum & Vinum merum, ante suam
orationem, Deo offerunt Sacrificia illibata, pro Ecclesia, pro se suisq;
redemptione animarum suarum, pro spe salutis & incolumitatis suæ.
Non intelligens Hispanus meam intentionem. Nequaquam enim à
consilio sunt producti, ut ijs probare velim, istos in sua Missa non habere
corpus & sanguinem Christi (quod alibi, & alijs facio argumentis) Sed
stendendam atrocitatem seeleris, & prophanationis vnicuique propiciatori
crificij Christi, quòd vbi verba mea habent, illud in cruce semel per
(quantum quidem in ipsis) annihilent, suisq; ficto isto Missæ Sacrificij
minibus, in eo, panem & Vinum adhuc existentia, (quod inficari nò possunt
loco corporis & sanguinis Christi ostentantes, illudant, Deoq; Panem
trudant. Vbi Hispanus ringit se, & alias atq; alias Doctorum suorum
verborum istorum interpretationes, ait, vbi panis nudo, merog; Vinum
consecrationem, ista, quæ iam ex canonis initio protulimus, tribuunt.
Vrtaat se in quascunq; voluerit firmas, excusent illa, mitigent exor-
glossatis, nunquam colores inuenient, quibus iurpissimum istum erro-
& in Christi Sacrificium vnicuique propiciatorium blasphemiam, qui-
nihil efficiunt, cum verba & res manifesta (repeto Hispane, quia verum
Vbi enim textus & verba manifesta sunt, interpretatione peregrina
opus) in contrarium sint dicentes supplices rogamus & petimus, ut
ta habeas & benedicas hæc munera, hæc sancta Sacrificia illibata In-
que TIBI OFFERIMVS, pro Ecclesia tua sancta Catholica. Memores
mine famulorum tuorum N. & N. &c. pro quibus tibi OFFERIMVS. Et
dicunt, offerimus tibi Hæc non solum stultitia est, & inscitia, sed etiam
pictus, & ἀπρόληπτα Creaturæ panis vulgaris tribuere, quòd est
Christi Mediatoris, placantis suo Sacrificio iram Patris cælestis, & peccatis
explantis.

Sic & tertium colligit meum argumentum, ubi nihil minus ego quem *Fol. 117.*
 hoc ago. Videantur propositiones, quas in margine citat, in quarum priori *Propositi. 36. 37.*
 tantum ostendo, quod referenda sint verba: Hoc FACITE in mei commemora-
 tionem, nempe, ut Paulus est interpretatus ad mortis ipsius annunciationem.
 Sicut & Hierony: ea interpretatur in suo commentario super illa: In hoc
 Saluator & tradidit Sacramentum (non dicit Sacrificium Missæ) ut per
 hoc semper commemoremus, quia pro nobis est mortuus. Nam & ideo, cum
 accipimus à Sacerdotibus, commemoratur, quia corpus & sanguis est Christi,
 & beneficijs eius non existamus ingrati. Hæc longè alia est, quam Hispani
 sacrificiuculi, horum verborum interpretatio. Sicut & Chrysost. Super
 eadem verba: Accedis gratias agens pro his, quibus frueris. Commemora-
 tionem Christi facis, Domini tui memoriam celebras. Nullo verbo vel sacri-
 ficii, vel oblationis, mentionem faciens.

In postero: i nego, hoc Pontificios in Missa sua facere, sed tantum mus-
 sitare, vulgo ignota lingua. Tamen si hinc quoq; verè id ipsum colligi possit.
 Nam quod Hispanus dicit, se ex Augustino docuisse, annunciationem illam,
 non voce solùm publicam, sed in primis facto ipso fieri debere: falsum est, ut
 supra monui: Sicut videm timide admodum dixit Hispanus, colligi id ex Au-
 gustino posse. Iam perinde ac si demonstrasset, abutens suorum Lectorum
 benevolentia, docuisse se ex eo impudenter gloriatur. Nos verò contrà, de
 publica accipiendum esse prædicatione, commemorationem istam Christi,
 cucimus, & minime de histrionica gestulatione.

4. In hoc quoq; Papiolas non servare Christi institutionem dixi, *Fol. 117.*
 quod soli bibant ex calice Sacrificuli: Sed quid ad hoc Hispanus? In hoc nihil
 contra Christi præceptum peccari, dicentis: Bibite ex hoc omnes, respondet.
 Quia omnes, significat Hispano Sacerdotes, cuius meritò pudere Pontificios
 debet. Sed quasi Tyrannidem suam, ut in miseros homines, bestia ista
 accret: ita undem sibi sumere & exercere in vocabula cupiunt, ut
 contra naturam suam significationem id denotent, quod ipsi volunt, cuius si-
 militudinem si audirent à quoquam, nisi ut à Pontifice, qui potestatem
 habet ex nihilo aliquid faciendi, & Dominus est Papa Præstam etiam
 Commatici: Ita Jesuitæ, eius creatura, cogere cupiunt, & sub suam redi-
 gere potestatem, vocabula, quod sonent & significant, quod ipsi volunt. Atq;
 ita omnia agunt levisite isti. Hanc novam & peculiarem Papiariam
 esse dixi.

esse dixi Grammaticam, quam Apostolus ignoravit, cum Particulari, ad totam refert Ecclesiam, in qua non omnes sunt. Ecclesia non in stru- numero pauciores, illi vero Laici plures. Hos omnes, non solos sic bibere iubet omnes. Quod cum non faciant Papsie, neglecto hoc mandato, & contrariam (quod supra confessus est) Ecclesie dispositionem obseruent: Non habent in sua Missa corpus & sanguinem Christi tificij.

Quintum meum colligit ipse esse argumentum, cur neque in Missa habere corpus Christi, quod consecratio ipsorum sit magia, nec hic quidem meum vidit scopum. In ea enim propositione, qua ultima, simpliciter inquam istorum damno Phantasia, qua imaginem non nisi per Sacrificulos, ad hoc peculiariter consecratos, peculiari habitu, conceptis verbis, murmure quodam, imò anhelitu peculiari, tanquam vi quadam Spiritus Sancti, recitatis, corpus Christi conficit ex pane, illud conuertatur & transubstantietur. Hanc dixi, & dico, & quoties volet Hispanus, Magicam esse consecrationem, aut si in auctore stitiosam incantationem, qua præter & contra Dei ordinationem sine legis naturalibus, vi verborum, vi Magi & incantatores, certis characteribus, crucibus, & alijs gesticulationibus, peculiari habitu, ceremoniis, ceptisq; verbis (sic enim legendum erat, & non corruptis verbis, quæ est Typographicus) quibus similiter Magi in suis incantationibus transubstantiam panis in corpus Christi se transmutare autumant. Sed quæ panis est, quod instar immundi porci, qui agrum rapis constitum, ore mundo evertit, radices quibus ventrem suum repleat conquirens, videtur hunc inde, ex mea Disputatione, mala fide, argumenta colligi, quod verum in Missa sua illos nil præter panem & vinum habere: Cum sit & aperte dicamus: Veram Domini Coenam esse in qua panis & vinum in dispensationem corporis & sanguinis Christi, communicantibus distribentur & mors Domini annunciat, quæ, iuxta institutionem & mandatum Christi, ad celebrandam Coenam Dominicam sunt necessaria. Quæ cum in Missa Pontificia neutrum fiat, sed Sacrificulus omnia solus sumat, & clam musitet. Ideo corpus & sanguinem Christi, in præter illis angularibus Missis, minime habent, sed tantum panem & vinum, sicut vulgari & prophano rusticorum conuiuio.

verò Hispanus pro aris suis & focis dimicat, regnum enim suum euer-
 tit intelligit. Quare multus est & de multis disserit. Ad singula bre-
 uiter responsuri sumus. Nam primò, quod dicunt consecrationem Eucharis-
 ticæ solis Apostolis eorumq; successoribus sacerdotibus commissam: non con-
 tradicimus, si de veris Ecclesiæ ministris accipiatur, sed quid hæc ad Sacri-
 ficulos, ad tria Missa consecratos? quod hominum genus fuit Apostolis
 innotuit, & in primitiua Ecclesiâ inusitatum, ut supra docuimus. Et
 quod illi prædicant. s. Verisimè magicos & incantatores, qui merè Laicè,
 hoc officij genus sacrosanctum obire frustra tentent. Eque Tertulliano,
 cum alia, non hæc quoq; recitat: Nam & Laici (ubi per Parenth. sin ad-
 dit, sicut hodie facit Laicus Magistratus apud Lutheranos) sacerdotalia
 munera intingunt. Respondeo, Quæ & Unde nostra sit vocatio, supra do-
 cui, oleum Vestrum rancidum, tonsuram, coronas siue plattas Vestras, &
 charactere, non modò non curamus, sed abominamur. Et quis, obsecro
 Hispanæ, Ambrosio Episcopale manus iniunxit? Nunquid communis totius
 populi vox eum eligens? Et Nunquid multis seculis Imperatores Romani
 Germanicè, Episcopos Ecclesijs præfecerunt, pro suo arbitrio? Donec per
 tyrannidem, & non absq; multa sanguinis effusione, porissimum autem ful-
 mine excommunicationis, Romani Pontifices Antichristi, ius hoc Ecclesiæ
 & Imperatoribus pijs, vi per & tyrannidem eripuerunt.

Fol. 119.

Fol. 119.

2. Sacrificulorum initiationem non magicam esse, quod certis cere-
 monijs constet, nisi fortè Apostoli Magi fuerint, quòd ieiunantes & orantes,
 manus suis imposuerunt, quos ministerio Ecclesiastico præfecerunt. Respon-
 deo, Valdeè ridiculus. Quid hoc ad Sacrificulos, qui ad Missas tantum de-
 uotumandas consecrantur? Apostoli enim eorumq; successores, Pastro-
 res & Doctores Ecclesiæ ordinârunt oppidatim, non signauum fucus pecus
 præsepibus arcendum Sacrifices &, num preces & ieiunia idem tibi
 Hispanæ, quod vestra vinctio, quæ oleo fit rancido?

Fol. 120.

3. Chryma ex Cypriano probare vult. Audimus quid Cypri-
 anus dicat, scimus & hoc, alios ad Apostolos authores referre, quo-
 rum traditio, Christumq; ipsum à Coena vltima eius confectionem do-
 cuit. Caterum figmentum hoc eadem facilitate rejicitur, quæ asse-
 ritur. Et Cyprianus hoc ipso loco rectè originem ostendit, nempe
 ex lege Mosaiæ: Damnatè, inquit, circumcissione & Sacrifi-
 cijs

Non ergo à Christo. aut. Apostolis. Sacrificijs Iudeorum, GENERALI SANCTORVM SENSU, unctionis mysterium Christianam Religionem non contentum non solum in Regibus & Sacerdotibus (ut in Veteri Testamento) omnem populum Catholicum, effusa est huius gratie plenitudo. Et sic Christus à Chrismate dictus est, eo quòd singularis excellentie oleo unctus Deus: ita & participes eius quot quot sunt, consortes sunt, tanquam uncti Chrismate Elementari: sed à S. S. quem accepit non ad mensuram: sed plenitudine eius, super eum effusa, Christus, id est unctus dicitur. Sic nos etiam Christiani, propter Spiritum sanctum, qui unctio dicitur, quem accepimus à Deo, (si quis enim spiritum Christi non habet, is non est eius) etiam ab aungia Pontificia, dicimur.

Multa etiam de Characterè indelebili, quem potestatem esse dicitur. Pol. 123. rituales, quam in consecratione accipiunt, ut possint ex pane conficere, de nōq; transmutare in Corpus Christi, nugatur. Idq; probare conatur verbis Apostoli, Timotheum admonentis Gratie Dei, quæ in ipso sit per unum impositionem. Magnam potestatem esse necesse est, qua in dolo Asinus, qui non potest perfecte legere ex præscripto: idemq; sepe ad tractum Missas celebrandus ordinatus, conficere sibi potest ex pane Corporis Christi, quod offerat, ut animas illa liberet ex Purgatorio. Hanc scilicet in Thimotheum contulit gratiam, ut egregie posset Missificare. Oportet mirum, sed absurdissimum, adeoq; stolidum hominum, cum bestia Characterè. Characterem autem Gabriel magnifice commendat his verbis: Minimo consecrati, qui nōq; verbis, contextum consecrationis formant, contra intentione proferentes: eundem Virginisq; filium ADVOCANT QUOTIDIE corporaliter, in sacrificium & criminum purgationem. (Quod admodum scilicet Numa Pompilius Iovem suum Elicium magicis ceremoniis de cælo deuocasse scribitur.) Et iterum: Oportet miranda Sacerdotum dignitas, in quorum manibus, velut in Vero Virginis, filius Dei incarnatus est.

Gabr. super Canon. Missæ. lect. 4. Huiusmodi idem: Qui creavit me (si phas est dicere) dedit mihi creare se. Et qui creavit me sine me, creatur mediante me.

En magiam Pasticam in Missa. Mirum igitur est minimè, adeo superbire sacrificulos, cum sitis non solum, ut reliqui homines, Dei creatura, sed ipsius etiam Dei creatoris, Creatores, & non solum Missifices, sed etiam Christifices. Et quoties tot innumeris

uentis millibus Missarum celebratis, Christus iam est incarnatus? Quod
 nos simplices & miseri heretici semel tantum factum credimus, ideoq; meri-
 to ab istis Hæreseos damnati, quod hunc decimum tertium symboli Apostoli-
 ci articulum non credamus. Sed in vicissim, Hispanæ, cum tuis istis Chri-
 stibus Inarnatoribus, cumq; tuo character e, abi, quò dignus es, in malam
 crucem, Carnifex Christi semel Crucifixi.

5. Corrupte eos & mutilare Verba institutionis, ex Canone ap- Fol. 125.
 pare, in quo plurima sanè habentur, quæ nec in Evangelistis, neq; apud Apo-
 stolum extant. Rursus præmittunt Verba illa: Quod pro vobis datur, qui-
 bus de præcipuo Cœnæ Dominicæ vsu admonemur. Sed parum refert, in-
 quit, siue illa Verba proferantur siue non proferantur. Quia quod vo-
 lunt isti, sanctum est: addere illis licet Testamento Domini, quod visum fue-
 rit, sicut etiam adimere & omittere quod libet. Nulla habitatio, quod
 Spiritus Sanctus vè minatur addentibus aut detrahentibus verbo suo.
 Nà quod dicit, semper ab initio velut à Christo prolata vsurpauit hæc Ver-
 ba Ecclesia, sic ab Apostolis edocta. Quibus addit, cui si non credit Heer-
 brandus, obsecro quò prouocabit? Ad Scripturam ne, ex qua certius, quæ
 fit in consecratione calicis vsurpanda forma, discamus? At in hoc certè
 cause genere, non solum Hæreticæ, vt in cæteris, verùm etiam stultissima hæc
 foret appellatio, cum aliter atq; aliter spectantia ad calicem Evangelistæ &
 Apostolus retulerunt.

Mirari satis nequeo Bestiæ istius ferociam, quòd ad Christum ipsum,
 & Apostolos, formam istam Verborum consecrationis, in Canone ipsorum
 descriptam, referre audeat: Cum Verba institutionis, ab his descripta ex-
 tant, à quibus omnibus Canon variat, additis quàm plurimis, & præcipuis
 etiam omisis, quod supra est demonstratum. Sicut & Clichtoneus Parrhi-
 us testatur, inquit: Et alij summi Pontifices, diuerso tempore, alias
 ipsi Canonis particulas adiecisse prius compacti traduntur, instituisse cæ-
 remonias, in ipso Missæ Canone à sacerdote sacra faciente, obseruandas: Hic
 autem parum retulerit, siue ex quocunq; Evangelistarum, siue Apostolo
 Pauli siue ex omnibus illis quatuor, collecta Verba institutionis recitentur,
 modo Christi seruetur institutio. Sed quod Hispanus illis conceptis verbis,
 cum usquam in S. S. hac forma habeantur, vt in Canone, vtendum omni-
 no cogit, hoc ipsum esse magicum pronuncio, ex causa iam dicta.

H

6. De

Fol. 16.

6. De Vestibus quoq; Aaronis multa nugatur, cum ego tantum
 noplum Missaticam riserim. Quod si ergo Aaronis vocare non libet,
 Leviticus vocetis, quod facitis. Porro quod Ceremonia impositionis
 num utimur, in ordinatione ministrorum Ecclesie, adiphoram per
 se sciat. Apostoli eam retinuerunt, nos quoq; liberè ea utimur. Scien-
 enim est, ministeriam non esse effiax propter Ceremoniam istam exten-
 sed propter institutionem diuinam.

Fol. 128.

7. Transsubstantiationis seu conuersionis panis in Corpus Ch-
 ristum, sanctos Patres ex Christi verbis & institutione luculenter
 vere ait. Euseb. Emisenus, inquit: substantia illic est panis & vini, post
 Christi, est corpus & sanguis Christi. August. Ex substantia panis &
 mysticè idem corpus Christi consecratur. Rabanus. In Sacramento
 nomine Christi corpus & sanguis conficitur. Item: Verè hoc fit, quod
 est: Hoc est corpus meum. Respond. His omnibus & singulis, alijsq; san-
 ctis Patrum testimonijs, nequaquam delirium & idolum probatur
 cium, nempe conuersio panis in corpus Christi, ut substantia panis uni-
 plus remaneat, sed tantum accidentia illius. Hoc enim si recentius con-
 tum, ignotum erudite vetustati per multa secula, usq; ad Caroli Magni

Bertramus lib. de corpore & sanguine Christi.

pora, annos circiter 800. Vbi demum emerit, sed tum statim à Bertra-
 m. presbytero Gallo, solidis argumentis refutatum. Sicut eius sonam verba
 cundum creaturarum substantiam, quod fuerunt ante consecrationem, post
 postea consistunt: panis & vinum prius extitere, in qua etiam species
 secreta videntur. Item: Ille panis, qui per sacerdotis ministerium corpus
 si efficitur, aliud exterius humanis sensibus ostendit, & aliud interius
 lium mentibus clamat. Exterius quidem panis, quod ante fuerat, firmum
 tenditur, color ostenditur, sapor accipitur. Ast interius longè aliud, pre-
 preciosius, multoq; excellentius intimatur. Quia cœleste, quia diuinum
 Christi corpus ostenditur, quod non sensibus carnis, sed animi fidelis
 m, vel aspicias, vel accipiat, vel comedatur. Sic etiam de vino loquitur.

Gelas. Pont. Ro. lib. de duabus naturis in Christo.

militer & Gelasius: certè Sacramenta que sumimus, corporis & sanguinis
 Christi diuina res est, propter quam, & per eandem, diuina efficiuntur
 sortes nature, et tamen esse non desinit substantia vel natura panis & vini.
 Et quamuis panis & vinum, Spiritu sancto perficiente, in diuinam trans-
 eant substantiam: permanent tamen in sua proprietate nature. Quare

quod in Christo due nature inconfuse permanent. Quem locum et
 Hispanus mirabiliter deprauare, in aliamque sententiam detorquere cona-
 tus sit alibi: Tamen similitudo unionis personalis, duarum in Christo natu-
 rarum ita manifesta est, ut vim sibi afferi non patiantur. Quemadmodum
 enim in Christi unione personali utraq; manet natura, neutra in alteram
 conuerfa: Ita, in Eucharistia, unio est Sacramentalis rerum duarum diuersis-
 simarum, quarum neutra in altera conuertitur. Huc pertinet & Theodoretus *Theodoret. Dia-*
 testimonio, quod & in Disput. contra Missam attuli. Quia verò manifesti- *logo 1. Propositio.*
 us est, quam ut à Sophista corrumpi potuerit: ideo dissimulauit. Quare repeto. *ult.*
 Qui enim naturale corpus suum frumentū & panē vocauit atq; ita seipsum
 Vitæ nominauit: Idem ipse etiam, quæ videntur symbola, corporis &
 sanguinis sui appellatione honorauit. NON EQVIDEM NATU-
 RAM IPSAM TRANSMVTANS, sed adiciens gratiam Natu-
 re. Et iterum. Neq; enim signa mystica post sanctificationem recedunt à sua
 natura. MANENT IN PRIORI SVA SVBSTANTIA, & figura, &
 forma, & videri & tangi possunt, sicut prius Et Gabriel dicit, auctoritate *Gabriel super*
 tantum Ecclesie, & sanctorum Patrum, probari transubstantiationem. Item: *Can. Missæ, lect.*
 Deus posset facere corpus suum presens accidentibus panis simul, & substan- *40.*
 tiæ panis: Itaq; panis non desineret, sed maneret cum corpore Christi, cum
 hoc nullam includat contradictionem, ut statim patebit.

Postea, circa annum Domini 1060 per Lanfrancum, & Magistrum
 Sententiarum renouatum, & ex cineribus erutum est: nec tamen passim re-
 ceptum, donec tandem per Honorium Papam, circa annum Domini 1226.
 & Urbanum 4. anno 1264. festo corporis Christi est confirmatum adora-
 tione, inclusione, & indulgentijs additis transubstantiationis figmentum.

Ceterum quod ad Patrum testimonia attinet, quæ aduersarius produ-
 xit nihil aliud ista volunt, quam, non nuda solum signa, panem scilicet,
 & vinum, quemadmodum Irenæus loquitur, et vinum, sicut alijs in conui-
 uio scriberet in Coena Domini, sed ipsissimum Christi corpus & sanguinem, *Iren. lib. 4. cap.*
 sicut idem loquitur, Eucharistiam duabus rebus constare, terrena & cæle- *34.*
 sti, quod aliqui de mutatione loquuntur, non naturalem aut substantia-
 lem, sed sacramentalem intelligunt.

Quod igitur calūniator dicit, nos nec posse, nec velle conuertere in Coenapa *Fol. 132.*
 ne corpus Christi, quia nō Catholicè sed hereticè Eucharistiā celebremus.
 Aliqua verè fieri, quod Rabanus testetur, id q; dictū est, Hoc est corpus meū.
 Non hoc

Non hoc negamus: sed delirium monstruose transubstantiationis: & Quod
 ane metamorphosos figmentum: negamus: quod videlicet vi consecra-
 nis Papisica & magica, panis conuertatur in corpus Christi, & in
 in sanguinem, ita vt nulla amplius panis & vini substantia remaneat
 tantum accidentia sine subiecto, quod & in Theologia & Philosophia
 surdum est.

Fol. 133.

Frustra ergo me flagellare cupit Sophista, quod dixi, recita-
 verborum institutionis, panem & vinum sacro vsui destinari, vt sicut
 poris & sanguinis Christi Sacramentum, vna cum signo EXHIBENTIA
 quod sonant. Vbi reclamante conscientia, malitia planè Diabolica ca-
 niatur, Luberanos cum Sacramentarijs esse concordés. Quid tamen
 ab hoc Sophista, calumniatore peruersissimo, potest, cum nos errorem
 solum Sacramentarij accuset, sed etiam concordés cum ipsis esse
 Quibus cum non ignorat nobis bellum esse irreconciliabile. Et nihil
 bolus esset, vidisset vtiq; quid inter nos & ipsos esset discriminis. Eius
 vocabulo signi vtamur, quemadmodum & Patres, Symboli: tamen non
 ipsi, nuda absentis Christi, sed EXHIBENTIA id, quod verba sonant
 EST CORPVS MEVM) diximus. Ideo nihil ad nos, quod magis
 VViclephi errore scribit, cum quo nobis nihil commune esse, omnes bene
 probè norunt. Et vt scias Hispane, quid inter nos, Sacramentarios, &
 Papiolas intersit, quod ad hoc negocium, paucis accipe. Vos non
 Eucharistia panem manere, & habere, ac vinum, sed horam substantiam
 corpus & sanguinem conuerti asseritis, remanentibus solis illorum acci-
 dentibus, absq; substantia. Sacramentarij, nolunt habere corpus & san-
 guinem Christi presentia, sed tantum panem & vinum, que nuda sunt
 bola vel signa absentis Christi, eiusq; corporis & sanguinis in eodem
 quodam loco. Nos vtrunq; retinemus, & adesse presentia credimus
 vinum, & cum his corpus & sanguinem Christi, secundum verba in
 nis, ab ipso factæ, de pane dicente: Hoc est corpus meum.

Fol. 134.

Quod verò ex Christi omnipresentia, quam asserimus, absente
 ligit, dicens: Sicut eadem vbiq; assertione cogimini, vt, quod est
 nè fanaticum, concedatis, illum etiam, qui vulgarem panem, non consecra-
 um, aut carnes, aut pepones, aut quouis aliud obsonium edit, humanitate

Fol. 136.

Quod verò ex Christi omnipresentia, quam asserimus, absente
 ligit, dicens: Sicut eadem vbiq; assertione cogimini, vt, quod est
 nè fanaticum, concedatis, illum etiam, qui vulgarem panem, non consecra-
 um, aut carnes, aut pepones, aut quouis aliud obsonium edit, humanitate

domini, ubiq; existentem, vna sumere, & edere, non minus quam is, qui
de Eucharista communicat. Ad hoc alio responso opus non est, quam quod
supra ad hanc calumniam Diabolicam, Lutherus dedit, inquit: Audi
ergo, tu porce, Canis, Fanatice, aut quisquis fueris (Gregori de Valentia.
Hispane, te enim quoq; appellat Lutherus) insulse Asine, etiamsi corpus
Christi, sit in omnibus locis, non tamen tu statim ipsum vel deuorabis, vel hel-
lueris, vel attinges. Nee ego tecum de his rebus colloquor: Sed ablego
te in haram tuam (Sauita) porcorum, aut in tuum sterquilinum. Haftenus
Lutherus. Hic nota, Hispane quantum, quamq; diu volueris, hic te dige-
rus tibi est, haec tuae deliciae.

Et quod ad confectionem corporis Christi attinet: quod ex pane fieri *Fol. 137.*
& confici, dicente Christo: Hoc & hic, de pane & calice, verbis illis quinq;
nugantur, & id Christum docuisse, dicentem: Hoc facite. Non ex Sacri-
ficulis fieri Christifices, aut sui incarnatores, vel potius arnifices: Sed ad est
propter suam institutionem & ordinationem, qua suam ad hoc Sacramen-
tum, quando legitime, vt a se est institutum, celebratur, alligauit presen-
tiam. Et ad totam actionem tum presentem, referuntur verba: Hoc facite,
Nec possunt nec debent aliter intelligi, nisi de ijs rebus, quae in Cena pera-
guntur, dantur, & accipiuntur, pane, vino, corpore, & sanguine Christi,
sicut sonant manifesta verba: Accepit panem, dedit discipulis suis, dicens:
Accipite, comedite, Hoc est corpus meum. Similiter & calicem, dicens:
Bibite ex hoc omnes, hic sanguis meus Nouum Testamentum, quibus vtro-
biq; addidit, Hoc facite, &c. Quid? Quod ipse tum fecerat, dixerat, insti-
tuerat, porrigens panem, dicens: comedite, Hoc est corpus meum. Hoc
facite in mei commemorationem. Non inquit offerre, Hoc enim non faciebat
tum, nec fecerat in Cena, sed, edite corpus meum, & bibite sanguinem me-
um, & facite hoc in mei commemorationem, hoc est, vt Apostolus inter-
pretatur, annunciate mortem meam.

Postremo, quod respondet ad verba Apostoli, sibi obiecta, panem vo-
cari etiam in ipsa actione & celebratione Eucharistiae, ideo dici: quia
panem videtur, quia vt panis reficit, quia ex pane confecta est. Et hic trium-
phat, quod hanc eius refforsonem, in alijs contra me editis libellis, dissi-
mulauit, nec refutare potuerim. Respondeo, Quia everso nugamento de-
lato, intransubstantiationis Verbi Dei autoritate, & Patrum testimonijs.

H iij figmentis

Fol. 138.

Apologet. Hi-

spani. Fol. 32.

Apologet. Fol.
34.

figmenta ista, imò deprauatio & peruersio genuinae & nativae significationis Verbi, Panis, locum habere non potest: ideo responso opus non est. Cum vero responsum urgeat Hispanus, videamus, quomodo elidatur Verborum proprietate n. Hæc autem illic eius sunt Verba: Apostolus ait Heerbrandus, Eucharistiam panem: Sæpè iam est, & rectè, à Doctibus Catholicis responsum: in scriptura interdum eius rei uocabulo non aliquid cuius similitudinem refert, aut efficiendi virtutem imitatur, aut ex qua confectum est. Itaq; Eucharistia panis dicitur, quia ut panis dicitur quia ut panis reficit, quia ex pane confecta est. Respondeo, Quod ad eos, Hispanos, Doctores attinet, opponimus illis in titio Apostolum Paulum qui Verba Testamenti descripsit, ideo simpliciter, & ut sonant, accipiunt, non tropologizandum. Deinde in primitiua Ecclesia, aliquot seculorum Transsubstantiationis sui ignotum. Et pluris faciendos iudicatos est synceros, & erudite antiquitatis pios Doctores, Irenæum, qui Eucharistiam constare duabus rebus, Terrena & cœlesti. Quod si enim res esse desinat, non amplius est Eucharistia vel Sacramentum. Gelasius dixit: Non desinit esse substantia vel natura panis & vini. Theodoros qui sensit: Non naturam ipsam panis transmutari, sed manere in propria substantia, figura, & forma. Bertramum, dicentem: panem & uinum secundum creaturarum substantiam, quod fuerunt ante consecrationem, & postea consistere &c. Nihil his manifestius esse potest. Veritas itaq; in quascunq; uolueris formas, etiamsi pro eo mutabilior. Nec sequitur maxime interdum, ut Hispanus loquitur, in scriptura, eius rei uocabulum minetur aliquid, cuius similitudinem refert: ideo mox etiam hoc loco, pro panis similitudine accipi: præsertim cum absurdum sit, & omnino inane, non solum Philosophiæ, sed etiam Scripturæ Testimonio, figmentum Papisticum absurdissimum careat: quod Gabrielem confitentem ait admodum. Quid si solum accidentia panis adsunt, absq; substantia panis, & sine subiecto: Cum non per se illa possint subsistere, sed hæreant in subiectis illorumq; esse, sit inesse: Quomodo potest uideri illud accidens, cum subiecto careat & tamen esse non possit sine substantia, vel subiecto, cui inhaerent? ita nihil sit in rerum natura. Sic etiam non ideo panis dicitur ab Apostolo Eucharistia, accidentia illa uestra, quæ nusquam sunt in rerum Natura, & utopia, quod ex pane facta sit. An tu uerò, hominum absurdissime, absurdissona somnia & deliria uestra defendere uolens, Apostolum Paulum ita

ad Corinthios, quibus lac potum dedit, non escam solidiorem, eò quod non
potuerint capere, sed ne nunc quidem, inquit, hæc dum scriberet, apud homi-
nes simplices, infirmos, crassos, ita philosophatum, subtilitates istas, seu nu-
tas potius vestras proponendo. ut panem non panem, sed eius accidentia
intelligeret. Et propter similitudinē tantum quandam, & quia efficiendi vir-
tutem panis imitatur, qui reficit, & ex pane factus sit, Eucharistiam, panem
vobis cum existimaretis? Et quid de te audio, Hispane vel potius ex te? Num
ta ad id es ridiculus, ut accidentia illa ex substantia facta esse, & sic Chimica
quasi, nō quintā essentia panē transmutatū potes? Ne tu mirabilis es Chemicus.
Hæc pluribus forte quàm velles, Hispane, quia adeo nugas maximas & ca-
nantias, inò absurditates tuas stupendas urges improbè, dicenda fuere, ne
ta amplius gloriarī pēsis, tibi à me non esse: responsum.

Quia verò perperò negat, quicquam à Christi institutione in sua facere
Missa alenum, hæc de causa Missam suam non vult fieri emissam Missa
fæ: ideo brevis, me subiiciendum, in quibus ab istis in eam peccetur.

Primum miser me, ut atuli lacrimas, verba institutionis Coenæ Do-
minicæ lacerant, adentes, que nullus habet Evangelistarum: Accipit, in-
quunt, panem in sanctas & venerabiles manus suas, & elevatis oculis in
caelum, ad Deum Patrem suum omnipotentem. Item, cum dicitur: manducate
addant (ex hoc omnes) simili modo, postquam coenatum est, accipiens (hunc
precæ la um) calicem (in sanctas ac venerabiles manus suas) Item: hic est enim
calix sanguinis mei novi (& æterni) Testamenti (mysterium fidei) Sic & o-
mittuntur in consecratione post verba: Hoc est corpus meum (quod pro vobis
traditur) Quis homo hæc in suo seruat Testamento. An non enim talis viola-
tor Testamenti dicitur? Sacrifices verò dum conficere volunt corpus Christi
panem, in caritate, & id vi verborum Testamenti Christi: eadem mutant,
partem mutilantes & omitentes, partem verò plurima de suo addentes. His
conceptis verbis additis, & crucibus plurimis (quorum utrunq; est
magnum sicut & hostiæ fractio in tres partes) omninò vitandum est. Nec,
sunt istos, licet quicquam inferere, ne quidem Christi verba, que tum in
alio ista usurpavit: dicētis de suo corpore (quod pro vobis traditur) nihil
omittere prorsus sine grādi peccato, ne particulā quidē, Enī, cū tamē à Christi
fæ recitata. Qui vero sic? Quia sic Ecclesia, verba ista ordinavit, inquit *Innocent. de Sæ-*
cramentis altaris. lib. 3.
Hispane. Qui à audio? Ecclesia ne ista ordinavit? Atqui Innocentius 3. Papa *myster. lib. 3.*
scripsit: Gelasius. 52. primus à Petro, qui post sylvestrum vixit 160. annis, cap. 10.
creditur

creditur Canonem principaliter ordinasse. Gregorius autem primus Scholasticum quendam composuisse Canonem, quem precem vocat: Canonem, inquit, Dominicam ideo mox post precem dicimus, quia mos Apolorum fuit, ut AD IPSAM SOLAM ORATIONEM, oblationem suam consecrarent. Et valde mihi inconueniens vsus est, ut precem Scholasticus composuerat, super oblationem diceremus, & ipsam orationem quam redemptor noster composuit, super eius corpus & sanguinem diceremus.

Clichtoueus in Antiluthero in hæc scribit verba: Traditur Gelasii nominis primus summus Pontifex, ipsum Canonem præsertim compositum se atq; coadunasse, ad quotidianum Missæ vsu, Leo verò primus adiecit. Vbi, cum recensisset, quid singuli assuerint Canoni isti, concludit. Et alij summi Pontifices, diuerso tempore, alias Sacri Canonis particulas iecisse prius compactis, traduntur, &c. Gregorius verò in vnum rededit ceremonias suorum antecessorum varias, Canonemq; vocauit regulam, iuxta quam, siue Cæna Domini, siue Missa, celebratur. Sicut de se scribit: Græcorum, inquit, consuetudines secuti sumus, veteres nostras reparauimus, aut nouas & vtilis constituimus. Regula. te. 8. Epistola. 7.

Ecce tam verum est, (ut hoc quoq; obiter moneam) quod Pontifices gloriantur, Missam suam, quam ipsi celebrant, hoc modo à temporibus apostolorum durasse. Cumq; sine Canone Missa celebrari non possit, verò quingentis totis annis à Christo non fuerit, constat, Missas Pontificum toto isto tempore non fuisse celebratas. Et quod siue Gelasius, siue Clichtoueus, Canonem istum consueverunt, id iam Ecclesiam fecisse. Quæ bona matrona, sicut priuatim in singulorum ædibus facit omnia.

2. Deinde, Christus instituit publicam actionem pro Ecclesia, quæ voluit uti cæna in publicis congressibus, sicut Apostolus inquit: Communicate vobis in vnum, accipite, inquit, comedite, &c. Vnde et Synaxarum communicatio dicitur, quem admodum etiam in Canone Romano habetur: Communicantes, & memoriam celebrantes. Sicut etiam in iure canonico habetur: per acta consecratione, omnes communicent, qui noluerint exire liminibus. Sic enim Apostoli statuerunt, & sancta Rom. Ecclesia.

erret. Quid verò sacrificuli in sua Missa? priuatim, in templorum suorum
 argeolis celebrant, & missam suam musitant, interdum solo presente ad-
 do, soli vorant omnia, & tamen verba Christi recitant: Accipite, comedite,
 sed, pro alijs accipere & comedere dicunt, quæ manifesta est impostura,
 cum institutione Christi apertè pugnant? Christus de Calice disertè dicit: Bi-
 bite ex hoc omnes. Item, diuidite inter vos. Et biberunt omnes. Sacrifices soli
 exharunt, neq; in Missa, neq; extra illam, cuiquã Laico porrigunt alteram
 hanc Cœnæ partem, sed tantum dimidiatum & mutilum Sacramentum,
 contra expressam Christi institutionem, quam Apostolus, ad Corinthios, de
 laica communione, repetit. Quare, aut vnde hoc? Hispanus respondet,
 sicut supra audiuius: Non possumus porrigere laicis Calicem. Quia Ec-
 clesia contrarium Christo disposuit. Quid? Ecclesia ne contrarium Christo
 disponeret? Vtiq;. Sed quanam illa? Num Christi? Nihilominus, hæc enim obe-
 diens eius est sponsa, vocem sponsi & pastoris audiens: Verum malignan-
 tius, Antichristi, Diaboli Synagoga.

3. Christus viuis presentibus, accipientibus, comedentibus, & hoc in
 sui commemorationem facientibus, Cœnam suam, vt fidem inde confirmet,
 instituit. Pontificij in Missa mortuis, absentibus, qui neq; accipere, neq; co-
 medere, neq; cetui Ecclesiæ in terris interesse possunt, vt cum eis beneficia
 mortis & passionis eius celebrent, eam applicent. Quam ingens hoc discrimen?
 quantum scilicet interest inter comedentes & ieiunantes, inter presentes
 & absentes, inter tacentes & predicantes, imò inter viuos & mortuos.
 Quantum hic à Christi ordinatione receditur?

4. Christus vult in suæ Cœnæ celebratione mortem suam, interprete
 Apostolo, annunciari & predicari. Sacrificuli obscuro murmure, & sub-
 missa voce, ac feretò, vt ne quidem à proximè adstante adituo aut ministro
 mandari possint, neq; etiam, quia peregrina lingua dicitur, si maxime audi-
 mur, possent intelligi, verba Cœnæ musitant. Quod legibus etiam Imp-
 peratorum cautum est, quæ cum Christi institutione & Apostoli ver-
 bis resonant. Sic enim Imp. Iustinianus Petro gloriosissimo Magistro sacro-
 rum libet iubemus, vt omnes Episcopi pariter & presbyteri, non taci-
 to modo, sed clara voce, quæ à fideli populo exaudiatur, SACRAMEN-
 TUM, & preces in Baptismate adhibitas, celebrent: quomodo
 vt ex hac deuotione, in depromendis Domini laudibus, audientium ani-
 mi esse

*In Nouellis Tit.
 de Ecclesiasticis
 diuersis capitu-
 lis. Constitutio-
 ne 123.*

mi offerantur. Ita enim D. Apostolus docet, &c. His igitur de causis conueniunt, ut inter ceteras preces, & ea, quae in sancta oblatione dicuntur, claues à religiosissimis Episcopis & presbyteris Domino nostro Iesu Christo Deo nostro, cum Patre, & Spiritu sancto, proferantur. Scituris religiosissimis Sacerdotibus, quod si quid horum neglexerint, & in horrendo iudicio Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi, de his rationem reddent: nec haec cognoscentes, conquiescemus, relinquemusq; multa. Haec ibi. Sed & in ista turba, sex hominum sacrilegorum, neq; sibi ab horrendo iudicio Dei iudicio, sed ridet: Nec minus curat Magistratus Politici, à cuius auctoritate se exemit, cuiq; superbe insultat, imò colla eius pedibus sedantibus. Sicut & Innocentius 3. Pontifex. Rom. districtè praecipit, ut secularium linguarum diuersitates, Episcopi diuina illis celebrent officia, & Ecclesiae Sacramenta.

De officio In-
diae ordinarij.

5. Christus Sacramentum instituit, in quo ipse nobis suum corpus bibit, & bibendum sanguinem, quae pro nobis ipse in cruce stes obtulit Deo Patri caelesti, in odorem suauitatis Domino, quae uicinia ita placuit iram Patris caelestis, ut propicius remittat peccata eorum in eum credentibus. Hoc isti in sacrificium conuerterunt & oblationem Deo offerant corpus & sanguinem Christi, ut sit sacrificium pro peccatorum, pro peccatis uiuorum & mortuorum, pro quibus applicat eundem planè habeat effectum cum Christi sacrificio, quod in suo corpore peregit, in cruce. Quod si verum esset, quod sentiunt, se in sua oblatione corpus habere Christi: tamen hinc non sequeretur, Missam esse sacrificium tale, quale isti praediunt. Quia ut maxime ipse sacrificium offerre: tamen non ipsorum intentio aut voluntas Sacramentum in sacrificium mutare, aut conficere potest, sed voluntas instituentis obseruanda. Et longè essent Iudaeis, qui Christum in cruce suis egerunt crucifixis, & pertinacia, qua Pilatum uerserunt, crudeliores. Hi enim, peccatissimi, tamen non ipsimet eum crucifixerunt, sed gentibus milibus prophanis crucifigendum tradiderunt. Sacrifices uerò isti, sicut uerè in sua opinione, incarnauerunt, in sua Missa, & creauerunt illi corpus eius: ita postea illum ipsam, quotiescunque celebrant Missas (quantum ad eum in ipsis est) crucifigunt, imò in tres partes & frustra discerpunt.

quodammodo aliis non nisi sceleratissimi, vel quatuor equis, in diuersum
 aliter, dilacerantur, vel in quatuor partes & frustra secantur. Non enim
 quem frangunt, qui a hunc remanere negant, in corpus Christi conuersum
 se nihilq; nisi corpus adesse, quod sub accidentibus lateat, asserentes. Acci-
 dentia aut qui a non sunt nec per se subsistunt, ideoq; in frustra & partes diuidi
 nequeunt. Quare, Hispani, vos omnium scelestissimos esse necesse est Chri-
 sticidas, latrones, occisores, crucifixores, toties Christum in partes &
 frustra dispercentes, quoties Missas vestras crudelissimas, execrata & sa-
 crilega excrementa celebratis. Ideo in Republica Christiana minus quam
 loci cum Missa vestra sacrilega, verbo Dei damnata, Deoq; abominanda
 ferendi.

Ex his pauca, ut alia omittam plura, quae recensere possem, appa-
 ret, quomodo verum sit, quod iactator Hispanus praedicat, & subinde repe-
 tit: in Missae celebratione, institutionem se Coenae Dominicae, à Christo
 factam, seruari, nihilq; ab ea alienum facere. Hoc tam verum est, quam men-
 dacium est veritas.

Probare conatur summa impudentia Hispanus, in Missa corporis
 & sanguinis sacrificium legitime, conuenienterq; diuinae voluntati fieri
 Sicut autem his, qui per vitra, colore caeruleo, vel tubeo, aliove, infecta &
 tracta, res oculis obiectas intuentur, omnia eodem colore, quo vitrum est
 infectum, apparent: Ita planè accidit illis, qui oculos mentis phantasia,
 aut imaginatione, vel opinione quadam imbutos, & infectos habent, quae-
 cunque legunt, audiunt, cogitant, ad phantasias suas accommodant, pro-
 priamq; opinione dicta imaginantur, & arripiunt. Hunc prorsus ad modum
 Hispani animum infectus est opinione praua, quam à suis accepit maioribus,
 in Missae sacrificio. Quaecunq; igitur etiam apertissima & manifestissima
 Coena Domini scripta, dicta, & facta sunt à Christo, Euangelistis & Apo-
 stolis, Missam Pontificiam, oblationem & sacrificium, sapere & redolere, ad
 impietatem stabilendam dicta, facta, scripta, putat miser iste, & in-
 ter se cecus homo. Ideoq; in alio quodam meo contra ipsum scripto, *Explicat. can-*
onum.
 alicubi ei opus esse dixi, quibus acutius Scripturam sacram
 enatur: quibus dum vi non vult, & sequi sana consilia recusat, ni-
 hil nisi est in illo homine. Hoc fortè secum cogitans, quod hominis
 1 2 *contem-*

Fol. 41.

contentiosus, qui ex litibus & contentionibus viuunt, in causis forensibus, ut alicui lite iniusta & iniqua, ut de tunica alterius, ad quam nullum pretium habent ius, tamen interdum fieri solet, ut improbe litigantibus & in iudiciis, per transactionem, vel laciniam saltem, aut maneam auferant. Hispanus, improbe vrgens sacrificium Eucharistiae, sperat, se nescio quomodo, tantum esse, dum iam sacrificij nomen refert ad rem ipsam offerentem, iam ad actionem siue officium Sacerdotis, iam ad vtrunq; . Sicut in Eucharistia & pro re oblata, corpore & sanguine Dominico, & pro actione Sacerdotum, sumi asseuerat.

Fol. 142.

Sciat autem Hispanus, tantum abesse, ut Missam suam sacrificium concedamus, ut ab institutione Coenae Dominicae prorsus alienam, & uersam esse, ab hac, omnino actionem, statuamus: & Sacramentum esse, & ipsi concedere vel inuiti coguntur, a Christo institutum, minus sacrificium. Iam autem tantum interest inter Sacramenta diuina & sacrificia, tantum inter dare & accipere. In Sacramentis enim Deus nobis aliquid tribuit, quod nos accipimus, ab ipso exhibitum. Sacrificia autem sunt sacramenta, diuinitus instituta, faciendae in fide, quibus nos Deo aliquid reddimus, quo & supra. Hoc non ignorat Hispanus. Ideo, sicut Diabolus, qui in temptatione fugere dicitur, ita Hispanus sedulo cauet, ne dum Missam suam, quae vult esse sacrificium, Sacramenti, vel Coenae Dominicae, actionem, haec vitans, tanquam scopulum marinum, Scyllam & Charybdis, perpetuo in ore habet sacrificium, de quo Christus ne gry quidem in sua institutione. Et tamen, prestigatorum instar, ut nebulas in oculis & animis suorum, quia alia diuersa & contraria non audirent, quae gerere permittuntur, caecus caecis se probaturum. Missae suae sacrificium, uti, nempe ex verbis institutionis: Hoc facite in meam commemorationem, varijs loci circumstantijs. 1. Quia verbum Christi: Hoc facite, a dicitur, praecedentia, non solum quae actionem tunc praesentem, sed etiam quae actionem futuram significarent, referri debet.

Fol. 144.

Resp. Nihil minus. Quia verbum facere, non simpliciter hic ponitur, & Christo dicitur: sed additur pronomen, hoc, per quod ad praesentem tantum adstringitur, & id facere iubetur, quod tunc faciebant. Quod autem

est & Christus & Apostoli? Christus, ut manifestum est omnibus, nec ulla
 est dubitatio, quod clara sint verba, accepit panem, & dedit, cui? Deone
 Num obtulit? Sacrificium incruentum? Nullus hoc Evangelistarum scribit:
 Sed hoc dicunt unanimes, dedisse eum discipulis, dicentem: Accipite: Sed
 quid? Hinc Deo offerant? Nihil minus. Edite, inquit, & ut in Canone
 additur, ex hoc omnes: Hoc est corpus meum. Hoc & non aliud, etiam
 in posterum, eos vult facere, quotiescunq; Coenam Dominicam celebraturi
 erant. Itaq; ad tum presentem, verbum, Hoc facite, actionem pertinet, &
 nequaquam ad futuram postridie in cruce passionem, que longè ab illa fuit
 distantissima. Quod verò obijcit Hispanus: præcesserat autè inter cætera:
 Quod pro vobis tradetur, id est, dabitur, & offeretur in cruce. Primum
 meo iure uti possem, & dicere, nihil hæc ad Pontificios verba Christi, quod
 tanquam ad rem nequaquam necessaria, in suo Canone sint emissa, atq; ita
 Caietani ipsum suo morsu hæc elisisse verba & eliminasse à se. Sed mitto
 hoc. Et respondeo, descriptionem esse, & epexegetin præcedentium ver-
 borum, Hoc est corpus meum: ut intelligant quidnam in Coena accipiant,
 (nam quid Missifices in sua Missa accipiant, antea est demonstratum) nem-
 pe verum suum, & non allegoricum, non typicum, aut metaphoricum cor-
 pus, sed ipsissimum, quod postridie sit in mortem traditurus. Non enim
 tam offerebat incruento modo Deo Patri cælesti, ut nugatur Hispanus, &
 supra se conclusisse mentitur. Sed de incruento sacrificio paulò post. Ideo
 hæc circumstantia nihil ad Missaticum sacrificium.

Fol. 149.

2. Circumstantia Hispani: Quod Christus fieri iussit, ad sui commemo-
 rationem, ex ipsius facti similitudine, atq; representatione eius in cruce
 oblationem fieri imperavit. Hoc quod de gestulatione Histrionica, aut
 potius sima in Missa voluerit, imò noluerit Christus passionem in cruce
 factam, representari: ex Apostoli verbis, hæc Christi interpretantis, est
 præstatum sacerdotis: Mortem Domini annuntiabitis: quod de prædicatione
 accipiendum, ut docuimus. Non enim muti sumus. Nec mutus esse de-
 bet sacerdos in administratione Sacramentorum (ut paulò antè ex edicto
 Iulian. audivimus) quem etiam Pontificij consecrare non posse pro-
 nuntiant. Mutis opus est digitorum miacione, nos prædicemus mortem eius
 circumstantibus & communicantibus. Sicut paulò antè Rom. Pontificem
 aduocamus distinctè præcipientem, ut Ecclesijs, sua & populari lingua,
 1 iij Episcopi

Fol. 146.

Episcopi diuina celebrent officia, & Sacramenta administrant. Quare
 hec circumstantia ad Missæ Sacrificium quicquam facit.

Fol. 447.

3. Christi inquit in Cæna sese in cruce sub speciebus panis & vini
 no Patri Sacrificasse, non modò Cœlij Tridentini Patres, (quos mo-
 „ vnius facimus omnes) sed etiam Cyprianus, ex receptissima procul
 sententia scripsit. Respondeo, cause dissidentia Hispanus, cum videat
 posse, quibuscumq; tandem circumstantijs collectis, efficere, quòd nullatenus
 beant verisimilitudinis speciem, ideo ad solitum & plausibile argumen-
 tanquam asylum, Patrum testimonia confugit, qui oblationis & Sacrificij
 Cæna Dominica mentionem faciunt, quod non ignoramus. Idq; ob me-
 rian passionis Christi, qui semetipsum obtulit in ara crucis, Sacrificij
 odorem suauitatis Domino, cuius Sacrificij vnicuique, in cruce semel peracti
 memoria in Cæna Domini celebratur. Et quia apud omnes populos, in
 nios, & olim Iudeos, atq; gentes, vsitatissimus fuit ritus Sacrificiorum
 oblationum, vt sua immolarent Sacrificia, ideo Patres retinuerunt
 tum vocabulum Sacrificij, & omnibus Novi Testamenti cultibus atq; opo-
 bus tribuerunt: inter quos cum Cæna Dominica principem facile obla-
 tionem, etiam nomen Sacrificij & oblationis retinuit propter etiam
 dictum est passionis Christi memoriam, que in ea celebratur. In qua
 sententiam & Magister Sent. scribit: Post hoc queritur, si quod
 sacerdos, propriè dicatur Sacrificium vel immolatio: & si Christus
 die immoletur, vel semel tantum immolatus sit. Ad hoc breuiter dici
 id quod offertur, & consecratur à Sacerdote, vocari Sacrificium & obla-
 tionem, quia memoria est & representatio veri Sacrificij, & sancte immo-
 lationis, facte in ara crucis. Et semel Christus mortuus in cruce est, & im-
 molatus est in semetipso. Quotidie autem immolatur in Sacramento
 Sacramento recordatio fit illius, quod factum est semel. Nos quidem illud
 quecumq; possumus, Patrum dicta benignius interpretari cupimus, ut
 institutione Cæne à Christo facte pugnent, quantum quidem salua fide
 Quòd si que durius vel improprie à Patribus dicta & scripta occurrerint,
 queq; cum institutione Cæne Dominice, à Christo facta, pugnant, aut
 nobis importunè ab aduersarijs obijciuntur: nos ea liberrate, ad qua
 Christus nos vocauit, quamq; ipsi Patres vltro nobis concesserunt, mem-
 ne serui hominum videamur, & circumferri omni vento doctrinae
 Patres secundum Scripturas interpretabimur, non Scripturam secundum
 Patres.

Magister Sent.

lib. 4. distin. 12.

res: Sicut & Cyprianus, in hac eadem Epistola, quae nobis prima tan- Fol. 147.
 quam Gorgonis caput opponitur, dicit: Christum primum Deo Patri ob- Cypr. lib. 2.
 tulisse Sacrificium, & hoc fieri in sui commemorationem praecipisse, &c. Epistola. 2.
 Respondo itaq; prin- im, ex hac eadem eius Epistola, qua dicit, & mul-
 tas in hoc, crebroq; repetit, solum Christum audiendum & sequen-
 dam. Et inter cetera: Nam si in Sacrificio, quod Christus est, non nisi
 Christus sequendus est: utiq; id nos obaudire & facere oportet, quod
 Christus fecit & quod faciendum esse mandavit, cum ipse in Evangelio di-
 cit: Si feceritis, quod mando vobis, iam non dico vos seruos, sed amicos.
 Hactenus ille.

Iam vero nusquam in Coena institutione, Christum se Sacrificium
 Deo Patri obtulisse, reperitur. Esi multis gyris & spiris, tanquam
 tortuosus serpens, Hispanus se voluat & vertat in omnes formas, conqui-
 rens minutissimas sufficiunculas. Verba etiam, syllabas, adeoq; minutis-
 simos apices rimans; quibus aliquid vel in speciem saltem conquirat, quod
 Sacrificium sonet, vel quod Christus in illa se Deo Patri obtulerit Coena:
 tamen inuenire prorsus potest nihil. Ideo cum Augustino dico: Ego
 huius (Cypriani, cui addo ego, nec aliorum quorumcunq; Patrum, audis
 Hispani) autoritate non teneor: quia literas Cypriani non ut Cano- Aug. 1. con.
 nicas habeo, SED EAS EX CANONICIS CONSID- Cresc. Gram.
 RO: & quod in eis diuinarum Scripturarum auctoritati congruit, cum lib. 2. cap. 32.
 laude eius accipio, quod autem non congruit, cum pace eius respuo. Nunc
 ergo, quia Canonicum non est, quod recitas, ea libertate, ad quam nos vo-
 cauit Dominus, eius viri quod aliter sapuit, non accipio. Quapropter
 Cypriani non accipio, quamuis incomparabiliter inferior Cypriano:
 licet illud Petri Apostoli, quod gentes Iudaeizare coegebat, non accipio, nec
 nos, quamuis incomparabiliter Petro inferior.

Idem respondeo, Hispani, ad Gregorij Emisseni locum, dicentis, Chri- Fol. 148.
 stum se victimam & oblationem obtulisse, cum suum corpus ad comedendum,
 bibendum sanguinem summo, familiaribus exhibuit. Quia hoc tantum di-
 citur & non probant. Et qua de causa Coenam Domini Sacrificium vocent
 & oblationem, antea est expositum.

Quod ad Clementem attinet, dicentem: Christus primus natura Pon- Ibid.
 tificatus, & hostiam spiritualem Deo suo, eidemq; Patri, ante passionem Lib. Constit.
 offerens. Apostol. ca. 300

Aug. 1. con.
 Cresc. Gram.
 lib. 2. cap. 32.

Fol. 148.

Ibid.
 Lib. Constit.
 Apostol. ca. 300

offerens, constituit nobis solis, ut hoc faceremus. Respondeo: sicut Epistolae huius notus esse dubium est nemini, nisi qui absurdissima, & communi ratione pugnantia, credere velit. Scribere enim fingitur, post mortem Petri, tanquam ex mandato eius ante vitae finem dato, ad Iacobum, Episcopum Hierosolymitanum: cum hic aliquot annos ante Petrum occisus habetq; absurda in alijs: ut quod communionem uxorum Anabaptistae probat &c. Ita libros octo constitutionum supposititios esse, dubium non est. Sed his ut conciliarent auctoritatem, in canonibus Apostolorum c. 84. recensetur Catalogus librorum Canonicoꝝ, quibus ipse Clemens sibi valde sed malè Clemens, suas annuerare introducit Epistolae libros octo preceptionum siue constitutionum: ex quibus locum hic Esau allegat. Quod quantum momenti habeat, qui non intelligit helleberrus est, quo cerebrum eius purgetur.

Folio 149.

Probare idem conatur de genere Esau, ex sua definitiuncula Sacramentij. Tunc enim verè offerri Sacrificium, quando res aliqua peculiari modo immutatur & conficitur, in eum finem, ut per eam ipsam immutatio & confectio concilietur Deo gloria. Non est autem dubium, quod hunc finem etiam, & quidem præcipuè, Christus Dominus corpus & sanguinem suum in Cæna, peculiari modo confecerit, & sacramentaliter mutauerit, cum speciebus panis & vini seipsum sifteret. Obtulit igitur incrementum corporis & sanguinis proprii Sacrificium.

Respondeo. Quid Christus fecerit diuinatione, aut operose actione opus est minime, cum omnia quaecumq; dixit & fecit in Cæna institutione, perspicua sint, omnibusq; manifesta. Quibus enim in quo se sifitit Patri ibidem? Quid quæris Heerbrande? Annon antea recitasti, quod eleuatis in cælum oculis, ad te Deum Patrem conuocasti, gratias egerit? En Heretice, habes, quomodo in Cæna se Deo celesti sifterit, obtuleritq; incrementum proprii corporis & sanguinis sacrificium. Canis ergo iste, Canon dicendum erat, lex est & Preceptum in Euangelistæ, Mattheus, Marcus, Lucas, & Apostolus Paulus, quæ Cænam, ut est à Christo instituta, descriperunt. Imò plures etiam suam Cænam faciunt.

Sed quod ad rem ipsam: Non est sentiendum, Sacrificium à dignitate sue unctionis & characteris, recitatione, aut potius missæ

imò verò halitu suo, dum promit verba: Hoc est enim corpus meum, hic est sanguis meus, substantiam panis & vini in corpus & sanguinem Christi transmutare, hæc q; conficere: ut hoc modo quotidie Christo noua caro et sanguis, ore Sacrificuli, ex pane & vino affingatur, quod semel de Spiritu S. ex substantia carnis & sanguinis Mariæ, & sic semine Dauidis & Abrahæ, & non ex pane & vino assumpsit. Illam carnem perpetuò retinet, nos ad vitam eternam pascit. Cum verò isti quotidie, sua quidem opinione, in Missa, ex pane & vino se creare affirmant, creatoris creatorum: Non habent veram Christi carnem & sanguinem, quæ à Spiritu S. ex substantia carnis & sanguinis Mariæ concepta sunt, sed quæ ore Sacrificuli sunt ex pane & vinoq; confecta, imaginatione. Contra mutationis porro, seu potius transubstantiationis figmentum, paulò superius, illustrata Patrum testimonio sunt commemorata.

Ceterum, quod in Coena panis & vinum sunt corporis & sanguinis Christi Sacramentum: non ore aut potestate id fit Sacrificuli conscientis, sed mandato et institutione Christi, in prima Coena facta, quæ adhuc durat, & efficax est, fieri quicquid fit, sciendum est. Ad id, si Sacramentum in Sacrificium, actionem planè diuersam, mutare velint (quod conantur Papicolas) Christi corpus & sanguinem præsentia non habeant, quod ipsius non obseruetur institutio. Non igitur vis consecrationis, in consecratis, certis, conceptis, & mutilatis verbis institutionis Christi consistit, sicut nec etiam in nuda eorum recitatione: sed in sententia, & intentione Christi, qua primò instituit Coenam, et hoc ipsum facere iussit, celebrandam scilicet in Ecclesia, donec veniat, suiq; corporis promissit et sanguinis exhibitio. Nisi enim corpus Christi antea præsens esset, propter vnionem per Eph. 4.
qualem cum filio Dei, et sessionem ad dextram Patris, qua super omnes caelos effectus, ut omnia adimpleret: Et nisi Christus hanc suam præsentiam primò institutionis in pane & vino reuelasset: certè nos nequaquam illam verborum recitatione, corpus è cælo euocare, & de trahere possemus, sicut isti descensionem & ascensionem eius, quam primò spectauerunt consumpte, fingunt.

Mysterio etiam, inquit, non carere intelligitur, quod apud Lucam
verbis

Fol. 150.

» Verbis presentis temporis Dominus dixisse legitur: Quod pro vobis
 » tur: Qui effunditur. Admonere nos Spiritus Sanctus voluit, ut id
 » bum non tantum ad futuram oblationem in cruce, sed etiam presentem
 » se in ipsa coena obtulit, referamus, & quidem proprie. Respond. Per
 » verba datur & effunditur, non significatur, sub specie panis & vini
 » tur corpus meum & sanguis Deo Patri, sed hoc vult dicere: Verum
 » ipsissimum meum corpus, quod iam manducatis, idem mox in mortem
 » cis datur, & hic sanguis meus, quem bibitis, est sanguis ille, qui pro
 » bis effunditur, non everso poculo, aut calice, in quo cum iam vobis bibere
 » exhibeo, sed in cruce, in qua mox eum ad peccatorum vestrorum expia-
 » nem profundo. Iam tum enim passionem suam non modò me dixit
 » sed in actu ea erat. Hoc enim iam tum agebat Iudas, hoc Pontius
 » Vnde dicit: Filius hominis quidem VADIT, sicut de eo Scriptura
 » veruntamen ve homini illi, per quem filius hominis PRODIT
 » cum tamen Iudas mensè adhuc cōsideret Dominice. Item: VADIT
 » cum, qui me misit. Et hanc sententiam vetus expressit & reddidit in
 » pres. 1. Cor. 11. quod pro vobis tradetur, & in omnibus tribus Eu-
 » gelistis, effundetur, quem admodum & Patres pleriq; futuri temporis
 » abulis hinc Evangelistarum & Apostoli vsi sunt. Idq; contra
 » Hispanie, impium dogma, quo doces, Spiritum Sanctum verbo presentis
 » temporis nos admonere voluisse, ut ad oblationem tum presentem, quæ
 » Coena se obtulerit, referamus, & quidem, proprie. Tacco iam, quod
 » sio Christi, per omnem ipsius vitam duravit. Vnde etiam diu ante pas-
 » nem suam dixit: Ego pono animam meam pro ouibus meis.

Ioh. 14.

Ioh. 10.

Fol. 151.

» Porro quod dicit aduersarius, Mysterij huius (oblationis) hinc
 » quod in Eucharistia Christus instituerit & commendarit, figurant
 » ut pleriq; Patres animaduertunt, vetus Iudeorum pascha, idq; ex
 » sostoni locis vult probare. Respondeo, nobis nec Chrysostomo Patre
 » alijs opus esse interpretibus, eorumue animaduersione, cum habeant
 » quorem multò Patrem, & interpretem solertissimum, Doctorem gentium
 » Apostolum Paulum, qui in tertium vsq; cælum raptus est, & se à Domini
 » accepisse verè testatur. Hic longè aliter interpretatur Pascha, & cetera

et typus & figura fuerit, dicens: Pascha nostrum immolatus est Chri-
 stus. Et ubi immolatus sit: idem docet: factus, inquit, obediens Patri
 usque ad mortem: tē autem crucis. Et pacificans omnia per sanguinē crucis.
 Sic finita Cœna illius postremæ celebratione, finito etiam prolixo sermo-
 ne, quem ab illa ad ipsos habuit, postea, in ardentissima illa ad Patrem ora-
 tione inter reliqua dicit. Ego pro eis sanctifico meipsum. Quod in cruce
 factum est, in qua oblatus semel, quia voluit, semetipsum obulit imma-
 calatum Deo, ubi sanctificati sumus per oblationem corporis eius.

1. Cor. 5.
 Philip. 2.
 Col. 1.
 Isa. 53.
 Hebr. 9.10.

4. Probare etiam vult Hispanus suum intentum ex Mose, qui ius-
 serit pascha immolare. Et quidem verum est, ita esse redditum, sed in
 Hebræo est Schachath, quod mactare proprie significat p eudem expansam,
 ut largius sanguis profluat, & secernatur seorsim. Vnde & Iudei Germani
 etiam nunc, dum suo more ipsi mactant, vulgari lingua vocant Schechten.
 Gen. 37. idem verbum habetur: Filij Iacob mactauerunt hircum apra-
 ram, cuius sanguine tinxerunt tuniciam Ioseph. 2. Reg. 10. Et apprehen-
 derunt eos viuos, & mactarunt eos iuxta puteum. Ierem 39. Et omnes op-
 timates Iuda mactauit Rex Babilon. Non ergo ego improbè nego, ut con-
 uiciatur Hispanus, immolationem Paschæ, sed ex Hebræis fontibus red-
 didi. Non enim Domino immolabatur, nec quicquam ex eo Deo offerebatur,
 aut comburebatur. Quod verò ibidem agnus paschæ, victima, aut Sa-
 crificium Zebach dicitur: Generaliter accipitur vocabulum, pro cultu, si-
 cut verba habent: cum interrogauerint te filij tui: Quisnam hic est cul-
 tus? Dicitis, Sacrificium Paschæ est, hoc est, cultus & celebratio: Pas-
 chæ: Quia mactabatur & in honorem Dei manducabatur. Et sic gene-
 rali significatione Sacrificium dicebatur, quia ad sacros usus mactabatur,
 necemē, propter sanguinem exceptum & postibus illitum.

Fol. 152.
 Exod. 12.

Sic & locus Num 9. quem citat aduersarius: Qui non fecit pascha,
 comminabitur anima illius de populis suis. Quia Sacrificium non obtulit
 Domino, hoc est, ut ex iam dictis patet, quia non celebravit pascha. Quod
 si uacillare concederemus, agnum paschalem esse sacrificium, & typo
 respondere Christum: tamen non sequeretur inde, Christum in Cœna
 obulisse Deo suum corpus. Hoc enim in cruce, ut diximus, factum
 est.

Fol. 153.

K ij est

- est, ubi omnes typi, figurae, umbrae, & omnia sunt impleta, quae enarra-
 ses hic, sicut & reliqui Prophetae, de eo sunt vaticinati. Sicut Iohannes
 Evangelista & Apostolus praecipue, typum agni paschalis a Christo
 impletum, affirmat, cum ait: Scriptum est: Os non comminuetis vel frangat
 eo: sed non ut Hispanus perperam vult, in Cena, verum in cruce. Per
 ergo idem concludit, cum inquit: Phasae vetus figuram fuisse Eucharistiae,
 Christus non tantum instituerit, ut ederetur, sed etiam ut sacrificium
- Fol. 153.** 5. Pergit Hispanus ex Verbo Facere, quo generali verbo, & sa-
 crificationem, & reliqua comprehendit, sacrificium & oblationem
 suae probare, id vero quia non potest, cum secundum rei subiectae
 rian, sit accipiendum: Nullum porro verbum, nulla syllaba iota
 in tota illa Cena institutione & actione sit, quod sacrificium, sacrificium
 offerre, oblationem, aut tale quid simile significet, habeatur, aut ipse
 ire possit, nisi in omnes: mutet. Vertumnus formas, examinet, ponat
 trutinat vocabula singula: Ideo his relictis, in quibus patrocinium causa
 pessima inuenire nullum possit. quae tamen totius causae sunt fundamenta
- Fol. 154.** ad usitatum suum se, ab institutione: Cena, asyllum conuertit, vetera
 Ecclesiae Patrum auctoritatem grauisimam, miserorum praedicationum
 dico omnes vult anteponere, qui sacrificium etiam Christum imperant
 cum diceret: Hoc facite, multo verius, quam isti miselli, inquit, incho-
 runt. Et hic testimonia aliquot ex Constitutionum Clementis libris, et
 Martiali, Dionysio Arcopagita, Alexandro Pontifice Rom. Ireneo, et
 no Martyre, Ambrosio, Augustino, Primasio, Haymone, Isidoro, et
 elmo recitat, qui incruentum vocauerit Eucharistiam sacrificium
 bolicam sacrificiationem, oblationem, hostiam. Ergo hinc sequitur
- Fol. 173.** ipsa Christi institutione constat, suffragante nobis contra sectarios, et
 Antiquitate, Christum se sacrificasse in Cena, & voluisse, ut primus
 fieretur, deinde ederetur, ut infra se hinc probasse, ait. Respondeo,
 Esto sane, concesserim tibi haec omnia, & plura ac maiora etiam
 his, probes, sacrificium quoque propiciatorium Missam vestram ab
 eisdem dictam: (quod tamen nunquam facies,) quid tum postea? Dicam
 tibi quod res est, Hispane, dicam autem non meis, meorumque collegarum
 (quos te Papasellum superbe praeter te contemnere scio) verbis, se-
 pondus maius & grauius tuo opponam: ponderi leuissimo, ambrosio

authoritati Patrum ex horum præcipuo de facili principe, ex
 Augustinus iniquam, Ecclesie Doctor omnium clarissimus, quantum Pa-
 trum auctoritati in controuersijs Ecclesiasticis deferendum sit, his docet Ver-
 ba: Audi dicit Dominus, non dicit Donatus, aut Vincentius, aut Hilarius,
 aut Ambrosius, aut Augustinus: sed dicit Dominus. Idem: Sed nunc nec ego
 nocent, nec tu debes Ariminense, tanquam prædicaturus, proferre concili-
 um. Nec ego huius autoritate, nec tu illius detineris. Scripturarum autho-
 ritatis, non quorumcunq; proprijs, sed Vtriusq; communibus, res cum re-
 ratione concert. t. Et c. Vtriusq; tanci ponderis molibus cedamus. Et
 iterum: Sed vt dicere ceperam, non audiamus, hæc dico, hæc dicis: sed audia-
 mus: Hec dicit Dominus. Sunt certi libri Dominici, quorum authoritati,
 Vtriusq; consentimus, Vtriusq; credimus, Vtriusq; seruiamus. Ibi queramus Ecclesi-
 am, IBI DISCVTIAMVS CAUSAM NOSTRAM. lb. Au-
 feratur ergo illa de medio, quæ aduersus nos inuicem non ex diuini Cano-
 nicis libris, sed aliunde recitamus. Querat forsasse aliquis, Et dicat mihi:
 Cur ergo ista vis auferri de medio, quando communio tua, etiamsi proferan-
 tur, iuncta est? Quia nolo humanis documentis, sed diuinis oraculis, san-
 ctam Ecclesiam demonstrari. Et iterum: Nec tu, mihi quos nominas ex Euan-
 gelio, legis, nec ego quos nomino (Patres) ex Euangelio lego. Auferantur de
 medio chartæ nostræ. PROCEDAT IN MEDIVM CODEX
 DIE I. Audi Christum dicentem, audi Veritatem loquentem. Item: Ego vo-
 cem Pastoris inquiri: lege mihi de Propheta, lege mihi de Psalmo, recita de
 lege, recita de Apostolo. Inde ego recito Ecclesiam toto orbe diffusam (quæ
 tam agitabatur controuersia) Et Dominum dicentem: Quæ sunt oues meæ,
 vocem meam audiunt, Et sequuntur me. Auferantur chartæ humane, sonent
 voces diuine. Hæcenus ille. Possem plurima in hanc sententiam ex eodem
 proferre, sed sufficiant hæc. Vnum auctarij loco ex Chrysostomo addam,
 hic est *ἐκείνους*, qui passim scripturæ autoritatem commendat,
 in adlectionem eius hortatur, quam vocat omnium exactissimam trutinâ,
Chrysost. in 2. ad Cor. Homil.
 quam ad se referre debent. Quia in hoc tempore, ex quo obtinuit
 Hæc illa Ecclesias, NULLA PROBATIO POTEST ESSE. *Id. in Mat. cap.*
 SE CHRISTIANITATIS VERÆ, neq; refugium potest esse. *Homil. 49.*
 Christianorum aliud, volentium cognoscere fidei Veritatem, NISI SCRIP-
 TVRÆ DIVINÆ. Et Basilius: Quod oportet Auditores eruditos in
summa 72.
 K 3. *Scriptu- cap. 1.*

Augustinus
 Epistola 28.
 Id. contra Ma-
 ximin. Arria-
 nū lib. 3. cap. 13

Id. lib. de vnita-
 te Ecclesie ca. 1.

Id. Enarrat. in
 Psal. 57.

Id. lib. de Pasto-
 ribus cap. 14.

Chrysost. in 2.
 ad Cor. Homil.

Id. in Mat. cap.

Basil. Moralium
 summa 72.

Scripturis probare ea quae à Doctoribus dicuntur, & quae quidem
sunt scripturis suscipere, quae verò aliena, rejicere, & eos, qui in
doctrinis perseverant, vehementius auersari. Pares sumus Gregorio
me, aut predicantes alios, audis, neque nos, Moses, sed nec Patres, quos
cant, audimus, sicut etiam non tenemur. Sed utriusque audiamus, Hec dicit
minus. Quid igitur hic dicit? Id quod audis in verbis institutionis. Dicit
quis: Hoc facite in mei commemorationem. Audio & accipio. Hoc ergo
mus, quod tum est factum, in illa prima coena: Accipiamus, edamus nos
offeramus Deo corpus Christi, pro nobis in cruce, non in Coena (de
enim nullum verbum) oblatum. Bibamus, & non sacrificemus, in
sanguine eius, pro nobis in cruce, non in Coena, profusum vel effusum.
qui dem hoc faciamus in eius commemorationem, hoc est, (quia verba
isique obscura vel ambigua videntur,) mortem Domini annunciemus,
sitemus in Missa, ut nemo exaudire possit, quod vos contra institutio
Christi facitis. Habemus, inquit Augustinus, claram & manifestam
Christi Pastoris, mihi imputabo, si me decipi patiar.

Sed quod ad Patres, ab Hispano enumeratos, eorumque testimonia
net, aliqui sunt nothi, ut de Clemente antè dictum est. Sic & de Dionysio
ci & probari poterat. Negant enim Laurentius Valla & Erasmus
Sed nec Eusebius, nec Hieronymus, qui aliis studiosè scriptorum
rum meminerunt singulorum Doctorum Ecclesiae, librorum Dionysii
tionem faciunt. Et quantum illis sit tribuendum, ex Augustino
sum est.

Multa etiam nihil ad Hispani institutum faciunt ex Patribus
recitata, sed numerus erat complendus. Ut quod Ambrosius dicit: Hoc
quod nos facimus, in commemorationem fit eius, quod factum est. Sic Grego
stinus: sacrificare Deo in memorijs martyrum, quod frequentissimè
illo duntaxat ritu, quo sibi sacrificari Noui Testamenti manifestum
cepit. Quemadmodum & Primasius dicit: in commemorationem
Christi fit. Et Isidorus: Apostolos in commemorationem suam facere
Item Anselmus: Vos Sacerdotes facite, id est, ex pane corpus meum per
stia verba consecrate, in memoriam passionis meae, ut recogitatis eam,
istud sacrificium obtuleritis.

Ex quibus omnibus aliud colligi non potest. Nisi quòd Coenam

sacrificium hostiam & oblationem vocant, generali vocabulo, pro sacro cula
 accepto. Nulla aut pro' sus syllaba testantur, sacrificium esse verè propi-
 quatorum, quale Missam suam isti sacrilegi esse docent. Quemadmodum & Fol. 257.
 Alexander Pont. Rom. quod testimonium hic recitatur: Ipsa Veritas nos in-
 struit calicem & panem in Sacramento offerre, quando ait: Accipit Iesus pa-
 nem & benedixit, deditq; discipulis suis, dicens: Accipite & mâducate, Hoc est. n.
 corpus meum, quod pro vobis tradetur. Similiter & calicem postquam coe-
 ruit, dicens: Bibite ex hoc omnes, &c. Vbi dubium est minimè, per verbum
 offerre calicem & panem, non significari offerre Deo, sed Ecclesie tum
 in presenti & communione antibus administrare. Sic & Iustinus Martyr contra Fol. 258.
 Iudeos scribens, cuius verba pro sua opinionis confirmatione citat contra
 Iudeos: A nemine, inquit, Deus hostias accipit, nisi à suis Sacerdotibus. Vniuersos
 qui per nomen istius offerunt sacrificia, que Iesus Christus fieri tradi-
 dit in Eucharistia panis & poculi, que in omni loco à Christianis fiunt, De-
 us præteriens, sibi grata esse testatur. Que autem à vobis (Iudeis) offe-
 runtur, renuendo abijcit. Quis hic non videat, Iustinum per comparationem
 opponere cultum Ecclesie Novi Testamenti præcipui, Eucharistiam scilicet,
 veteris Testamenti sacrificijs? Ideoq; hac antithesi sacrificiorum Leuitico-
 rum, Eucharistiam, sacrificium ab eo dici, vel generaliter accepto vocabulo,
 vel Catachresi & abusione vocabuli. Quod ut verum esse probemus, ex
 Iustino, ritum & Ceremoniam in Eucharistia celebratione vsitata,
 ex professo describente, quod callidè distimulat Hispanus, audiamus. Post præ-
 cationem salutamus nos osculo mutuo. Deinde, offertur præcipuo fratri pa-
 nis & calicis aqua dilutus: quibus acceptis, laudem ac gratiarum actionem
 patri omnium offert, per nomen filij, sanctiq; Spiritus, atq; Eucharistiam
 (scilicet, gratiarum actionem) celebrat. Post preces & Eucharistiam, totus
 accinit, Amen. Absoluta gratiarum actione Præsulis, & ominatione
 plebis, Diaconi, quos vocamus, dant singulis presentibus partem pa-
 nis calicis diluti, super quos facta est gratiarum actio, atq; etiam deser-
 vant absentibus. Hoc autem alimentum apud nos vocatur Eucharistia, que Deo offer-
 tur in eius cele-
 bratione. Vnde
 Christus docuit. Non enim, ut vulgarem panem, & vulgare poculum, & ipsa Cæna
 Domini Eucha-
 ristia dicitur.
 sic etiam

Ritus Cæna
 Dominica ex
 Iustini Apolog.
 2. ad Imp.
 Antoninam.
 Cæna Domini
 oblatio dicitur,
 propter gratia-
 rum actionem,
 que Deo offer-
 tur in eius cele-
 bratione. Vnde
 Domini Eucha-
 ristia dicitur.
 sic etiam

fic etiam per verbum precatōnis & gratiarum actōnis, sacramentū
 alimoniam, quæ murata, nutrit nostras carnes & sanguinem,
 incarnati Iesu carnem, & sanguinem esse, didicimus. Nam & Apo-
 stolis scriptis, quæ vocantur Evangelia, sic sibi mandasse Iesum, tradidit
 sumpto pane, actisq; gratijs, dixisse: Hoc facite in mei memoriam,
 corpus meam. Similiter, sumpto poculo, actisq; gratijs, dixisse: Hic
 quis meus, & solis ipsis communicasse. Et mox: Post hæc confusimus

*Vnde Cœna Do-
 mini Oblatio
 dicatur.*

ET PRECES OFFERIMUS, quibus finitis, præfertur,
 mus, panis, & vinum, & aqua. Tunc Præpositus, quantum potest, PRE-
 OFFERT, & gratiarum actiones, plebs verò Amen accini. Inde
 crata distribuuntur singulis, & absentibus mittuntur per Diaconos
 ibi. Quibus aliud prorsus nihil, nisi Cœnae Dominicæ vel bratio, deseri
 nullum sacrificium, aut oblatio corporis & sanguinis Christi. SED
 CES SE OFFERRE, & gratiarum actionem, dicit. Quemad-

*Tertull. ad Sea-
 pulam.*

Tertullianus. Itaq; sacrificamus pro salute Imperatoris, sed Do-
 stro, & ipsius, sed quomodo præcepit Deus, PVRA PRECE.

Ambros. lib. 4.

Quod verò ex Ambrosio quedam addit, quæ postea Canonis

de Sacramenti

sermō: Offerimus tibi hanc immaculatam hostiã, rationabilem hostiam
 entiam hostiam, hunc panem sanctum & calicem vite æternæ, & per

cap 6.

& precamur, ut hanc oblationem suscipias, in sublimi altari tuo, per

Fol. 161. 162.

Angelorum tuorum, supra quæ propitio ac sereno vultu respicere digneris
 & accepta habere, sicut accepta habere dignatus es munera pueri
 Abel, & sacrificium Patriarchæ nostri Abrahæ, & quod tibi obtulit
 mus Sacerdos tuus Melchisedech, &c. Quod si hæc Ambrosij sume
 intelligantur de filio Dei, quod per sacrificiũ offeratur Deo, pro
 populi & redemptione animarum, horrenda est blasphemia. Quia
 Christi oblatio, semel in cruce facta, non sufficit, nisi & sacrificium
 latio accedat? Cum oblatio filij Dei nullius sit hominis aut creaturæ,
 ipsius propria. Hic enim est, ut Græcus habet Canon $\pi\epsilon\omicron\varsigma\ \phi\epsilon\gamma\omicron\upsilon\ \nu\gamma\ \mu\epsilon\tau\epsilon\omicron\upsilon\ \tau\omicron\upsilon\ \sigma\epsilon\mu\epsilon\lambda\ \epsilon\iota\varsigma\ \tau\omicron\upsilon\ \theta\epsilon\omicron\upsilon$

Eph. 5.

$\phi\epsilon\gamma\omicron\upsilon\ \mu\epsilon\tau\epsilon\omicron\upsilon\ \nu\gamma$, id est, offerens & oblatio. Hic Pontifex & hostia, qui in altari
 se actusum pro nobis oblationem & hostiam Deo, in odorem suavitatis

Heb. 9.

Pontifex per proprium sanguinem introiit semel in sancta, & semel

ib. 10.

obtulit Deo immaculatum, æterna redemptione inuenta. Sanctificati sunt
 per oblationem corporis Christi semel.

Nec quicquam potest illa preatione Sacrificuli cogitari horribilius, quia homo miser precatur, ut Deus Pater unigenito filio suo, tanquam peccatori propicius esse velit, eumque sereno vultu respicere, & habere acceptum, sicut munera Abelis. Quo quid absurdius? An non vox Patris de caelo sonat: Hic est filius meus dilectus, in quo sibi omnia mea complacuit. Sed hic Sacrificulus misellus, sordidus peccator, Deum Patrem precatur pro filio dilecto, ut ipsum propicio & sereno vultu intueatur. Deinde, idem precatur, ut Deus tam gratum sibi esse patiatur hoc Sacrificium, quo filium ipsius ei offert hostiam pro peccatis, quam accepta habere dignatus est munera Abelis. Hic porro nec pro suis nec pro aliorum peccatis Deo sacrificat. Quod si ergo illud Christi, quod se repetere imaginantur, Deo non multis ac infinitis modis est gratius, quid facitis Sacrifices Papasellium vestris Missis? Quodque petunt, ut Sacrificium suum per manus angeli perforatur in sublime altare Dei: quid reliquum illis erit, quod comedant & bibant? Ita solidi ipsi ignorant, quid petant, aut in Missa suae celebratione agant. Sed hinc etiam apparet, Canonem hunc ipsorum sine iudicio conscrinatum esse & collectum ex quam plurimis. Et iam per superstitionem non solum retineri, sed & defendi eadem stoliditate.

Contra haec autem à se dicta, de Missa Sacrificio, Patrumque testimonia, Fol. 162. de quibus paulò ante me obijcere dicit: Quod nullum omnino Verbum reperitur apud Evangelistas & Apostolum, qui Coenae Dominicae institutorem descripserunt, quo Sacrificium, Oblatio, vel, hostia, significetur, quod videlicet Christus, vel ipse se suumque corpus & sanguinem, in Coena, Deo Patri caelesti, sub speciebus panis & vini, obtulerit, vel Apostolis ea offerre preceperit. Hoc me subinde inculcare dicit, sine ulla probatione, & esse probationem principij: Video Hispanum, tibi tuisque, verba haec institutionis, non esse in oculis. Hoc Nunc est tangere, quod dicit, noli me tangere. Vnde, quae te, orta lite de alicuius testatoris voluntate, haec colligitur, non in verbis dispositionis? Ita verba institutionis Coenae Dominicae, quae Christi Testamentum, fundamentum sunt totius controversiae nostrae, haec & regula unica ac norma veritatis, quibus tanquam solido fundamento innitimur, quae non principij sunt petitio, sed probationis principium, quae quia Hispanus sibi adversari intelligit, nec posse ex ijs se Missam suam probare Sacrificium, ideo remoueri (haud stultè sapiens) Fol. 163. cuperet

cuperet, ita ut ijs omisis, Patrum verba, qui suo modo Cœnam Domini
hostiam, sacrificium, & oblationem vocauerunt, eo sensu dicta admi-
remus, quo ipsi hactenus in Papatu intellexerunt & docuerunt, Ecce
filij Dei inferrimè seducentes. At clariora sunt illa, quàm ut vni sibi
vel ad sacrificium detorqueri se, patiantur.

Non ignoramus, Patres vocabulo oblationis & sacrificij
negotio Cœnæ: sed nequaquam de Missa Pontificia, qualis hodie est, &
betur, quod vid. licet sit verè propiciatorium sacrificium, pro peccati-
uorum & mortuorum, intellexerunt. Latè enim apud illos patet voca-
lum sacrificij, sicut & vocabulum λειτουργία. Liturgia non solum
sacrificium significat, sed omnem omnino functionem & administratio-
nem Ecclesiasticam sive Politicam. Sicut ad Rom. 13. Magistratus Politi-
κα λειτουργος dicitur & Diaconus. Acto. 23. de Doctoribus & Prophe-
ta Ecclesiæ primitiue, λειτουργόντων δὲ αὐτῶν, non sacrificiantibus
dendum est, sed ministrantibus. Sicut Chrysost. κερυττήντων, id est
dicantibus, reddidit. Fuerunt enim Doctores & Prophete. Sic & Rom.
Apostolus se vocat λειτουργον εὐαγγελίου, ministrum Christi sacrificij
Euangelium Dei, ut oblatio gentium fiat accepta, sanctificata in Spiritu
santo. Se vocat ministrum, vel sacrificium sacrificantem, id est, prædicantem
Euangelium Dei de Christo, quæ prædicatio est sacrificium Deo gratia
mum (audis, Hispane, prædicationem Euangelij & prædicantem, qui
per contemptum sepe nominas) et Deo homines lucrifacere per istam præ-
dicationem, sacrificium esse hominesq; ipsos, Deo adductos, oblationem
sacrificium, sicut ium gentes, primitiue erant Domino. Sic & Hiero-
nymus Liturgia dicitur 2. Cor. 9. Et hostiam odorem suauitatis hominum
Philip. ultimo.

Postea etiam idem vocabulum ad Cœnæ Dominicæ administratio-
nem, ab Authoribus Ecclesiasticis, refertur. Quemadmodum eam sacrifici-
um quoq; appellant & oblationem: sed non eo consilio, quod senserunt,
pro peccatorum expiatione offerendum, ut hodie Pontificij. Tale est
vnicum fuit Christi in Cruce peractum. Sicut Augustinus etiam testatur

Quoniam, inquit, singulari & solo vero sacrificio pro nobis Christi *versarium*
 sanguis est effusus, sacrificium Ecclesie laudis est, in gratiarum actione. *Pro-*
 Ecclesia immolat Deo in corpore Christi sacrificium laudis. Et *legit. 1. cap.*
 Sed ut Dei venia impetraretur, propiciatio sit per aliquod sacri- *phet. 1. al.*
 ficium. Extitit ergo a Domino Deo missus quidam Sacerdos noster, *18. & 11.*
 suus nobis, quod offerret Domino. Ipsi diximus sanctas primitias carnis *64.*
 ex Virgo virginis. Hoc holocaustum obtulit Deo. Idem postea. Impietates
 nostras tu propiciaberis: tu Sacerdos, tu victima, tu oblator, tu oblatio. *Id.*
in sal. 1. 9. Quia apud te propiciatio. Et que est ista propiciatio nisi Sa-
 crificium? Et quod est sacrificium, nisi quod pro nobis oblatum est? san-
 guis innocens suffusus deleuit omnia peccata nocentium, precium tantum da-
 tam, redemit omnes captiuos, &c.

Deinde, non negamus Coenam Domini quoque sacrificium Patribus
 dici, non autem propiciatorium, quod, ut iam dictum est, unicum est & so-
 lum Christi: sed ita vocant, vincto vocabulo ex Veteri Testamento sacri-
 ficij recento, ubi cultus precipue illi populo sacrificijs constabat: Cum igitur
 Coena Domini in Nouo Testamento, inter precipuos externos & visibiles
 cultus sit, quo illis omnibus successit: Et memoria insuper veri ac vnici sa-
 crificij Christi in ea celebretur: His & alijs consimilibus de causis, Cee-
 nam Domini Patres dixerunt sacrificium & oblationem, item sacrificia-
 re & offerre. Sicut August. de Ciuit. Dei lib. 17. cap. 20 Non est bonum ho-
 mine, nisi quod manducabit & bibet: quid credibilius dicere intelligitur,
 quam quod ad PARTICIPATIONEM MENSÆ HVIVS
 peruenit, quam Sacerdos ipse mediator Noui Testamenti exhibet, secun-
 dum ordinem Melchisedech, de corpore & sanguine suo? ID ENIM SA-
 CRIFICIUM SVCCESIT OMNIBVS ILLIS SA-
 CRIFICIIS VETERIS TESTAMENTI, que immolaban-

in Umbra futuri. Augustinus sacrificia, inquit, Hebræorum erant pre- *August. contra*
 sentia venturi vnici verissimi sacrificij, quod pro peccatis omnium cre- *Fast. Manich.*
 tum offerri oporteret, quod Christus obtulit. Vnde iam Christiani *lib. 20. cap. 13.*

PRÆCIPUUM SACRIFICII MEMORIAM
 CELEBRANT, sacrosancta oblatione, & participatione cor-
 poris & sanguinis Christi. Item: Nempe ipso die Dominico dicimus: Hodie *Id Epist. 23. ad*
 Dominus resurrexit, cū ex quo resurrexit, tot anni transierint, cur nemo tam *Bonifac.*

ineptus est, ut nos ita loquentes, arguat esse mentitos? Nisi qui dicitur
 es, secundum illorum, quibus hæc gesta sunt, similitudinem nuncupatur,
 ut dicatur ipse dies, qui non est ipse, sed reuolutione temporis similis
 & dicatur illo die fieri, propter Sacramenti celebrationem, quod non
 die, sed iam olim factum est. Nonne semel immolatus est Christus in se
 Et tamen in sacramento, non solum per omnes Pasche solennitates, sed
 die, populis immolatur. Nec utiq; mentitur, qui interrogatus seum re-
 derit immolari. Si enim Sacramenta quandam similitudinem earum
 quarum Sacramenta sunt, non haberent, omnino Sacramenta non essent
 hac autem similitudine, plerunq; etiam ipsarum rerum nomina accipi-
 Sicut ergo secundum quendam modam Sacramentum corporis Christi
 pus Christi est, Sacramentum sanguinis Christi, sanguis Christi est, ut
 Sacramentum fidei, fides est.

Ex quibus August. verbis apparet, quo sensu cum ipse, tum
 & post eum, & ipsam Cœnam, & in ea corpus & sanguinem Christi
 carine Sacrificium: Eo nimirum, quo die Paschatis dicitur: Hodie
 sus resurrexit. Quemadmodum enim Christus non singulis diebus
 schatis resurgit: ita nec quotidie in Cœnæ Dominicæ administratione
 crificatur. Et sicut die paschatis commemoratio fit tantum resurrectio-
 eius: ita & in Sacramento Cœnæ Dominicæ, sola commemoratio Sa-
 crificij celebratur. Vnde & ipsam sacrificium appellat. Sicut in
 sententiam etiam Magister Sententiarum scribit: Post hæc queritur
 gerit sacerdos propriè dicatur sacrificium, vel immolatio? Et si
 quotidie immoletur, vel semel tantum immolatus sit? Ad hoc breuiter
 potest: illud, quod offertur & consecratur à sacerdotibus, vocari SACRIFI-
 CIVM ET OBLATIONEM, QUIA MEMORIA
 EST ET REPRESENTATIO VERI SACRIFICII
 ET SANCTÆ IMMOLATIONIS, FACTÆ IN AL-
 CRVCIS. Et semel Christus mortuus est in cruce, ibiq; immolatus est in sep-
 so. Quotidie autem immolatur in Sacramento, QUIA IN SACRAMEN-
 TAMENTO RECORDATIO FIT ILLIVS, QUOD
 FACTVM EST SEMEL.

Petrus Lom-
 bard. lib. 4.
 dist. 12.

Vocatur itaq; à Patribus Cœna Domini Sacrificium, non propter
 quod multis supra contendit frustra Hispanus: sed quia commemoratio

sacrificij Christi, semel in cruce peracti. Et quia in illa Deo aguntur, pro beneficijs per Christum partis, & in Cena communicatis, gratie, que sacrificium laudis dicuntur. Unde & ipsa Cena Dominica, ab hoc esse consequenti, Eucharistia veteribus est dicta: quod nec nos improbamus, sitentem recte & dicto modo accipiatur. Sed quid hoc ad Missam Pontificiam? In qua nec corpus Christi & sanguis à circumstante multitudine, aut paucitate potius, sumitur: nec, quia peregrina ista sunt & peraguntur lingua, id est dicere possunt, Amen: multò minus ab istarum rerum ignavis laudes & gratiarum actiones Deo offerri? Et tamen sacrificium asserunt esse Eucharisticum. Sed hoc parum est, insuper verè propiciatorium esse contradiat sacrificium, pro peccatis viuorum & mortuorum, cum tamen in verbis institutionis Cenæ Dominicæ, nullius prorsus sacrificij fiat mentio. Quare non curamus Hispani clamores vanissimos, quod nugatur, & auilatur, nos non intellectu & ratione ad res ipsas vocabulis significatas penetrare, sed aurium tantum iudicio, vocabulorum sonum percipere, de vocalibusq; tantum differere, Sicut cæcus de colore disputans. Respondeo. Scimus, vocabula inservire rebus, ad easq; declarandas illa esse excogitata, sed tamen hoc quoq; verum est, nec tu, nec quisquam alius negare poterit, Esauis, vrbis signa esse & indica rerum, sermonemq; animi characterem, quo sensa animi explicamus. Ideoq; non nisi ex vocabulis scripturæ sacræ phrasibus & sermonis genere, de Deo, rebusq; diuinis, iudicium nos facere posse. Non ignoramus autem, vos longè aliter sentire. Et Scripturam, imò Deum ipsum eius auctorem, obscuritatis nescio cuius accusare, & quod non possit intelligi, nisi à vobis, qui eam ex Patribus interpretemini. In hoc, vt multis alijs, hereticorum similes, de quibus Irenæus scripsit: Cum ex scripturis, inquit, *Iren. lib. 3. cap. 2.* arguantur (heretici) in accusationem conuertuntur ipsarum scripturarum, nisi non rectè habeant, neq; sint ex Authoritate. Et quia variè dicte sunt, quia non possit ex his inueniri veritas, ab ijs, qui nesciant Traditionem. Inuenit per literas traditam illam, sed per viuam vocem. Contra verò *Lactant. de vocatione lib. 6. cap. 21.* Lactantius: Num Deus, & mentis & vocis & lingue artifex, *cap. 21.* dixit loqui non potest? Imò verò, summa prouidentia sico carere voluit, *cap. 21.* **QVÆ IPSE OMNIBVS LOQVEBATVR, RENT, QVÆ DIVINA SVNT, VT OMNES INTELLIGERENT.** Nos enim existimandum est, Delphicæ esse oracula, aut Sphyngis enigmata, *cap. 21.*

Hilar. de Trinit. lib. 1.

que Christus in sui Testamenti dispositione dixit, cuius verba sunt clara de sententia colligi potest & debet. Sicut preclarè S. Hilarius, Opus inquit, Scripturæ sacræ lector est, qui dictorum intelligentiam expectat dictis potius, quam imponat, & retulerit magis quam attulerit.

QUE COGAT ID VIDERI DICTIS CONTINERE, ante lectionem præsumperat intelligendum. Hec ibi. Id quod profectus Papicolæ, cum in alijs plerisque omnibus, tum etiam in hoc de missæ sacro factis negotio, ubi quandam habetis conceptam opinionem, & quæ vocantur Græci, Missam esse sacrificium corporis & sanguinis Christi, rendum pro peccatis viuorum & mortuorum. Idque firmiter vobis reddidit, propterea, quòd inde focus vester splendeat, & culina instruat decreuistis. Cum autem id in Coenæ Dominicæ institutione, à Chæ facta, nusquam reperitis, id est, ut cum Hilario loquar, non expectatorum illorum intelligentiam ex dictis, sed contra potius imponitis & fertis vestras opiniones conceptas, & cogitis per vim id videri dictis contineri, quod ante lectionem præsumpsistis intelligendum. Quia vobis spiritus cum suis cæcus est in verbis institutionis, ut præstigiator non persuadere nobis, vel alijs potius, suis, quibus hac descriptione seruare cuperet cæcos nos esse omnes, ut solus regnaret inter cæcos monochæm.

Fol. 164.

Quod autem confitetur, verum est, inquit, ibi sacrificij vocem, sed non insonare, quod istis est non significari sacrificium: Ecclesiæ Patribus, quos antè citauimus, simul animaduersa & collata, significat sacrificium, hoc est, Christi actiones duas, in quarum vnaquaque summa sacrificij ratio, videlicet, confectionem corporis & sanguinis Christi, & oblationem in cruce. Sed vnde, queso te mi homo, significatur sacrificij, quam in verbis non haberi fateris, petenda est, nisi ex institutione Dominicæ, quibus ea est instituta? In qua cum tale nihil habeam, nec etiam significetur, quia verba animi (ut dictum est) Character & signum sunt. Cur alienum vos verbis Christi, contra ipsius dispositionem & voluntatem, affingitis sensum, peruertendo, detorquendo, imò crucifigendo institutionis? Si enim hi non sunt audiendi, qui cum ex verbis testatoris sententiam aliquam elicere non possunt, dicunt: Si testator ipse videretur interrogaretur de sua mente & voluntate, haud dubiè hanc esse affirmaret multò minus vos audiendi, qui sacrificium huic ipsius testamento superdinatis, præsertim cum vestra Missæ sacrificium cum natura vniuersi Christi sitis.

Sacrificij, & contra totam Sacram Scripturam, de eius officio, pugnet. Et quis insit vos in hunc finem & Usus conficere? Comedere iussit Christus, ut miteme verò offerre corpus suum, & bibere in Cœna sanguinem, idq; ad suam mortis & passionis commemorationem, ut fides inde nostra confirmetur. De Patribus respondimus antea.

Non ergo *λογιαζία* est, hoc est, contentio de vocabulis, quia *vi-* Fol. 165.
delicti vocabulum Sacrificij non reperitur in Cœna Dominicæ institutione, ideo nos negare Missæ Sacrificium. Non tam de vocabulo, quam de re agimus, & quidem longè omnium maximis, litigamus. Hispani, reos vos agimus & convincimus sacrilegij & Violationis Testamenti, à filio Dei Ecclesie instituti: quod Cœnam Domini, in qua nobis exhibet corpus suum vescendam, & sanguinem bibendam, ad fidei confirmationem, in actionem planè dicitur, ad eòq; contrariam, conuertatis: qua in Missa vestra offertis ea Deo, in peccatorum expiationem, pro viuis & defunctis, quod est, ut vocant, Sacrificium verè propiciatorium.

Hoc pernegamus instituisse Christum, cuius solius hoc est proprium, quod & semel, ut antè aliquoties est dictum, non quidem in Cœna, sed in cruce perficitur: Nec potest nec debet repeti, sicut etiam hoc facere non præcipit. Sed cecus est & surdus Hispanus, in Scriptura S. nihil videns, nec audiens, sed melancholicorum & furiosorum instar, qui mentis non sunt composites, & usu rationis carent, tantùm vociferatur, suumq; ingeminat Sacrificium, ut lupus agnum & ouem.

Nam quod Patres Græci Cœnam Domini increuentum vocant Sacrificium, nequaquam, ut aduersarij, Christi opponunt Sacrificio, in cruce crucis peccato, ut ita duplex Christi facere Sacrificium, diuersimodè oblatum, ut cruce crucientum, in Missa idem planè increuentum, sit illis propositum. Non enim impiam Pontificiorum distinctiunculam disertè Scriptura S. reprobatur, cum Christus semel in sancta ingressum testatur per proprium sanguinem, æterna redemptione inuenta. Et vnica oblatione in æternam summam esse sanctificandos. Quod si Christus sua passione nos consummat & perficit, æternamq; peperit redemptionem, per proprium sanguinem in cruce, non in Cœna profusum: Non ergo repetitione eiusdem in Cœna, increuento modo opus est, quod citra blasphemiam sanguinis & passionis Christi fieri nequit. Signum enim est imperfectionis. Simplex itaq; & vnica est, perfectum est Christi Sacrificium, non duplex & imperfectum.

Non.

Non igitur ad Missam Papisticam referendum est, quod de sacrificio dicitur in tribus dicitur incruento: Sed distinguunt inter cultus Veteris & Novi Testamenti. Illi enim externi erant: constabant pecudum mactatione, & sanguis fundebatur & spargebatur. Huius sunt interiores mentis spiritus absque sanguine, incruenti cultus. Quemadmodum & Apostolus ad Cor. alludit, taciteque opponit, dum scribit: Obsecro vos, ut exhibeatis vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, ἁγία καὶ ζῶσα ἡ θυσία ὑμῶν, rationalem illum cultum vestrum. Et quia inter Novi Testamenti cultus præcipuus Cœna Domini: Ideo hac quoque ratione, generaliter accepto vocabulo, eam incruentum vocant cultum. Sic enim Cyrillus scribit. Antequam enim eam, quæ secundum carnem est, mortem virginis filij Dei, Iesu Christi, & ex mortuis resurrectionem, inque caelos assumptionem, fitentes, incruentam in Ecclesijs perficimus cultum (ἀσπεία) accedimus ad mysticas benedictiones, & sanctificamur, efficiamurque participes sancti & preciosi sanguinis nostri omnium Salvatoris Christi. Hæc ille. Non de sacrificiatione Papistica Missatica loquitur. Nihil minus, quod nos quoque facimus in Cœnæ administratione, secundum Christi institutionem, ANNUNCIANTES, inquit, mortem virginis filij Dei secundum carnem, eiusque resurrectionem, & assumptionem in caelos CONNUNCIANTES: Hoc est, quod dixit Christus, Hoc facite in mei commemorationem, dicit Cyrillus: Sacrificamus, offerimus præclara tuæ Maiestati, ἡμῶν ἑαυτῶν, sed ANNUNCIAMUS & confitemur mortem ipsius. Deinde, accedimus ad mysticas benedictiones, efficiamurque participes sancti & preciosi sanguinis nostri omnium salvatoris. Communio hæc, sicut in Ecclesia & omnium presentium (unde in Canone nudum vocabulum communicantes, retentum est, sine re, putamen absque nucleo) Hic cultus, sicut est, & fuit, quem Cyrillus, alijque Patres Greci, vocant incruentum.

Id: lib. 10. contra Iul. Adhibemus autem & sacrificia spiritibus & mentalia. Nam illi, qui ex sanguine sunt Israel, offerebant Deo vitæ & boues, turtures & columbas, & ex fructibus simillam oleo confertam & lagana & thura. Nos autem tam crasso ministerio relicto, præceptum habemus, ut tenue, ac spirituale, & subtile perficiamus. Offerimus enim Deo in odorem suavitatis, virtutes omnigenas, fidem, spem, charitatem, laudes, & cetera. Istud enim sacrificium minime carnale, simplicem, & secundum naturam

Rom. 12.

Cyrill. Epistola
Cont. Nestor. ii.

corporeum decet Deum, & mentalis fragrantia oblationes sunt verè ho-
 stile vitæ modi. Ita enim alicubi dicit ipse: Misericordiam volo, & non
 sacrificium, & agnitionem Dei magis quam holocausta. Hactenus ille. Ex
 quibus manifestè apparet, Coenam Domini, quòd incruentum à Patribus di-
 citur sacrificium, non Christi in cruce, secundum Papiſticam opinionem,
 sed Veteris Testamenti sacrificijs, quæ sanguine constabant, opponi. Postea
 in eodem verbo vocabulo, ex scente superstitione, & obscurata doctrina syn-
 cæra de Coena Domini, Missam inde fecerunt oblationem, sacrificiationem,
 & crucifixionem Christi nouam, quam incruentum vocarunt sacrifi-
 cium, quo Christum Deo offerant: de qua Christus non cogitauit unquam.

Secundum meum argumentum, quod sibi extanto numero pro arbi-
 trario refectandum elegit, plerisq; & quidem præcipuis prætermis-
 inde quædam excerpens, quæ, ut atelli lacrimas, lacerat, esse dicit, licet de-
 trunatum & mutilum proſe at) ideoq; verba integè repetam, quæ ita era
 habent: Quod si igitur verba institutionis Coenæ Dominiæ v. l. saltem obi-
 ter inspexerimus, vel etiam probe examinare voluerimus, nullum certè in-
 uenimus sacrificium, quo v. l. Christus se ipsum, in ea, Deo Patri cœlesti ob-
 tulerit, vel discipulis suis offerendum se præceperit, sacrificium pro pec-
 catis viuorum & mortuorum. Non enim D. o Patri cœlesti obtulit sese,
 suumq; corpus & sanguinem, sed discipulis suis dedisse comedendum &
 bibendum, non autem offerendum, scribitur. Sicut nec Patrem alloquitur
 in ea, sed cum discipulis sermo ipse est, bis dat, & accipiunt: v. l. non
 offerant, sed ut edant & bibant ex eo omnes, &c. Et quidem hoc eos
 ferre præcipit, quod tum in Coena faciebat ipse, idq; in sui commemora-
 tionem.

Ad hoc hisce verbis respondet. Etsi enim, quod ipse circa Eucharis-
 tiam fecit, à nobis item fieri iusserit, neq; quicquam aliud, quod huic repug-
 nat, sicut Cyrianus rectè disputat: non tamen iussit illud solum fieri, iussit
 eam Eucharistiam celebrari in memoriam passionis suæ, adeoq; illius re-
 creationem fieri, non tamen ipse eam similiter celebravit, cum nequirit
 in memoriam tunc reuocari, quod gesum nondum erat. Sic iubere etiam po-
 terat oblationem crucis, à nobis, modo quo potest, incruentè, repeti, quam
 post futuram memorauit, dicens: Quod pro vobis tradetur, et amfi-
 Coena tempore non se sacrificasset.

M

Valde

Fol. 166.

Disputat con-
Proposit. 9.

Fol. 167.

Valde liberalem esse Hispanum, cum suis, in fingendis culbris
 alijs Disputationibus nostris, est manifestum. Ita hic quoque statuit, licet
 stamento Christi superordinare, modo non repugnet huic, quod Ch-
 instituit. Hoc enim ita Cyprianum explicare. Non enim illud solum
 Christum fieri, quod ipse fecit. Et quod probare id conatur: quia Ch-
 ibi non in suae passionis memoriam celebravit: Ridiculum sane et
 dum hoc est. Quia Christus non sibi, sed discipulis suis, instituit. Cui
 Deinde, hos, quotiescumque, celebraturi essent Coenam hanc suam, docere
 niret, facere hoc iussit, in sui commemorationem, hoc est, ut Apostolus in-
 pretatur, mortem suam tum instantem, quam subiit, et passionem
 tum futuram, postea vero peractam, annunciare. Et ita rite tum quae
 porro, celebrabatur. Puerile autem valde, et ineptissimum est, ad
 phisticum, ita argumentari: Memoria est praeteritorum. Christi passio
 dum praeterierat. Ergo non potuit tum ad memoriam passionis Christi
 na, ista peragi. Quasi non antea quoque, sacrificijs Veteris populi mor-
 sti fuerit annunciata, et praefigurata: Ludit autem praestigiosus
 commemorationis. Sed id Apostolus interpretatur, per annunciationem
 praedicationem mortis Christi: Quam certe, in Coena illa postrema,
 stus multis admodum haud obscure praedixit. Non ergo alicuius quod
 stus a sua fecit institutione, ut Hispanus nuzatur. Et quod ad Cyprianum
 net, iniuriam illi Hispanus facit. Minus enim dicit, licet adde-
 quaedam facere, quam Christus fecit, modo non repugnet illi, quod Ch-
 instituit: Sed haec eius sunt verba de Coena loquentis: NIHIL ALIUM
 QVAM QVOD ILLE FECIT, FACERE DEBE-
 MUS Item: Nam si in sacrificio, quod Christus est, NON NISI
 STVS SEQVENDVS EST, utiq; id nos obaudire, oportet,
 oportet, quod Christus fecit, et quod faciendum esse mandavit, cuius
 Euangelio suo dicat, SI FECERITIS QVOD MANDAVI
 VOBIS iam non dico vos servos, sed amicos. Et quod Christus solus de-
 beat audiri, pater etiam de caelo contestatur, dicens: Hic est filius meus
 lectus, in quo bene sensi, ipsum audite. QVARE SI SOLVS CH-
 STVS AVDIENDVS EST, NON DEBEMVS ATTENDE-
 QVOD VID ALIQUIS ANTE NOS FACIENDVM PVTAV-
 Sed quid, qui ante omnes est, Christus, prior fecerit. NEQVE EN-
 HOM

Cypr. lib. 2.
 Epistola 3.

DOMINIS CONSVETVDINEM SE Q VI OPORTET, sed Dei ve-
 ritatem. Item: Sacramentum Dominice passionis, & nostre redemptionis,
 si non est in aliud, quam quod diuinitus institutum est, humana traditione
 mutare. Quibus verbis docet, & aliquoties repetit, prorsus nihil licere
 cuiquam creaturæ addere. Non enim Cyprianus tantum, quod vult Hispanus,
 de repugnantibus ordinationi Christi loquitur, sed quod prorsus nihil
 aliud, quam quod Christus fecit, facere debeamus. Item: Non nisi Christum
 sequendam. Item: Christum solum audiendum. Et: Non debere nos attendere,
 quod aliud faciendum putauerint. Item: Non oportere nos hominis consuetudi-
 ni insequi. Quid his manifestum? Quid significantius, quid copiosius in hoc
 argumendi genere dici posset? Abi ergo in malam crucem, furcifer, cum Mis-
 sa tue centonibus, assumentis, & latinis Pontificum tuorum.

Hic verò aduersus me insurgit. Primum, quod Euangelio aduersus, *Fol. 167.*
 eum dico: Sicut nec Patrem alloquitur in ea Cæna, sed cum discipulis ipsi
 sermo est. Respondeo: Non simpliciter loquor, sed (vt mea verba manifestè
 habent) de Cæna administratione. Hic res ipsi & sermo est cum discipulis,
 hos alloquitur, his dat panem, dicens: accipite, &c. Deinde, quod ex iisdem
 verbis colligam, ipsum se se Patri non obtulisse: inquit: am me meam luculen-
 ter proderes aut saluus homo. Quod si enim maxime, inquit, nulla tunc ver-
 ba fecisset ad Patrem, eoque subtilitas est, inde colligere, ipsum Patri nihil ob-
 tulisse? Consideres diligenter illud, que admodum animi motu in primis res
 aliqua offeratur Deo: tunc intelliges, Christum, vt sese sub panis viniq; spe-
 ciebus mirabiliter confectum, eterno Patri vel ante, vel in ipsa actione ob-
 tulerit, nullis verbis indiguisset.

O diuinum ingenium. Hoc scilicet est supra vulgus sapere, videre non
 modo que ante pedes sunt, sed etiam, que in mente Christus voluit, animiq;
 nobis motus perspicere, qui verbis scripturæ nullis vsquã sunt expressi. Hec
 verè plus est quam Lynceum esse, imò verò plus quam Salomonè profundissi-
 mus, cuius cordis sapientia fuit, vt arena maris. Huius haud dubie spiri-
 tus sapientia quæcunq; super Hispanum. Hos igitur animi Christi motus,
 quibus Christus in Cæna corpus suum Deo Patri obtulerit sacrificium, Hi-
 spanus cum perspicere potuit, quid mirum est, videre etiam cum ibidem
 Missæ sacrificium, quod nos cæci Lutherani videre, & surdi audire
 non possunt: quia nusquã in Scriptura S. extat. Sed quid ago? Hic demum me
 M ij in scilicet

1. Cor. 2.

inscitiam meam scripturæq; ignorantiam luculenter prodere, Evangelium aduersari, exclamat, cum Apostolus scribat: Nos Christi mentem et nos quidam ergo & animi ipsius motus cognoscere & perspicere possent, ubi sese, sub panis viniq; speciebus mirabiliter (vniq; mirabiliter) et ætæ, eterno Patri, vel ante, vel in ipsa actione, obtulerit, ad quos nullis bis indiguerit?

Odi osum hoc est hominum genus Pontificium, quod sibi rerum omnium scientiam arrogat, sibiq; stolidè superbiendo mirum in modum existimat, sed quid facias, respondendum est stulto, ne sibi sapere videri Paulus certe nequaquam hoc vult, Christum nullis indiguisse verbis, sed mentem nobis declarat suam. Dicit quidem: Nobis autem Deus reuelatus per spiritum suum, sed heus Hispanice, tu, tuq; colluies Sorbonica, memineris Apostolus Paulus, nec eam meremini fidem, quam ille, qui in sacra celesti Theologiam didicit. De reuelatione diuina alius inquit Apostolus Deum nemo vidit unquam: FILIUS QUI EST IN SINU PATRIS ENARRAVIT NOBIS. Iam eodem modo ostende Hispanice, ubi, quando, quomodo, quibus, Christus enarrauerit & declarauerit, si doceris nos tuæ non dico diuinationi, sed fatuitati, fidem non habebimus, sed vanum te, friuolum, erroneum falsarium, & Pseudopphetam esse nuntiabimus, cui Deus huius seculi, per spiritum suum, qui spiritus claritatis & veritatis, hæc reuelauerit. Nam quod nuzatur, verbis Christi non indiguisse, quibus se vel ante, vel in ipsa actione obtulerit: hoc quod aperte fatetur, ac docet, vera se eius rei destitui probatione, & fundamento cause se laborare, seq; Christi verbis prorsus carere miseris. Verò fidem tibi, Hispanice, narranti non habemus. Et cum Dauid ait:

Ioan. 1.

NARRAVERUNT MIHI INIQUI FABULAS NON VERAS, sed non ut lex tua. Maxime nobis verbis Christi opus est, ex quo rem tantam discamus, & credamus, Missam tale esse sacrificium: sine quo certis enim fides auditorum claudat. Et aliis cuius eodem modo licet de Christo, eiusq; animi motu, quiduis pro arbitrio fingere, nec ullus erit error modi figmentorum modus aut finis.

Psal. 119.

3. Ad id, quod dixi, si Christus in Coena se obtulisset Sacrificium, quo
 et iam, in Missa, peccata viuorum & mortuorum expiuntur, non ne-
 esse fuisse, postea Christum in cruce pati, admodum frigide & impie re-
 spondet. Nihilominus tamen Sacrificium illud Coenae quadantenus etiam ad
 remissionem peccatorum valuit. Sed hoc dicit tantum, nihil probare vo-
 lens, verum ad sequentia rejicit & differt responsum. Scriptura autem

Fol. 169

8. vnius tantum cruenti Sacrificij Christi, semel in cruce peracti, mentio-
 nem facit, de quo supra. Et docet, absq; sanguinis effusione remiss. p. nõ fieri.

4. Dixi, ex Verbo (datur) non posse probari Missae Pontificiae Sa-
 crificium, quod sit enallage temporis, vbi praesens pro futuro, vsitato Scrip-
 turae more, ponatur: Quod Hispanus negare non potest. Et tamen nihil-

Fol. 170.

ominum posse simul ac debere idem Verbum, iuxta propriam significationem,
 ad Sacrificium etiam praesens in Coena factum accommodari, siquidem aliun-
 de grauius suppetant rationes, vt intelligamus, tunc etiam, Christum in-
 cruentè se sacrificauisse. Respondeo, cum iam certum sit, & concessum
 ab aduersario, Verbum istud DATVR ad futurum cruentis oblationem refe-
 rendum esse: probandum est iam Hispano, Christum etiam in Coena Deo
 Patri corpus & sanguinem suum obtulisse Sacrificium. Tum haud inuiti
 dabimus, etiam ad hoc illud referendum. Sed rationes nullas dum audiuimus
 graues, nedum, vt gloriatur, grauisimas, Verum planè friuolas imò, nullas.
 Quodq; admodum me non esse Haereticorum more, ad figuras confugien-
 dum, relicto sensu proprio: admittimus hunc, cum illum Scripturae locus
 commodè admittit. Quod hic fieri non potest, nisi prius probetur, Christum
 se in Coena obtulisse, quod ad Calendas Graecas Hispanus cum suis faciet.

Sed hic memoriam accuso Hispani. Si enim huius regule meminisset,
 illam in Missa sua tanto labore quaereret frustra Sacrificium: cum nulla
 sit illic figurata, sed tantum propria verba: panis, vinum, dedit, accipere,
 bibere, corpus, sanguis, facere hoc, commemoratio vel annunciatio mor-
 tuarum. Hec omnes intelligunt sensu praediti, non de oblatione vel Sa-
 crificio Christi accipienda, sed actione praesenti Coenae Dominicae. Quibus
 nec multo verborum praestigijs, eorumq; detorsione priorum per-
 longissimas ambages & circumductiones varias alienum prorsus ab illo-
 rum proprietate effingit Hispanus sensum, vt mira arte suum inde Sacrifi-
 cium Coenae quasi excoctum producat. Quod verò infringere conatur
 id quod

M iij

id, quod dictum est à nobis, Verba: Quod pro vobis datur, esse substantia, mutatis similibus ex istis, quae formulam baptismi precedunt: et in mundum uniuersum, &c. quae non sint necessaria: Ita etiam hoc in Coena Domini quicquam ad substantiam Coena facere: longè errat Hispanus, & ingens est à sermone inter haec & illa. Quis enim videt, d. u. r. sum esse, & separatam à Baptismo, docendi ministerium. Misit me, inquit Apostolus, Christus baptizare, sed praedicare. Verba autem quod pro vobis datur, non media sunt modo institutionis Verba, sed sunt, & determinatio substantialium Verborum Sacramenti, quibus primitur, quodnam sit aut quale corpus, id quod in Coena porrigitur, quae si omittantur, non possumus esse certi de substantia corporis praesentis, sed vel allegoricum vel metonymicum (ut cum se Vinea vocat) esse, homines iudicabunt. Cum vero additur, id corpus esse, pro vobis est traditum, certissimi sumus, ipsissimum & verissimum Christi corpus. Quia non allegoricum vel Metonymicum pro nobis dicit corpus, sed verum suum naturale, quod ex Maria per Spiritum assumptum. Quod si Verborum Christi, ut fingunt Pontificij, quibus nam Domini instituit, recitatione conficitur hoc Sacramentum & Christi, vsq; adeò, ut ne quid in particula, ENIM, ab hominibus propter causam ociose addita, sine grandi peccato omitti possit, secundum. Quamò minus haec Christi Verba institutioni inserta, quibus sit dicitur ratio corporis eius, quod in Coena habetur, omitti possunt, aut debent.

Fol. 172.

Sed parum hoc refert apud Pontificios, quoad Missam in dicitur. Quia in Canone ipsorum, ubi praxis Sacrificij describitur, oblationem usum à prolatione Verborum illorum: QVOD PRO VOBIS DATVR, non pendere, nemo dubitat. Respondeo, Verum est, profus nihil refert in Missa, si haec, siue etiã alia Verba omittantur, dantur, habeantne corpus Christi verum, vel fictum & metonymicum. Sicut etiam quod verè dicit, oblationis vsus non dependet ab illorum Verborum prolatione: Quod pro vobis datur, imò ne qui dem ex tota Christi institutione, quae nihil tale habet. Id. o autem vobis Sacrificulus sufficit.

Gabr. super

Can. Missae lect. pum meum, aut copum meum, vel corpus meum. Tum enim conficitur, quod B. litera. P. & haec praxis Sacrificij vestri exercetur, ut descripta est in can. in quo

R.

missa. & hic non latrat, sed mutus est. Alias si inserta essent, & nobis omitterentur bone Deus, quos clamores Hispanus iste clamator, non esset excitaturus, hic sacrilegi, & Scripture S. S. corruptores, & c. audiamus, hic vsq; ad raium vociferaturus erat, & Hereticos ingeminando clamaturus. Cum vero praxis id habeat Ecclesie Rom. optime factum.

Posse fieri respondet. Vt eadem Eucharistia Sacramentum sit, quod sonatur, & Vt sacrificium offeratur Deo, contra id quod dixi, Christum nos duas Cenas vel actiones diuersas instituisse. Respondeo: A posse ad esse non sequitur bona consequentia: Christus potuit hoc facere, ergo fecit. Voluisse id facere, & fecisse, id demonstrandum erat, & quidem ex verbis institutionis. Hec vrgemus, hisq; vobis molesti erimus vsq; donec ex eisdem oblationem & sacrificium a Christo oblatum, & Vt idem nos quoq; faciamus docuisse & p. accepisse, doceatis. Nam quod ad agnum, Paschalem atq; tinet, supra cuiusvis, Deo non oblatum fuisse. Sic quod antiquitatem sibi susfragere dicit, responsum est antea. Nec enim alios v. l. Patres vel matres in hoc negotio agnosimus, quam Euangelistas & Apostolos, super quorum fundamentum Ecclesia est edificata. Sic ingens est dissimilitudo in exemplo, quod affert de ministro exhibente Eucharistiam, & laico sumente. Ille enim non tantum Deos, sed homini, cui ea est instituta, exhibet.

Conatur etiam sui in Eucharistia sacrificium ex typo agni Paschalis, qui simul Deo sit immolatus, & a populo comestus, p. obare. Huc, n. typum Cene Domini, & Christi vocat, Eucharistia fuisse. Ideo etiam in hac vtrunq; faciendum est. Sed respondemus, figuram nihil probare. Deinde nego, agnum illum Cene typum proprie fuisse, sed Christi, qui verus est ille Dei agnus, & pascha, pro nobis immolatus in cruce, vbi typum esse impletum idem testatur Apostolus. Vbi oggannit aduersarius, eruentem ibi completum: in Cene autem sacrificio quoq; fuisse impletum, in cruentem. In hac enim nequaquam exemplum fuisse, minime Ioannem esse testatum. Respondeo, prestigia, & amore passim sacrificium suum admiscere conatur, quacunq; oblata credens, imo etiam nulla oblata, sed temere arrepta. Nam de isto in cruce Christi in Cene sacrificio nullum prorsus extat vestigium, quod imitari non audes, quantumcumq; impudens, Hispane. Eundem exemplum Cene in cruentem, ego nego, tu, qui as & affirmas, proba: proba: non conuenis, v. l. soles, aut quia ille, vel ille Pater ita sensit, & est in cruce.

Fol. 178^r

Eph. 2^d

Fol. 176^v

1. Cor. 3

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

interpretatus, cuius solus r. corrigiam calceamenti Heerbrandus (scribit Hispanus, & supra quoq; dixit) non est dignus (hi enim quales minimè curio, ut scias Hispano) sed ex verbis institutionis Coenae nicae, quae fundamentum sunt totius aulse, & quidem, ut iam paulo est dictum, propria, aperta, manifesta, non figurata, tropologia, & apthorica, ut dicas à nobis intelligi non posse.

Porro quod ait, Paulum in illo ipso loco, quem imprudenter nobis citemus, ubi dixit: Pascha nostrum immolatus est Christus, ob nem Eucharistiae à Christo factam, prater Chrysof. autoritatem, nobis sine stultitia contemni nequeat illud etiam, quod è vestigio scop confirmare: Epulemur in azymis sinceritatis & veritatis, ubi ad azym panem, sub quo Pascha, non iam Iudaicum, sed proprie nostrum, Christum immolatus etiam incruentè sit, allusit. Vbi verisimium esse, quod dixi, Hispanum omnia, quaecunq; legit in Scriptura, per virtum oblatione & sacrificio afficere, ideoq; nihil nisi sacrificium & oblationem crepare, apparet. Quam enim imprudenter, quam stulte, ad oculè, panem azymum Noui Testamenti, quo Pascha nostrum sit mandatum, quem Apostolus de totius vite conuersatione, sinceritate in doctrina & morum integritate, interpretatur, ad Eucharistiae oblationem transferre nemo est, qui non videat. Mirum igitur est, quod homo iste passim nisi sacrificium & oblationem Missae videat.

Sicut etiam eadem imprudentia asserit: Paradoxon esse, quod Agnum paschalem non fuisse sacrificium proprie, sed sacramentum populi. Est enim concedere cogatur verbum Hebraeum Schachal, ubi re proprie significare, sicut ubiq; Exod: 12. et Num. 9. ubi eadem repetitur, in hac significatione positum est, quia nec à sacerdote, neq; populo, quicquam de illo est oblatum Deo, quod repeto Hispano: hoc iam dicto cap. habeatur: Quia sacrificium (Pasche) non oblatum Domino: mirificè nugatur, quod hunc locum non viderim, vel pratermissum.

Num 9
Fol. 178. & de vno tantum loco Scripturae laborans, nihil proficiam. Deinde modo, inquit, interpretabitur verba ista: Quia Corban Domino non tulerit? Pro his certè verbis dubium non est apud Hebraeos: quia sacrificia quæque sunt, quia illa verba latina proprie rectèq; sint reddita: quia sacrificia non obtulit, &c. Respondeo, Non ignoro, hæc ita esse à

Num 9. **Fol. 178.** & de vno tantum loco Scripturae laborans, nihil proficiam. Deinde modo, inquit, interpretabitur verba ista: Quia Corban Domino non tulerit? Pro his certè verbis dubium non est apud Hebraeos: quia sacrificia quæque sunt, quia illa verba latina proprie rectèq; sint reddita: quia sacrificia non obtulit, &c. Respondeo, Non ignoro, hæc ita esse à

interpretetur. quibusquis ille fuerit, reddita: Sed nemo etiam est, qui vel primis
 verbis Hebraeae linguae Elementa gustavit, qui non intelligat, Ko: ban, non
 proprie Sacrificium (quod tamen Hispanus dubium esse negat) sed generale
 oblativum, omnium quae offeruntur: & munus ac donum, adeoque
 Eleemosynam significare, maxime quae arario Ecclesiastico donabantur.
 Cuiusmodi sententiae testem habeo, imò authorem, fide dignissimum. *Marc. 7.*
 Cui se recitentem hanc vocem H. bream Corban, ipse interpretatur, Corban,
 nuncians, quod est *ד'וֹקוֹן*, id est, donum, vel munus: Hinc Corbona dicitur *Matth. 27.*
 ararium Ecclesiasticum, in quod dona & munera templo data mitte-
 bantur, & custodiebantur. Iussi autem sunt mares omnes & singuli quot-
 annis ad Paschatis festum ascendere, & non vacui absque muneribus suis
 comparere coram Domino: Qui ergo non ascendebat cum domo esset, &
 posset, ut fieret phrase Domino, exterminabitur, inquit, anima illa, quia
 munus (non Sacrificium, sed munus, Hispane) non attulit Domino. Audis
 ergo Hispane quomodo interpretetur locum Num. 9 (de quo tu curiose ad. d.
 querebas) imò non ego, sed Evangelista Marcus: Et quid dico Marcus.
 imò spiritus? Et quod tu dubium esse negabas, id non modo dubium
 esse & incertum, sed falsum esse docui ex Scriptura S. ut intelligas
 hunc locum me vidisse, nec prateriuisse, quod tu, qui tuis vitris infectis
 in perpetuo Scripturas obiter inspicis luscus vel lippientibus oculis, so-
 les. Itaque valde me tui miseret, quod tanto conatu, tantas tuas protrudas
 nugas, quo tuis, quos cum tuis sodalibus à nostrorum lectione prohibuisti,
 nec esset tua haec mendacia legant (& tu auctoritatem tuam, qui mera vi-
 deris otacula crepare, apud illos amittas) videant & animadvertant. Sed
 quid, quae so te, tandem nugandi, fallendi, mentiendi, & loca Scripturae
 corrigendi, finem facies?
 Admonui te antea, quod si nolis Missam tuam impiam & sacrilegam
 facere, saltem Scripturam, quam non intelligis, tibi obscuratam,
 non faceres. Et Scotum tuum, Thomam Aquinatem, Holzhot, Bricot,
 Misch, & isch, aliosque huius farinae doctores diurna nocturna manu, Ver-
 sariosque, versares. Nam profecto ad Scripturas S. asinus es ad ly: am.
 Quibus tenus multoties demonstraui. Idque hinc tibi adeo accidit, quod in
 ea quae velis Missae Sacrificium & oblationem pro viuis & defunctis,
 esse in pronominum nullum, dictio nulla, syllaba nulla, iota nullum, adeoque
 N. Resignium

Vestigium nullum in ea extet. Et perinde facis, ut Iudei qui, per petros
santur in Mosis & Prophetarum lectione, in eisq; Messiam quaerunt
quidem de illo scripserunt, sed talem, qualis illic describitur, nolunt im-
plecti, adeoq; nec quem habere cuperent, inveniunt. Ita tu cum tu
Iebuseis, & Pontificia cohorte, Missam vestram in eadem quaeritis
sed inuenire nō potestis, quod nulla in ea extet aut habeatur q; hac: par-
teis cæcis longè inferiores. Quia Cœnā ut est à Christo Domino
ta, quæ vulgaris est Laicorum communio, non curatis, quod inde
vestra frigerent. Sicut Iudei noluerunt agnoscere pauperem Christum
sed in crucem egerunt.

Fol. 179.

Quin eò demeritis & vesanie miser progressus est, ut ma-
nifestè absurdè concedere, quàm Missæ suæ non misera querere
videlicet, immolationem siue oblationem agni Paschalis, promiscue
factam & usurpatam esse. Quia videlicet non sit ex ratione
stantia Sacrificij, ut à solis sacerdotibus offeratur. Etsi autem non
agimus, quid de substantia sit Sacrificij: certum est tamen, consuetu-
politia gentis Israelitica, non licuisse cuiquam ad altare accedere, ad
crificare, nisi solis sacerdotibus tribus Leuiticæ. Quamobrem Rex
cum tantum thymiama adoleret, & incensum Domino offerre vellet,
percutus est. Et sua lege cauit Dominus, ne quis, nisi consecratus, ad
re, sacra facturus, accederet. Cum autè antè eum dentissimis Scriptura
monis comprobatum sit, agnum Paschalem Christi, in cruce oblatum
fuisse, qui ibi tum in eo fuerit completus, quod nec Hispanus ad
frustra laborat suis coloribus & pigmentis, quibus typam ad Missæ
sacrum sacrilegum applicare conatur, cum Missa Pontificia merum
mentum & signum humanum, in Scriptura sacra nullum habet
mentum, aut testimonium, nihil eum Christi Sacrificio, quod toties
predictum est in Veteri testamento oraculis Prophetarum, Varijs
& Sacrificiorum speciebus, autoritate diuina insinuat, adumbratum
mune habeat. Vbi Christus filius Dei & hominis ipse semel, ad excus-
& exhaurienda peccata totius humani generis, consilio & voluntate
Patris, se ipsum suūq; corpus victimam, in ara crucis, sacerdos suus &
crificium idem, obtulit. Cum Sacrificium uelut homo peccator, absq;
Dei mandato, imò contra Christi oblationem consummatum & perficitur
se

est mediator inter Deū & hominem, offerre quod se dicit corpus, quod
 se consecravit ex pane, & sanguinem ex vino factum, in Sacrificium verē
 expiatorium. Iterum sibi met ipsi crucifigens Christum.

Ideo non vana est cavillatio, sed veritas, quod scripsi, si agnus Pa-
 schalis est immolatus à multitudine Israelis, & fuit typus Missæ (quorum
 verum verum falsum esse hæcenus docuimus) tum sequitur, Missas etiam
 à pronisca multitudine, & quidem cruentè, celebrandas, in eisq; Sacrifi-
 cium offerendum: Ut scilicet typo respondeat veritas. Nam quod dicit, ob-
 stare impossibilitatem, quia Christus non amplius maculari aut mori possit.
 Respondeo: Ideo etiam sequitur, non idem vos facere, quod Christus, nec in
 Missa idem haberi Sacrificium, quod Christus Patri obtulit. Nam quod de
 instructo Sacrificio nuzamini, & alia hic plurima, de consecrationis vestra
 planè magica, & deliria sunt ociosorum Sophistarum. Pudere itaq; te merita-
 to debebat, ni fronte careres, impudentissime tue impudentie, plus quàm
 cavere, quod profiteri audes, te, ex verbis institutionis Cene Domine,
 in Missa vestra Pontificia verum veri corporis & sanguinis Christi esse
 Sacrificium, probasse: cum hæc ex Diametro cum Cena Domini pugnet,
 in qua tamen Patri Christus se obtulit, sicut nulla ratione, nullo Scriptura
 testimonio, aut verbo, si gnoue, doceri id potest, ni fortè Canon Missæ, Scrip-
 tura sit canonica, (sicut certè maiorem ille habet apud Pontificios authorita-
 tem) in quo dicitur Christus, elevatis in cœlum oculis, gratias egisse: Sed ab
 Evangelistis & Apostolo, discipulis eius scribitur, suum corpus & sangui-
 nem edendum & bibendum dedisse, qui & ex mandato ipsius acceperunt,
 manducaverunt, & biberunt illud. Sacrificuli verò Deo offerunt in Mis-
 sâ, cum tamen aliud non sit faciendum, quàm quod Christus prior ipse
 in ea, si Cypriano fides habetur. Christus communicavit & dispensavit
 corporis. Sacrificuli nemini communicant in Missa, sed soli vorant omnia,
 & solum contra Christum, sed etiam Ecclesie, & Pontificum, statuta & de-
 creta. Unde nec communiō est, aut Synaxis, Cœna Domini publica est actio
 ista, quemadmodum Apostolus describit: Missa priuata vnius Sacri-
 ficiōis actio. Christus in Cœna suæ celebratione & administra-
 tione mortis suæ fieri commemorationem, hoc est, interprete Apосто-
 lo, hanc fieri predicationem & annunciationem suæ mortis. In Missa
 Pontificia tantum abest, ut mortis Christi fiat annuntiatio, ut etiam pu-
 blicè, & lege prohibeantur verba ista publicè & palâ annunciare. Un-
 de tantum

de tantum in Missa sua musitant & demurmurant, quicquid illi fit
exaudiri nec intelligi possit à circumstantibus spectatoribus, si qui
Christus presentibus, qui hæc facere possunt, & faciunt, quæ ipse præ
hoc est, qui accipiunt, qui edunt & bibunt, & mortem ipsius præ
sua Coenam instituit. Missæ pro absentibus, imò pro defunctis etiam
illorum facere nihil possunt, celebrantur. Hæc, quæ iam recensuit
Missæ Pontificiæ, plus quam *dis d'ia trico wy* pugnant cum Coena
eiusq; institutione. Sicut & alia multa, ut quod mentiuntur Sacrifi
culi, Missam suam execratam, Sacrificium esse verò propiciatorium
peccatis viuorum & mortuorum, Valereq; ex opere operato, & opere
de congruo & condigno, & pro omnibus necessitatibus applicandum.
Apostolus requirat, ut homo se probet prius, & sic postea de pane illi
& de calice Domini bibat, qui prorsus, propter contrarium Ecclesiæ
tutum, doctore Hispano, Laicis non administratur. Sic, scilicet, Missa
sua nihil variat à Coena, quam Christus instituit. Quod ne Diabolus
dem, mendacij Pater, affirmare ausit, quod facit Hispanus.

Fol. 183.

Secundo, probare instituit prædictum esse & commendatum à
phetis Noui Testamenti externum Sacrificium. Id autem esse
sua, ideoq; legitimum Sacrificium probare conatur. Sed ritiosum
gumentum, vix quisquam est artis Dialecticæ tam imperitus, qui non
A genere enim ad speciem non valet consequentia affirmatiue. Ut si
Hoc est Vinum, ergo est Creticum. Vaticinantur enim illi de Vinum
Sacrificio verè propiciatorio, quod non in Coena, sed in cruci
eius effectus durat perpetuò. Nostra verò gratiarum sunt actio.

Esse autem suum Missæ illud, ex Prophetarum oraculis de
idq; sanctorum Patrum auctoritate, qui illa sint hoc modo inter
Psal. 109. Quale est illud in primis Psaltis, canentis de Christo: Tu es sacerdos eter

Fol. 184. num, secundum ordinem Melchisedech. Patres autem locum hunc ad
Gen. 14. Sacrificium retulisse. Cyprianum, Augustinum, Hieronymum, Ila

Damasenum, &c. quod videlicet Melchisedech ob mysterium facti
causæ, quod Christus obtulit Deo Patri Sacrificium (qui primus hæc
teranus, in aciem producit, ad probandum Missæ Sacrificium) & ob
hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum
Fol. 189. corpus, & sanguinem. Quod igitur concludit: Quis iam queso
Hæc

Herbrandum, & Chemnitium, & reliquam turbam prædicantium, Scrip-
 tura locum, defacerdotio Melchisedech, rectius, quam hos Patres intellex-
 erit. Quis non impudentiam Heerbrandi miretur, qui sit ausus scribere
 nullius esse prorsus momenti signum Pontificium (Sic enim homo
 illius, doctrinam communem Patrum vocat) quo dicunt: Psaltes, cum
 ait: Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech: ad
 illius Genesios alludere eamq; explicare? Et Heus Veterator, cur non
 alius reliqua, quid videlicet negauerim, nempe, ut immediate sequitur,
 quod contendatis, præcipuè, quod inter alia illic narratur, hoc esse, Panis ni-
 mium & vini sacrificiū, propter quod à Dauide dicatur Christus Sacerdos
 secundum ordinem Melchisedech. Id verò adhuc constāter nego, Hispane, & ideo
 nego, quia ipsa scriptura. S. negat. Nec ideo leuis sum, nedū leuissimus, quod
 sine Petrum, siue matrum Vestrarū loci scriptura interpretationem, cum pace
 eorum, respiciam, plurisq; sacrosanctæ scripturæ authoritatem & enarratio-
 nem faciam, à qua sola totum dependet negotium. Quod si enim intueamur
 & perpendamus exqui sitissimè, nullum, nullum inquam, & quidem pror-
 sus nullum coloci inuenimus sacrificiū, quod illic Melchisedech Deo obtu-
 lerit. It. enim illic habetur, & ad Verbum legitur interpretibus, Sancte Pa-
 trum, & Vatablo, Hebrææ linguæ peritissimis. Porro Melchisedech Rex
 Salem, protulit panem & vinum, & ipse cum esset Sacerdos Deo altissimo.
 Benedictus ei, & dixit, & c. Vbi Vatablus annotat & interpretatur: Protulit
 panem & vinum, id est, lassum & famelicū exercitum regia liberalitate refecit.
 Regem enim exponendum est, ut vulgò, ipsum protulisse panem & vinum, ut
 offerret Deo in gratiarum actionem quod Sacerdos esset. Nam duo dicit,
 que necessario distinguuntur, ipsum Melchisedech fuisse regem & sacer-
 dotem. Quod esset Rex, Abraham ac eius comites accepti hospitio, atq; aluit
 eum & vino. Panis nomine intelligitur, omne cibi genus. Quod autē sacr-
 ium benedixit Sacerdotij, & decimas ab eo recepit. Vetus autem hic mos
 fuit, quia reges erant, simul sacerdotio fungerentur. Hactenus Vatablus.
 Hispane hic ex Verbis textus, & interprete Hebrææ linguæ peritiss-
 imo, de sacrificio & oblatione panis & vini, à Melchisedech facta, audis.
 Vides, ut maxime acutus & perspicax videri velis: sed planè contra-
 riam sententiam, negari nempe & refutari vulgarem tuam opinionem. Panis
 & vini menseo fit, sed ea non Deo fuerunt oblata, verum exercitui fa-
 melico.

Disputat. De
 Missa Pon-
 tificia prop.
 69.

Genf. 14.

Gen. 14.

Audi Hispane.

melico data, ut ijs resiceretur lassus. Nec tibi interpretis huius oppo-
 thoritatem ne denuo ex te audire cogar, quod in alio tuo contra me scripto
 sit, cum Pontificum Cassandrum, modestius & rectius sententiam tibi
 fuissem, ideo eum tibi non placere, quia nobis placeat. Sed verba pro-
 scripturae aperta, ex quibus oblatio panis & vini probari nequa-
 inde Hieronymum, qui etiam sententiam hanc reddidit, & testatur
 verba eius sonant, in refectionem tam ipsius Abrahae, quam armatorum
 panem vinumque protulisse Melchisedech. Habes etiam, Hispano
 cur Sacerdotis fiat mentio, & quod eius officium, non quod hic oblatio
 quod hic à Melchisedech omissum esse, divina providentia & vobis
 dubium non est. Vidit enim Spiritus sanctus venturos Missaticos Sacer-
 cuculos, qui hinc patrociniū quaesituri essent suae impiae & execratae
 se, quibus non modò præbere, sed præscindere etiam tales occasiones
 voluit, sed propter vestram indurationē, plus quam Pharaoniam, & co-
 tatem cordis præcauere non potuit. Tertio, opponimus aduersarijs Apo-
 lum Paulum, ex professo explicantem versus Psalms de Christo, qui
 sacerdos in æternum, secundum ordinē Melchisedech, & docēt, qui
 sit Melchisedech, secundum quem Christus sit Sacerdos, & in quo
 Christi sacerdotium, & quomodo, ac quibus sit per Melchisedech repre-
 tatum. Vbi prorsus nullam, inter multas collationum species, oblationem
 panis & vini mentionem facit. Docet autem Apostolus ibidem, similitudinem
 Christi & Melchisedech, secundum cuius ordinem sit Sacerdos in æternum
 consistere in ratione, i. personae, qua assimilatus sit, ut ibi dicitur, quia
 quia eius genealogia non annotatur, sed quasi sine patre & matre
 introduatur. Quemadmodum Christus, Dei filius in caelo matre, &
 terris patre caret. Deinde, ratione officij, quod sicut ille, ita hic quod
 mul pacis & iustitiae, & Sacerdos in æternum sit, benedictionem affert
 cut Abrahae est dictū: In semine tuo, qui est Christus, Gal. 3. benedictio
 nes familie terrae. Itemque Dei placans nos illi reconcilians, quod
 oblatione in cruce (non in Coena, pane & vino, vel sub horum speciebus)
 ita iustificans, & in æternum nos saluans. Hoc ipsum Sacrificium durat per
 tuū. Eo enim quod maneat in æternum, sempiternum habet Sacerdotium
 de & saluare potest accedentes per semetipsum, semper viuens ad interceden-
 dū pro nobis. Talis. n. decebat ut nobis esset Pontifex sanctus, in hoc
 dū

Hebr. 7.

Gen. 12.

segregatus à peccatoribus. & excelsior factus caelis. qui non necesse ha-
 bet quoti die, quemadmodum illi sacerdotes, prius pro se, deinde pro sui po-
 puli peccatis hostiam offerre. Hæc & non alia ex scripturis S. Gen. 14. Psal.
 109. Heb. 7. Habemus firmiorem sermonem Propheticum, cui benè facimus
 attendens, tanquã lucerna, luceti in loco caliginoso, donec dies illucescat, &
 lucifer oridatur in cordibus nostris. Hæc diuinitus edita esse à Spiritu S. testa-
 tur A. populus. Non igitur curamus Hispanæ, ut scias, quid, aut quomodo, pa-
 tres tui scripserint, aut sint interpretati, nos etiam exhortante Chryso-
 stomo, & dicente: Non igitur multorum opiniones habeamus, sed res ipsas in-
 quiritamus. Quomodo autem nõ absurdum, propter pecunias alijs non crede-
 re, sed ipsas numerare & supputare: pro rebus autem amplioribus, aliorum
 sententiam simpliciter præsertim, cum habeamus omnium exactissi-
 mam trinitam & regulam, diuinarum, inquam, legum assertionem. Ideo
 obsecro & oro omnes vos, ut relinquatis, quidnam huic, vel illi videatur.
 DEÏS HIS A SCRIPTVRIS HÆC OMNIA INQ. VIRITE, & ve-
 ras diuitias assequentes, eas sectemur, ut æterna bona assequamur.

Sed quid Hispanus ad verba textus de Melchisede. h. Gen. 14. que ex Fol. 190.
 Hebræo (quod nemo negare potest) redduntur: Et ipse Sacerdos altissimi Gen. 14.
 Nos autem hic, inquit, primùm auctoritatem Cypriani, Ambrosij, Hiero-
 nyimi, & aliorum, quos antè citauimus, obijcimus, qui disertè fatentur, Mel-
 chisedech panem & vinum obtulisse Deo. Quid audio? Horrendam
 blasphemiam. Itane ergo plures vos facitis Patrum vestrorum auctoritatem,
 quam Dei Patris celestis? quàm Spiritus sancti Verba? quàm Biblia? Quod
 vobis offertis, & res vestre sunt comparate, abijciamus Biblia. & ex Pa-
 trum scriptis Thulnæd faciamus. Hoc equidè exoptarèt Iesuita. Sicut supe-
 riorum temporibus, neglectis Biblijs, Magister sententiarum pulpita & Ca-
 thedræ Ecclesiasticæ & Scholasticæ occupauerat. Sed hæc infelicia fuê: Ec-
 clæ secula, & tempora tenebrarum. Iam, Hispano, dicimus: Ad legem & ad Isa. 8.
 quod si non dixerint iuxta Verbum hoc, non erit eis matutina lux.
 Vos tenebris estis immersi. Mosen, inquit Christus, habet & Prophetas,
 & Apostolos. Itè & dicitur super fundamentum Prophetarum & Apostolorum.
 Nos tamen Ecclesiæ Patres, diuinitus nobis commendatos. Et secundum
 Hebræorum & Patrum scriptis iudicabimus, Et nequaquam vice versa, se-
 cundum rationis huius

Chrysof. 2. ad
 Cor. Homil. 13.
 in Fi.
 Nota bene:

» huius tue impie subijctis rationem, inquit: Ut in eo etiam demonstrentur
 » multitudinem ordinis sacerdotij Melchisedech, & Christi, Resp. Antè demon-
 » stratum est ex Scriptura S. que sui optimus est interpres, in quo illa conspici-
 » multitudo ordinis sacerdotij. Ideoq; facessant nugæ Pontificiæ & Thalmu-
 » Sed hic ait: Etiam si particula (eni n) ex textu remoueat, perinde po-
 » mus ex historia ipsa colligere, quemadmodum Patres. Non enim ea per-
 » la, sed commemoratio imprimis sacerdotalis dignitatis, statim post me-
 » nem factam Vini, panis & indicat earum rerum oblationem, Deo in gra-
 » rum actionem, pro Abrahæ victoria fecisse Melchisedech, Refertur etiam
 » dignitatis commemoratio, ut series ipsa textus indicat, non ad sequentia
 » ba, sed ad priora.

Plus quàm Satanicam hanc esse malitiam, & scripturæ deprava-
 » nem esse, necesse est. Vbi Scriptura discretè dicit, & coniungit, Melchisedechum
 » Re zem protulisse panem & Vinum: Et deinde, cum esset Sacerdos
 » altissimi, benedixisse Abrahâ: Hic Hispanus cum suis, planè Diabolus
 » inò furore, discerpi vitraq; & panem & Vinum, quæ prolata sunt à
 » Melchisedech, exercitui eius famelico in refectiõnem, ut antè ex Hiero-
 » ostendimus: coniungit ipse cum sacerdote, Deoq; oblata fingit ac
 » turpissimè Hispanus idololatra, & Sacrificucuculus turpissimus. Cum
 » verbum Hebræum Hozî, Deo offerre, sed producere, de promissis (Sata-
 » getragen.) significet, quod omnes lingue vel mediocriter periti
 » Hec verba per Vitrum suum sacrificio infectum intuens, & sic
 » agnum subinde ingeminans deprauat Hisp.

Fol. 192.

Sed hic silentio præterire non possum, quod è sui college, cuius
 » est Hyperaspistes, Disputatione contra me, repetit, cum iterq; dicere
 » is esse omninò iudicij argumentum, à vocabulis, quæ in Biblijs
 » stis habentur, Typographorum v. l. imperitia, vel negligentia
 » vel appositis, magis, quàm ab Ecclesiæ sententia dependere. Vnde
 » nes, mihi cum Satana ipso negocium esse, qui in Esauitas est ingressus,
 » per ipsos loquitur, scribit, & veræ Ecclesiæ exitum per istos, sua
 » pia, meditatur. Non enim sufficit illi, per collegam eius, horrendam
 » antea euouisse in scripturam S. S. blasphemiam, de qua sunt admoniti
 » me: sed eandem iam repetere Hispano visum est, & cumulare, Pharisæi
 » me vocans Tubingensem, qui ea fuerim immeritò offensus. Atq; ita
 » me

hæc Biblia sacra reddere conatur, quasi nihil in ea sit certum, sed etiam
 Typog. aphorwm vel imperitia vel negligentia corrupta. Nij tales terris
 certius pestes Ecclesie, à quarum iudicio, hoc est, opinionibus, magis depen-
 detur nobis esset, quàm à Scripturis sacris, ut blasphemant, corruptis, ut
 pones istos stetq; adatq; Religio, & quod illis videatur, sanctum sit.

Probare deinde conatur, etiamsi concedatur cum Hieronymo & Fol. 192.
 Epiphonio, Melchisedech Abrahæ panem & Vinum ad refectionem dedisse, &
 nihilominus constare hoc ipsis sacrificium, & id, dicit, plenius intelligitur in
 Melchisedech factis, fuisse designata Eucharistia mysteria, in qua primum ista
 Deo offerantur, deinde verò sumantur. Hæc, Hispane, principij est petitio.
 Hoc ipsum enim damnamus, & cum Christi institutione pugnare supra co-
 piosè docuimus. Sicut hic etiam in textu nulla prorsus oblationis fit mentio,
 quam tu peruerstione textus improbe, violenter ingeris, non ex verbis
 colligimus; ex eis colligi potest, nedum plenius, ut mentiris impudentissime
 Hispane.

Nam quod nugaris, verisimile esse, exercitum Abrahæ commeatum, Fol. 193.
 inter alia strolia, ex hostibus retulisse, & significationem potius mysticam,
 quam aliquam Abrahæ ipsiusq; exercitus necessitatem, rationem videri fuisse
 se, cur Melchisedech panem & Vinum, Deo sic providente, tunc protu-
 lerit, &c. Respond. Coniecturis opus non esse, ubi verba textus sunt clara
 & perspicua, ut hoc loco. Quod si coniecturis hic agendum esset, cur non
 cogitat Hispanus potius, honoris & gratulationis causa Regem Melchise-
 dech, aduenantes hospites, & victorem Abrahamum, quem admodum mo-
 di est, & principes solem aduenas illustres pro dignitate tractare, ex episcopis
 non tunc missam suam, Deo, ut ipse ait, sic providente, fuisse mysticè ad-
 ministratam, cum hæc non Deo propicio, sed irato, in pœnam contemptus ver-
 bali maauerit.

Quod verò cap. 7. ad Hebræos attinet, in quo, facta collatione sacer- Fol. 194.
 Melchisedechi & Christi, qui secundum illius ordinem Sacerdos dicitur,
 maior sit mentio oblationis panis & Vini, quod aduersarij ipsim: t
 & etiam Hispanus, quantumvis contentiosus, vtrò fatentur, cumq; non
 vana, nec reperire apud Apostolum panis viniq; oblationem, à Melchise-
 dech factam, possint, quam magno, scio, redimeretis Esauite. Id est scilicet non esse
 necessarium asse: itis, sicut vulpecula, percussa pyro caudam, cum non deci-
 dat eam, se alioqui ea non cupere dicebat.

Q Ne

Ne vero turpiter ad eum se dare videatur, scopum loci Epistole ad
 breos illud non requirere ait, quia propositum illi sit, tantum ostendere
 iudeis, sacerdotium Christi dignitate et fructu longe antecellere
 Sacerdotio, quod unum prolixè multis hic agit Hispanus. Respon-
 Verum est, id quoque illi tractari, et quidem alijs etiam capitibus, pro-
 pue 5. sed nec solum hoc nec principalis septimi capitis status est
 propositum: sed ex professo collationem, per totum caput 7 instituit, cum
 Melchisedech et Christum, atque utriusque sacerdotium, et in quo Melchisedech
 typum Christi gesserit, docet: nempe quod sit eternum Christi sacerdotium
 Unde et saluare potest in perpetuum, accedens per semetipsum ad Deum
 semper viuens, ad interpellandum pro nobis. Et quidem semel, in quo
 stulus hoc capite, seipsum pro peccatis populi obtulit. Cum igitur semel pro
 catis populi se obtulerit, quæso vos omnes Papistas, ubi hoc fecerit, na-
 nane, an vero in cruce? Hoc posterius negare non audetis, propter
 euidentiam. Igitur signum vestrum, de oblatione in Cena Locum
 habet. Nec locum habet cauillum illud vestrum, in Cena in cruce
 cruce vero cruentè Christum se obtulisse. Hoc enim modo non solum
 tionem, sed bis se obtulisset Deo Patri, pro peccatis populi, siue cruentè, siue
 cruentè. Duo itaque præter iam commemoratam Christi et Melchisedech
 antithesin, tractat Apostolus, hoc et sequentibus capitibus, usque ad
 1. Christum unicum fuisse idoneum, qui se pro peccatis humani generis
 tulerit. Deinde, unica oblatione hoc suo munere fuisse persunctorum
 perpetuo vigeat et valeat. Cumque hoc cap. multis modis Apostolus
 ferat Melchisedech sacerdotem cum Christo Pontifice, et docere propo-
 tum habeat, in quo, et quomodo, Christus sit Sacerdos secundum
 Melchisedech, sacrificij autem Melchisedechi ne unio quidem verba
 tionem faciat, quod certè, si usquam alibi, hic maximè erat necessarium
 nam, unde alias sit probaturus, non video: Hinc, quanta sit Gregorius
 lentià impudentia, apparet, quod ex Melchisedech, Missæ suæ sacrificij
 probare instituit.

Fol. 158.

Ridiculum porro est, et anile, quod nugatur Hispanus, non esse
 temendum, quod quidam respondent, ob id noluisse Apostolum, in ea obla-
 tione Christi et Melchisedech, commemorare panis et vini oblationes, quæ
 Hebræis

oblatio tunc scriberet, adhuc in fide inferioribus, quam ut tantum illis
 debet panis mysterium. Et quidem verum est, adhuc fuisse infirmos. *ut*
 ap. 8. *ut* dicitur Apostolus, ideoque frustra operose multus id agit Hispanus,
 et dicitur. Sed non potuisse eos capere hoc mysterium, (Si à Mose ita de-
 scriptum et verum esset, et non à Papicolis confictum) quod videlicet Mel-
 chisedech obtulisset panem et vinum Deo, typum fuisse vniuersi sacrificij Christi,
 qui pro nobis in Cena sua vltima, sub speciebus panis et vini, se Deo Patri,
 in typum hunc adimpleret, obtulerit. Deinde verò in cruce reliquos typos
 sacrificiorum, quæ ex pecudibus mactatis et Deo oblati con-
 stabant, explensisse. Hæc verò nuge sunt Hispanicæ, gerris Siculis rariore.
 Cui enim hoc capere potuerint, (nam in hoc multus est Apostolus in ista
 Epistola) quidni et illud præsertim, cum aliis in lege multa Sacerdotes
 obtulerint sacrificia Deo, et libamina, quæ ex placentis, panibus, farina si-
 milia, et vino, constabant. O igitur absurdissimos Papistas. Et quam in om-
 nes se mouet formæ impietatis, quam ringitur, et se torquet mirabiliter et
 nosse debet Hispanus? quid non fingit? Unde, quid non mentitur? ut ornent Pa-
 doram suam, pesti ornant mulierem, quam tot coloribus pingere conati sunt
 tot Sophiste et Rabule Romanenses, quamque pallio, ex varijs centombus et
 lacrimis pessime confuto, palliare et tot conati sunt Pontifices.

Quod præterea contra id, quod scripsi, si maximè hoc, quod conten- *Fol. 100.*
 ditur Papicole, nec tamen probare possunt, cõcedatur, Melchisedech panem et
 vinum Deo obtulisse, et non exercitui Abrahæ: in hoc non fuisse eum sepa-
 ratum à Sacerdotibus Leuiticis. Nã et hi panem et vinum, in suis offerrebant obla-
 tionibus, ut ex Leuitico Mosis constat. Valde frigide respondet Hispanus, ne *Leuit. 23.*
 sacerdos omnino dicitur videatur: nisi quã in Scriptura legi: Sacerdotes Aarõ
 obtulerint, sine Leuiticis, panem et vinum simul obtulisse tanquã præcipuã et vni-
 uersam materiam sacrificij, sicut fecit Melchisedech, qui, ut ait Occumentus, pri-
 uis hostiam sine sanguine Deo obtulit. Respond. Neque ego dixi, panem
 sola obtulisse, sed disertè addidi, in oblationibus suis. Nec qua-
 si vinum sola vel cum alijs panem et vinum, sed, num omnino hæc ob-
 lationes Sacerdotes Leuitici? sed sine sola, sine cum alijs sacrificijs, panem
 et libamenta obtulerint, parum refert: hæc modò eos obtulisse con-
 stat, sicut factum aduersarius. Ideo adhuc constat argumentum, Melchise-
 dechem hoc non separatim à sacerdotibus Leuiticis. Et huc etiã contra
 Hispanum

Hispanum eiusq; Responsum facit, quod superius ex Vatabli annotatis
 limus, nomine panis & Melchisedech prolati, omne cibi genus intelligi
 etiam carnes.

Fol. 202.

Ad argumentum à me propositum, quod auillationem vocat, si ad
 ordinem Sacerdotij Melchisedech, secundum quem Christus est Sacerdos
 priè pertinuit panis & vini oblatio: alterutrum è duobus fieri eor
 erit, quorum neutrum istis placebit, aut in Missa substantiam panis &
 sacrificia, quemadmodum sacrificauit Melchisedech, si panem & vinu
 tulit. Aut, si corpus & sanguis Christi sacrificatur, minime sacerdotium
 sti secundum ordinem Melchisedech in Missa exerceri, sed sacerdotium
 ticum secundum ordinem Aaronis, qui corpora pecudum in sacrifici
 tulit. Ad hoc inquam, quid respondeat Hispanus reuera non habet.
 valde turpiter, imò turpissimè se dat. Nam primum ad priorem
 responsurus dicit: Duo sunt, in oblatione Melchisedech, etiam ut à sac
 Leuiticis differeret (de quo tamen in illa à me non agitur) diligenti
 aduersione discernenda. Vnum est, quod substantiam panis & vini obla
 terum, quod obtulit sanè eo ipso substantiam aliquam, quæ panis & vi
 cid: nebus proprietatibusq; tecta esset, quæq; ideo, ut panis obijceretur
 bus, eosq; tanquàm panis immutaret. Verè scio, quod nesciat homo miser
 quid dicat, sed cum solutionem non inueniat, prestigijs quasi magicis
 fallere conatur, aut potius inantare incautos. Nonstra sunt & potius
 boru, quod dicit, primum Melchisedech substantiã panis & vini oblati
 inde, quod obtulit sanè eo ipso substantiã aliquã, quæ panis & vini
 tibus proprietatibusq; tecta esset, quæq; ideo ut panis obijceretur
 eosq; tanquàm panis immutaret. Quid tibi vis, Hispane, Sphynge huius
 enigmatis? Num in sacrificio Melchisedechi panis & Vini substantia
 latione perijt, & est annihilata? Dic ergo hominum absurdissime, in quibus
 stantia illa panis viniq; est mutata? Ut tecta lateret sub panis
 cidentibus? Num ut in Missa vestra fingitis, mutata in corpus Christi
 qui hoc tempore Melchisedechi nondum erat in rerum natura, quomodo
 igitur mutari in illud potuit? Quod si hoc te velle neges, quæ igitur
 stantia illa, quæ in oblatione Melchisedech, panis viniq; proprietatibus
 ta, tanquàm panis sensus afficeret? Ut loqueris. Hic Oratio opus est

Fol. 203.

Quidni? Hic enim Parrisienses Sorbonicæ, hic Louanienses Magistri nos

Verò beate homo, Nouum hoc Vestrum dilirium Transubstantiationis, quod multis etiam in Nouo Testamento seculis fuit incognitum, priscis illis temporibus, quibus fuit infantia Ecclesie, & pædagogia populi Dei, tum fuisse populo Dei notum affirmabis? Atqui antiè ex Epistola ad Heb. 5. in-
 priores fuisse, quàm ut hæc illis panderentur mysteria, dixisti. Videris itaq; quomodo euadas, & potius in quascunq; te mutes formas, quàm vel veritati cedas, vel Sacrificium tuæ Missæ missum facias. Ita perge, donec ad peruenias, quò tendis, Hispane.

Ad alteram mei argumenti partem. Si corpus Christi in Missa Sacri-
 ficatur, sacerdotium Christi non erit secundum ordinem Melchisedech, sed
 Aaronis, qui corpora pecudum in Sacrificijs obtulit: etiam quid respon-
 deat, bonus ut non inuenit: sed primùm dicit, me neq; subtiliter neq; re-
 uerenter sic re. Respondeo, Hoc tibi imputes, Hispane, non mihi, nec
 ego volo, ut tu, alumnariis impudenter, quod vident omnes, corpus Chri-
 sti in Missa oblatum simile pecudum corporibus, & non humanum esse. Tantum
 enim dicit, ut pecudum corporibus, Christi in Missa corpus simile esse
 sentiam, ut quod scis, prorsus in illa esse, aut haberi, negem & probe-
 m. Quia verò locus effugij nullus patet Hispano, concedit, quod si velim, Missæ
 se Sacrificium, secundum ordinem Aaronis etiam vocari, de appellatione
 ut, non matura pugnabo, modò simul de re constet, esse quoq; Sacri-
 ficium hoc secundum ordinem Melchisedech. Hinc ergo sequitur, Hispane,
 ne, nullum esse discrimen inter sacerdotium Melchisedechi & Aaronis, nec
 tam amplius Melchisedechi præstari esse Aaronis seu Leuitico, quod antiè
 contraderere cæ afferbas Apostolum ad Hebræos. Sic etiam nec Christi
 præstantius Aaronis sacerdotio, quod neminem ad perfectionem adducit,
 perfectum ergo Christi quoq; est sacerdotium. Quod sanè absurdissimū
 & simul blasphemum. Sed hoc haud dubiè consultò dicis, & agis, ut im-
 pedito Christi sacerdotio succurrat vestrum Missæ Sacrificium, quod per-
 uicax, quod Christi deest Sacrificio, qui, secundum Thomam, & alios
 ipsos, tantum pro peccato originali satis fecit, Missæ verò reliquum fecit,
 pro quotidianis actualibus peccatis offeratur cotidie. O Hypocrite, quo-
 modo effugietis ignem gehennæ, cum is hac vestra sacrilega, execrata, &
 blasphemæ Missæ? Videt autem, se in eas redactum angustias, ut absur-
 dum

Fol. 204.

Pol. 205

„dum concedere sit coactus, & absurditatem animi aduertit, quam latere
 „figere non potuit, id. o. addit: Vix loquendi consuetudo admittit, ut
 „sacrum corporis & sanguinis Christi, quod incruentè & totè sub altari
 „cie, in Missa fit, secundum ordinem Aaronis vlla ratione dicatur, quod
 „qui corpora, non nisi cruentè, & in propria specie, immolat. Patet
 „tius, cruentum Christi sacrificium in cruce, cuius Aaronis sacrificium
 „proprie typus fuerunt, secundum ordinem Aaronis quadantenus ab
 „brando appellari.

Construunt teneo Protea nodo argumenti mei, ut absurda dicitur
 queat, nisi mecum sentiat, quod veritas habet, Missa sacrificium non
 nec in ea corpus & sanguinem Christi Deo offerri, Christumque non
 sacerdotem secundum ordinem Aaronis, sed Melchisedechi, nec tantum
 datij ordinem in sacrificando vel offerendo panem & vinum consistit
 nec etiam hec obtulerit, sed alijs in rebus, de quibus supra. Ideoq; melchisedechi
 nem & vinum, & caseum (si ista duo non sufficiunt) Melchisedechi ad
 nam Domini facere, nec Christum in ea Deo incruentè, ut nuptias
 in cruce seipsum Deo Patri caelesti obtulisse, cuius sacrificij ipsius cruce
 & oblationis, typi fuisse sacrificia Leuitica. Sicut & per agnum Pascha-
 lem est adumbratus. Et Isaias inquit: sicut agnus ad occisionem ductus
 & non aperuit os suum, oblatu est, quia ipse voluit, &c. et Baptista
 hic est agnus ille Dei, qui tollit peccata mundi, Per iuge sacrificia
 norum, mane & vespere oblatorum iugiter, representatus. Huius
 omnes impleuit Christus in cruce, & non in Coena. Sed huius sacrificij
 sui, quo corpus suum in mortem tradidit, & sanguinem effudit, nos
 in peccatorum nostrorum remissionem, nos in Coena suas, in qua nobis
 hibet corpus & sanguinem suum, vult esse memores, hocq; in facere
 commemorationem, siue, ut Paulus interpretatur, mortem eius amemur
 & predicare, hincq; fidem nostram in ipsum confirmare voluit. Ita nobis
 cum sentias oportet, & loquaris, Hispane, necesse est, si volueris te ex his
 byrinthis extricare, alias nunquam euades.

Exod. 12.

Esa. 53.

Ioan. 1.

Pol. 205.

Pol. 206.

2. Ex Malachia loco quoq; suum vult probare Missaticum Sacrificium. Et in prima acie VETERANOS colloat, hoc est, PATRES, quibus
 militibus se victoriam consecuturum sperat Hispanus. Sed inuitis caudibus
 vatur, ideo nulla spes victorie. Audiamus itaq; & examinemus, quo
 modo

inter explicaverim hunc Malachiae locum, quos Hispanus hic pro se pro-
 locum, & videamus, quomodo non tam ipsi, quam nobis militent. Chrysost. In
 hoc loco, vide, ait, quam luculenter, quamq; dilucidè mysticam inter-
 pretatus est MENSAM, quae hostia est incruenta. Respondeo. Quid
 hoc ad Missam Pontificiam? Loquitur de Coena Domini, quae mensa
 Domini à Chrysostomo, ex Apostolo, dicitur. Sicut ibid. addit Chry-
 sostomus, quod studeat omisit Hispanus, ut dissimularet: Thymiama (id est,
 incensum) appellat sacras preces, quae post hostiam offeruntur. Hic enim
 spiritus Deum respicit. Et: Habemus & nos in nobis ipsis varias immola-
 tiones, non quae iuxta legem incedunt, sed quae docent Evangelicam gratiam.
 Visus has cognoscere victimas, quas habet Ecclesiam sine sanguine, sine
 fumo, sine altari, ceterisq; caeremonijs, munus Evangelicum sursum ascendit
 ad Deum, QVOD QVE SIT SACRIFICIUM MUNDVM
 ET IMMACVLATVM? Audito sacram Scripturam, tibi palam
 exponentem hanc differentiam & Varietatem. Est igitur primum Sacrifici-
 um, quod ante dixi, spirituale illud & mysticum donum, de quo Paulus
 ait, &c. Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis Sacrifici-
 um, & oblationem, in odorem suavitatis. Audis Hispanus, quodnam sit illud
 Sacrificium mundum & immaculatum, de quo Malachias (st vaticinatus,
 Curritus scilicet, non, quem vos in Missa offerre imaginamini, sed donum
 Dei nobis datum, qui seipsum tradidit pro nobis Sacrificium, & oblationem,
 ut odor suavitatis, idq; in cruce.

August. lib. 18.
 de Civit. Dei
 cap. 25.
 Fol. 206.
 Id. de Civit.
 Dei lib. 17.
 cap. 20.

Augustinus, inquit Hispanus, Malachiae locum ita interpretatur. Hoc
 sacrificium, per sacerdotium Christi secundum ordinem Melchisedech, cum
 in hoc loco, ab ortu usq; ad occasum, Deo videamus offerri. Audio men-
 sam fieri Sacrificij, illudq; offerri per sacerdotium Christi, in omni loco.
 Quod ergo de Missa Pontificia loquitur Augustinus? Nihil vero mi-
 nus de Coena Domini. Sic enim idem in eisdem libris interpretatur:
 Paulus dicit: Non est bonum homini, nisi quod manducabit & bi-
 bet, & credibilis dicere intelligitur, quam quod ad PARTICI-
 PATIONEM MENSÆ HYIVS pertinet, quam sacerdos ipse
 Testamenti Novi exhibet, secundum ordinem Melchisedech, de
 corpore & sanguine sue. Id enim Sacrificium successit omnibus illis Sacrificijs
 veteris Testamenti, quae immolabatur in umbra futuri. Quibus verbis mani-
 festè loquitur, non de Missæ Sacrificio, sed de mensæ Domini participatione,
 hoc.

Chrysost. in
 Psal. 95.

1. Cor. 10.

- hoc est Coena Domini, in qua non nos Deo offerimus corpus & sanguinem Christi, sed ille ipse mediator Noui Testamenti nobis ea exhibet, Augustinus. Et cur Cenam Dominicam, Sacrificium appellet, hic magister docet: quod videlicet praecipuus sit externus Ecclesiae cultus, quae omnium Sacrificiorum Veteris Testamenti exerceat. Idem alibi, in locum Malachiae, dicit: Incensum enim est gratiae Thymiama, sicut et Ioannes in Apocalypsi, orationes sunt sanctorum. Et iterum alibi, contra Peril. Donadari nomen Domini, quod est VIVVM SACRIFICIVM, dicitur, dicitur est, Immola Deo SACRIFICIVM LAVDIS, ut dicitur in Psalmo 147. Vultus vester, ut illius homicidae.
- Id. contra lites Peril. Donadari nomen Domini, quod est VIVVM SACRIFICIVM, dicitur, dicitur est, Immola Deo SACRIFICIVM LAVDIS, ut dicitur in Psalmo 147. Vultus vester, ut illius homicidae.*
- Fol. 107. & sequentibus.* Nimis autem foret prolixum singulorum Patrum testimonia recitare, Eusebij Cesariensis, Irenaei, Iustini, Hieronymi, & Damasceni, cum tamen nullus de Dogone hoc est, Missae Pontificiae Sacrificio, proptorio, locum Malachiae interpretatur, vel etiam Missa privata, sed de Coena Domini, quam suo more, Sacrificium vocant, id est, cultum, sacrificium Sacram Noui Testamenti, sicut iam ex Chrysost. quoque, & Augustino, quos pro stabilenda sua opinione produxit, audivimus. Quemadmodum & Irenaeus, quem citat, de Coena Domini corporis & sanguinis loquitur, quam novam in Noui Testamenti oblationem vocat, visitata, de Sacrificij & oblationis significatione. Et hunc Malachiae locum interpretanti de precibus Ecclesiae interpretatur, dicens: Et in omni loco sum offertur nomini meo, & sacrificium purum: Incensa autem in Apocalypsi, ORATIONES ait esse sanctorum. In quam sententiam Tertullianus, in omni, inquit, loco Sacrificium nomini meo offertur, & sacrificium mundum, gloriae scilicet relatio, & benedictio, & laus, & gratia. Et iterum: Sacrificium mundum, scilicet simplex oratio de consecratione. Item id. libr. adversus Iudaeos, hunc Malachiae locum, de Evangelij & praedicatione intelligit, inquit: Indubitate, quod in omni terra exere lib. praedicatione Apostolorum. Nam quod non terrenis, sed spiritualibus sacrificijs, D'olitantum si, legimus, cor contritum hostia est Dei. De spiritualibus vero sacrificijs addit, dicens. Et in omni loco offeruntur Sacrificia nomini meo, dicit Dominus. Similiter & Hieronymus ipse de orationibus sanctorum, Domino offerendis, intelligit. Et Epiphanius: Sa-

antes Evangelium per orbem terrarum. Nihil ergo proficit Hispanus his
 vel duobus vel militibus, qui ipsi non militant. Si maximè enim euincere
 possit, quod in aeternum nunquam faciet, cum omnibus suis socijs, etiamsi om-
 nia suas conferant operas. Patres omnes, locum Malachiae, de priuata Sa-
 crificii Missa esse accipiendum, eamque sacrificium esse verè pro-
 piciatorium, deserit scribere: Non tanta tamen illorum est auctoritas, ut
 contra Cœnæ Dominicæ à Christo factâ institutione, fidem illis habiturissimus.

Et hic præclara & insignis Chrysostomi sententia mihi repetenda
 est, quam supra quoque me posuisse memini, dicentis: Ne igitur multorum
 opinionones habeamus, sed res ipsas inquiramus. Quemodo autem non absur-
 dum, propter pecunias alijs non credere, sed ipsas numerare & supputare,
 pro rebus autem amplioribus aliorum sententiam sequi simpliciter, præfer-
 tim, cum habeamus omnium exactissimam trutinam, & Encomonem, ac Re-
 gulam adiuuariam, inquam, legum assertionem. Ideo obsecro & oro omnes
 vos, ut relinquatis, quidam huic vel illi videatur, de quibus è Scripturis
 hæc omnia inquirite, & veras diuitias discentes, eas sequeamur, ut aeterna
 bona consequamur. Hactenus ille. Scriptura autem sacra Cœnam à Chri-
 sto nisi quæ hoc sine institutam docet, ut sit priuata sacrificii cuculi actio,
 vel sacrificium propiciatorium, pro peccatis Deo offerendum: Hoc vni-
 cum enim esse docet Christi in cruce oblatum, qua vniuersa oblatione in aeternum
 omnium auerit sanctificandos, nec repetendum.

Fol. 212.

Iam quod dixi, sceleratè hunc locum à Papis corruptum, qui pro ob-
 latione MVNDA, legant, NOVA. Primum, se meam mirari dicit Hi-
 spanus acritatem & impudentiam, qui non viderim, hanc esse Patrum in-
 terpretationem, qui Noui Testamenti nouam vocent oblationem. Respondeo,
 quod quid Patres dicant, vidi & noui antè, nec mihi Hispano Doctore
 misisti eosque quantum possu excusatos habeo, quod non de Missa priuata, verè
 & ante inaudito, sint locuti sacrificio, sed sic Cœnam Domini vocauerunt.
 Ego verò non de Patribus loquor, de quibus iam egimus, sed Pontifi-
 cibus Hispanis. Nam quod negas, te quæquam scire Catholicum, qui
 tantum textum, NOVA pro MVNDA substituerit. Respondeo. Neque ego
 Catholicum que nquam in simulo, sed sacrolycum, Doctorem Iohannem Fabrum,
 prænotatorem superioribus annis Augusti in s. n. mo templo, accuso, simul
 et alios

Fol. 213.

Ioannes Faber
Libro de Sacri-
ficio Missæ.

alios quoque qui nobis pro MVNDA, NOVAM obtrudunt oblationem, in consilio: ut hinc Missæ private Sacrificium Novam confirmet: quod Deus non fecerunt. Is in Germ. Fol. 61, In latino, Fol. 100. hunc tractatum cum, in vno eodemque folio sexies, pro MVNDO, NOVVM substituit. Urget, ut scite & argumens suo inseruiet. Sed ulterius nobis progredum est. Hispane. Etsi enim textum ipsum in Biblijs mutare non audeamus, quotiescumque occurrit hæc Prophetia in Scriptis vestris, Novam renitis & affingitis Sacrificium, pro mundo. Quod & socius tuus in sua Disputat. prop. 27. quæ ita habet: Ac imprimis Deus per Malachiam, p. 70. gogæ sacerdotes alloquens, legis Sacrificia finem habitura, usque; NOVVM aliquod Sacrificium esse sufficiens, prædixit. Audis ergo discretè conptelam testimonij Prophetici, quod non habet, novum, sed mundum. postea, textus evidentiâ conuictus, dum repetit Prophetiam, in hunc mundum legit. Siue igitur Patres, siue recentiores & iuniores affirmant Novam hic promitti oblationem, Prophetæ mentem & sententiam uertunt, qui non de nouo aliquo futuro Sacrificio, sed de mundo & gentium (quod & ex ipso textu, & Scripturæ S. collatione, ex Isaiâ prouimus, & Apostolo Paulo) uocatione, quæ, per totum terrarum orbem dispersa, ad regnum Christi per Euangelij prædicationem uocanda, & Ecclesiâ colligenda erat, uaticinatus est & loquitur. Vnde nomen Dexteres etiam celebre & gloriosum futurum erat, & hoc modo officio nomini Dei oblatio munda, omni in loco,

Duo agit Prophetæ. 1. De Gentium uocatione ad regnum Christi Euangelium, uaticinatur: quod controuersia carere arbitror, cum textus sint manifesti. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnam uocem meam in gentibus. Quod etiam in fine huius loci & periodi repetitur. Alterum est, quod additur: Et in omni loco incensum offertur nomini meo, & oblatio munda. Hic statim colligunt & inferunt, sed admodum insensè, & imò pessimè, Pontificij: Ergo Missa est Sacrificium illud, in Novo Testamento. Quia nullum aliud est in Ecclesiâ Sacrificium externum & Novum, quod in Veteri Testamento non fuit, quæ illud nostrum Missæ. De hoc ergo uaticinatus est Prophetæ. Sed quis collationis & illationis huius non uidet absurditatem? Miseret sanè me cæcitas Pontificiæ. Nō enim vno tantum pe-

modo, sed multipliciter. Cum à genere ad speciem argumententur as-
 sumuntur, manifestum est contra regulas Dialecticorum peccatum. Deinde, non dicit
 Proprieta: Ex te nunc offerretur nomini meo Sacrificium. Sed dicit: Offerretur
 incensum nomini meo. Nec, virum externum, siue internum sit futurum, hic
 desinit. Tamen si ex Psalme manifestum sit, quodnam illud sit incensum, dicen-
 tur: dirigatur oratio mea in conspectu tuo, sicut incensum: Eleuatio manuum
 mearum tanquam Sacrificium vespertinum. Vbi preces piorum deserunt
 tur. Et ipsemet Malach. tertio capite, vbi itidem de Ventu in Messia exhibe-
 tur: Vnde dicitur: Definit, cuiusmodi oblatio sit futura, videlicet in iustitia.
 Hoc autem iustitie Sacrificium quodnam sit, explicat. Psaltes, eodem voca-
 bulo, quo Malachias, nempe, sperate in Domino: Sacrificate, inquit. Sa-
 crificium iustitie, & sperate in Domino. Hoc nihil ad Missam, aut Sa-
 crificium iustitiosissimos. Patrum enim refert, quales illi sint. Tertio, non di-
 citur, nonam gentes oblaturas oblationem, que in Veteri Testamento non fue-
 rit iustas, sicut passim hanc Pontificij affingunt Prophetam sententiam, seu
 prophetiam potius locis: sed MVNDAM. Et hanc non angustis Iudee fini-
 bus in locum sicut tum Veteris Testamenti Sacrificia ad vnum tantum
 certum locum erant alligata, ut ea alibi offerre non liceret, nisi in templo
 Hierosolymitano: Verum in omni loco, quod per Euangelij diuulgationem
 & predicationem, in toto terrarum orbe & mundo factum esse, per quam
 gentes omnes ad regnum Christi sunt vocatae, euentus docet, & Aposto-
 lus, vbi se λατρευου, id est, ministrum vel Sacrificium vocat Euangelij,
 Sacrificium autem Euangelium Dei inter gentes, ut fiat, inquit, oblatio genti-
 bus accepta, sanctificata in spiritu sancto. Quibus verbis Malachia Pro-
 phetiam perspicue & proprie explicat, quod omnes sani vident & intelli-
 gunt, docens, que sit oblatio ista munda, de qua Malachias, nempe, non
 est Sacrificium, de qua in tota sacra Scriptura Veteris & Noui Testa-
 menti gratia offerunt Sacrificia, incensum & oblationes, fide, spe, chari-
 tate, oblatione Dei, que incensum à Psalme dicitur, leuantes manus puras, obedi-
 entiam, iustitiam, patientiam, denique propria sua corpora cultui rationale, hostiam
 que

Psal. 3:

Rom. 15:

1. Petr. 2

Isa. Ultimo.

Viam, Deo placentem, & acceptam, & alia pietatis exercitia, quae oblatio munda, accepta Deo, non quidem in aut per se, sed in Christo qui sua perfectissima obedientia nostram tegit imperfectionem, docet apostolo: offerentes spirituales hostias, acceptas Deo per Iesum Christum. Et haec quoque verborum Isaiae, unde Malachias sua est mutuatus, sententia. Mittam, inquit, ex eis, qui saluati fuerint, ad gentes, in mare, in Africam, & annuntiabunt gloriam meam gentibus, & adducent omnes fratres de decem gentibus, donum (Mincha est, id est, oblatio, quae voce Malachias quoque est usus) Domino, oblationem in vase mundo (quod ipsum vocabulum Malachias posuit & repetiuit) in donum Domini. De quo etiam Vterque Prophetas, eisdem vocabulis, loquitur. Cum igitur Propheciae interpretacionem ex ipsa Scriptura sacra Veteris & Noui Testamenti beamus: clamores Hispani, sociorumque eius, siue etiam quorumcumque, curamus minime: Cum non hos, sed illos Scripturae S. S. interpretari iubeamur. De auillationibus Hispani, quibus haec eludere conuiam dicemus, easque ordine refutabimus.

Eol. 284

Verum hic etsi concedere sit coactus, de praedicatione: Euan-
 gelii iustitiae sacrificijs, hunc locum intelligendum, contendit tamen, non de
 sed simul etiam ad sacrificium externum aliquod accommodari debere.
 non sit ociosum, quod duplici verbo sit usus, sacrificatur & offeruntur.
 spondeo. iam non possum amplius accusare Hispanum, quod negligenter
 perfunctorie versetur in sacrae Scripturae lectione, cum ad superficiali-
 usque, more Iudeorum, non solum consideret & numeret Scripturae ver-
 bula, sed etiam trutinat, & hinc pulchre argumentetur (quod supra
 reprehendit: tenuis esse omnino iudicij argumentum, a vocabulis, quae
 Biblijs Sacrosanctis habentur, Typographorum vel imperitia, vel neg-
 ligentia omisis, vel appassitis, &c. dependere, dicens) & arguetur, occurrere
 in Scriptura, adeoque perspicax, ut videat, quod ego videre non potui.
 nus: Ideoque mirum non est, quod caecum me vocarit. Sed heus Hispani,
 scum te esse video. Huic enim hominum generi, propterea quod distanti-
 habeant oculos, ex distorto forte nervo optico, res una & eadem gemina-
 se videtur & apparet, quemadmodum & ebrijs, qualem te quoque, saltem
 cogitatione esse video. Ideo subinde mihi monendus es, ut, si molestiam
 reuerentia, Pater reuerente, non esse, conspiciat, quae te comparare voluit.

imponas, & acutius in tue aris textum Malachie. Fateor enim tibi, me, tus-
 sacris, cecum, hec duo vocabula: Sacrificare, & offerre (que ratione va-
 re, inquit, existimare non debemus, cum, ut magnus ait Basilius, blasphem-
 a sit, putare, aliquid in scriptura verba esse ociosum) in Hebræo non pos-
 se videri, sed tantum unum: In omni loco incensum offertur nomini meo, atq;
 oblatio munda, ubi nusquam video, sacrificatur, quod tu, veterem sequutus
 translationem, addis, hincq; argumentum ducis. An verò te horum non pu-
 det offerrem hominis licentiam, tenuisq; omnino iudicij. In sumum itaq;
 dei, Hispanæ, argumentum tuum, quod auctoritate Basilij Magni, quem in
 falsam vocaveras, munitum, ex Cabala duorum istorum verborum, sacri-
 ficare & offerre, ducere, non modò Papisla, sed iam etiã Cabalista, de duplici
 sacrificio, spirituali videlicet & externo, Missæ scil. private (quæ neq;
 in veteri neq; Nouo Testamento fundamentum habet, aut testimonium vli-
 lum, nisi mirabiliter detortum) voluisti.

Quod itaq; multa garrit & nugatur de antithesi ex Malachia, non
 esse loci, in ego asseram, sed sacrificio: um Iudaicorum, & externi in Nouo
 Testamento, quia antea ex Isaiâ, Paulo, & Apostolis, genuinam illius sen-
 tiam exposui, velis prætereo. Si hoc vnicum monero: Ridiculum se facere
 re Hispanum, dum negat loci antithesim, quod Aaronica sacrificia ad certum
 & vnicum locum alligata esse dixi. Hoc verò in omni loco offerendum. Nam
 sacrificia, inquit, Aaronica simpliciter significat fire. ut ubiq; displiceant, si-
 ne in Iudæa, siue in quacunq; alia orbis parte, fiant. Quasi verò alibi hæc
 offerre, nisi ad Tabernaculum, & postea in templo Hierosolymitano, licue-
 rit. Sed video Hispanum Idololatram cum Iudæis sentire Idololatris, quod
 non peccaverint Iudæi, extra illud sacrificantes, (quod Dominus per Pro-
 phetas discretè pronunciauit) modò non Gentium Idolis sacrificarent, quod
 scripsit H. sp. Et sic manifestâ loci antithesim, quæ in verbis textus hæc
 ostendit. Rabula suis nugis cœnatur. Certissimè enim est, nec, nisi scrip-
 turæ mendacij arguere blasphemus voluerit, negare potest: Cultum veteris
 Testamenti ad vnicum tantum certum locum fuisse alligatum, cui oppo-
 sita propheta: In Nouo Testamento fore, ut in OMNI loco offeratur incen-
 sum, seu oblatio seu sacrificium mundum, quo nullum, inquit
 sacrificium mundi, atq; aded NOVVM, quale est vniq; corporis & sanguis
 Christi sacrificium. Quod etsi, inquit, de sacrificio corporis Christi in

Fol. 216.

Videatur etiam
Disput. contra
Missam à 72.
vsq; ad 83. Pro.

Fol. 216. 217.

cruce facto proprie, differens, scripserit: Non immeritò nos (scilicet gratia tebis facta) ad sacrificium Eucharistie (hoc est, Missæ) accommodat.

Fol. 217. Quin verò nihil ad Pandoræ Pontificiam, Missam, locus Malachie ex Chrysost. & Augustino antè est demonstratum.

» Negat autem, si vocabulum hoc, sacrificium mundi, de spirituali, quale est prædicatio Evangelij, interpretemur, nos posse expedire nulli tale sit, quod tam insignem, per se sanctitatem habeat atq; mandatum quàm Prophete verba præferant. Etenim omnes iustitie nostri panis menstruate, Et Lutherani omnes actiones vitiosas cum legibus pugnantibus dicunt. Quem, inquit, nodum expedire commodè nunquam poterunt.

Quid igitur faciemus? id quod Alexander. Cum enim Gordium posset solvere nodum, cultro discidit & dissolvit. Ita nos gladio spiritus sancti verbum Dei, nodum hunc, si non expedire, dissecare volumus.

Rom. 15. am, ex quo Malachias hunc locum est mutuatus, eundemq; Apostolus interpretatus de prædicatione Evangelij, eiusq; divulgatione inter omnes gentes, Vaticinatum, Hispanus ipse concedere cogitur, nolens volens.

autem Evangelij tanta est sanctitas & mundicijs, ut alia omnia sancta & mundet, adeò, ut potentia Dei sit, ad salutem omni credenti, & odore ad vitam. Purius est & mundus auro & topazio. Prædicatio autem Evangelij fit per ministros, etiam peccatores, nihil sanctitati & puritati committit, nisi manifestam heresim, ab Ecclesia damnatam, defendere.

cut aurum, aurum est & manet, ubicunq; sit, nec polluitur sordibus insecus allitis: Ita nihil quoque decedit Evangelij prædicationi, puritate Ministri hoc annunciatis. Portamus enim thesaurum hunc in fictilibus. Ideoq; Apostolus hic gratiam sibi datam esse à Deo dicitur.

Minister Christi in gentibus, sacrificans Evangelium Dei. Cum ergo prædicatur Evangelium de Christo crucifixo, reuera Deo offeruntur sacrificia mundum, Deoq; gratissimum. Sic quod ad alia bona verè credentium opera attinet, sunt ea sacrificia suavissimi odoris Domino, hinc accepta, Deo placens. Sic enim Apostolus vocat subsidium Philippensum, quod offerunt.

Philip. 4. Longè verò gratiores sunt Deo rationales cultus Christiano, quam sacrificia Suis armificibus miseri Christiani corpora sua offerunt, hostiam vitæ sanctam, placentem Deo.

Rom. 12.

Audis, opinor, nisi surdus es, & audis ex scriptura S. S. quæ munda
oblatio, & sacrificium etiam externum, de quo, ut maxime non de obla-
tione corporis Christi in Missa vestra sacrilega, in qua Christum crucifigi-
tatur, Malachiam intelligamus.

Sed quomodo, inquis, hæc cum vestra doctrina, quæ omnes etiam pio-
res actiones vitiosas esse asseritis, cõueniunt? Etsi indignus sis, cum tuis Sui-
tis, quibus margaritas projiciamus, quia pedibus vestris conculatis: tamen
propter alios, & ne verè dicere possis, querulus & difficilis atq; improbus ex-
celsus, nos tibi respondere non posse, dicemus. Ita autem res habet. De sacrifi-
cio prædicationis Euangelij iam dixi. Docemus, ex peccati reliquijs, & con-
cupiscentia prava, in carne remanente, semper in omni bono opere aliquid
conuicere & admisceri, quo opus per se bonum Deoq; placens, ex fide factum,
imperficitur. Quos tamen neuos Deus, ex gratia, propter filium, in creden-
tibus & dilectis in dilecto, etiam ipsis iam filijs, non vult videre, sed tegit
pallio quasi sanguinis innocentis, & sic pro perfectis reputat. Sicut etiam
credentes hæc, prorsus eadem ratione, sancti, mundi, immaculati, nõ habent
virgam neq; maculam (licet multis modis in se polluti) pronuntiantur. *Psal. 32. Ep̃. 5.*
Id exemplo declarandum est. Passio Petri, confessio, constantia, & patien-
tia, quam Deo præstitit in cruce, ut etiam inuerso capite terram ver-
sus, suspensam in ea voluerit, an non hostia Deo gratissima fuit, sancta, &
immaculata? Vtq; quidem adeo sancta, ut vos hypocritæ eam vo-
litis quoque conferre plurimum opinemini, in thesauro Ecclesie repositi-
onem castiditatis, unde Indulgentias alijs distribuitis, cumq; adimpleisse ea-
rum desiderium, (iuxta vestram in Christi passionem blasphemam opi-
onem, ex malè intellecta Pauli sententia conceptam.) passionum
vostri. Sed quid de ea Christus? Cinget, inquit, te alius, & ducet, quo
Iohan. 13.
Iohan. 13. Concurrat itaque cum Petri voluntate & alacritate aliquid
carnis, quæ non solum infirma fuit in eo, sed repugnauit, & ter-
ribili cupiebat, sed spiritu carnem mortificauit Petrus. Atq; ita illi hæc
infirmitas fuit condonata, & non imputata, propter Christum si-
militudinem, ut corpus suum obtulerit Deo, hostiam viuentem, sanctam,
immaculatam. Hanc Petri passionem, quam secundum carnem noluit
sistere, hæc q; parte imperfectam, vos tanti facitis, ut in Ecclesie repositi-
onem thesaurum, ex quo Indulgentiarum vestrarum nundinationes
facitis, hæc sperate. Idem esto iudicium de reliquijs etiam piorum bonis
operibus.

Fol. 218.

Psal. 32. Ep̃. 5.

Col. 2.

Iohan. 13.

operibus, quæ eisi per se imperfecta sint & immunda: Tamen propter
Christi obedientiam perfectissimam, & ipsa ex gratia munda reputantur
filijs.

Fol. 218. Non vult autem concedere contentiosus homo, eisi alibi Pro-
vicitatum sit (quod insicari non potest) ut vocabulis ceremoniarum
poris, describant cultum Novi Testamenti, hinc sequi, hoc quoq; loco
tas esse locutiones, sed sacrificium, propriè dictum, hic accipiendum.
de externo Novi Testamenti Missæ scilicet Pontificiæ. Respondeo. Non
est, non sequi. Alibi hoc in Scriptura S. ita accipitur. Ergo hoc quoq;
Quia verò Apostolus hanc Malachiæ locum ita est interpretatus, ut
orificulum sacrificare dicit Evangelium inter gentes, ut fiat oblatio
accepta Deo: Et hoc est, quod Dominus dicit: Quia nomen meum
in gentibus: Ideo hanc huius loci esse sententiam necesse est, & non
ni illam, de duplici scilicet, ex duobus verbis, quæ tamen in textu non ha-
tur, sacrificio.

Fol. 220 Sed hic negat Hispanus hanc sententiam esse posse. Eisi enim
quam in sacris literis vicitatum sit, ut res eadem verbo proprio
phorico indicetur: Sed hoc in eodem loco, duabus diversis enunciatio-
nescio, inquit, an unquam fiat, nisi cum diversum aliquid enunciatio-
significatur, ut cum ait Apostolus: Beneficentiæ & communionis
liuifer: talibus enim hostijs promeretur Deus. Officia quæ pro proprio
bis in priori enunciatio nominatur, hostias per Metaphoram in post-
ri nominat: Sed aliud quiddam significans, videlicet, eiusmodi officia
tum habere apud Deum.

Ο φλυασιαις, nugas nugacissimas Hispani nugacissimi. Cū enim
re non potest, unam & eandem rem repeti diversa orationis forma
quod obscurius erat, per aliud planius explicari: tamen ne cogatur
re, id quod res est & veritas habet, Malachiam seipsam interpretari,
esse sacrificium & oblationem, cum eo, quod dicit, magnum est nomen
in gentibus, quod negare non potest de Evangelij prædicatione & dispo-
sitione inter Gentes dictum, addit: diversum in ijs locis, altera significatio
enunciari, quod videlicet significet, eiusmodi officia meritum habere apud
Deum. Sed λόγος & verba sunt, ac tantum abest, ut phantasiam suam pro-
bet, quin malè ex vulgata translatione locum Apostoli pervertere a-

missa e. cedere veritati. Nō. n. promeretur, sed placetur Deo, evāpēsā Tae
 idendum erat, grata & accepta esse Deo significans, quibus delectetur. Vbi
 nullus meriti fit mentio.

Sed hoc Hypocritarum genus ita meriti sua, ex operibus menstru-
 ta qua constant, amplificare & venditare solet. Quod enim dicit, Prophe-
 tam per oblationem mundam non intelligere magnificationem diuini *Fol. 222.*
 nominis in gentibus: Quia non ter eandem rem, tribus orationibus di-
 stinctis, iam clarè, iam obscurè, significauisse putandus sit: ideoq; de di-
 versis, & duplici sacrificio, accipiendum: Longissimè errat Hispanus,
 qui ignorat Scripturas. Quasi Verò non eadem res, non modò bis &
 ter, quod iste inscitè, & turpi ignorantia negat, sed etiam multoties, di-
 stinctis orationibus, iam clarè, iam obscurè (contra quàm Hispan. loquitur)
 significetur in Scriptura? Quod si hanc legisset studiosius, haud du-
 bie inuississet, cum huius exempla passim in ea sint obuia plurima, quo-
 rum unum aut alterum breuiter attingemus. An non enim Salomo dicit: *Pro. 7.*
 Filii, custodi sermones meos, & praecepta mea reconde apud te, custodi
 praecepta mea, & viues, & legem tanquam pupillam oculorum tuorum.
 Aliqua ea dignis tuis, scribe ea in tabula cordis tui: An non hic eandem rem
 aliquoties repetit, iam simplici & plana, iam figurata oratione, Hispanè?
 Vbi hic tuum ingenium versatile & acutum? Vbi cerebrum tuum? Vbi
 oculi? Vbi Scripturae sacrae lectio, & meditatio, qui tot euoluis Patres,
 Scholasticos doctores deuorans, librorum helluo. An ex his omnibus tan-
 tum non proficisci, diurna nocturna lectione, hoc ut videres aut intelli-
 geres, neque turpiter adeò te dares? O te infelicem, miserum, Diabo-
 rum Martyrem. Et, ut pergamus, quid dicam de vulgatissimo Psalmo,
 quem quotidie in horis Canonicis legere cogimur, qui cum constet *Psalm. 119.*
 176. Versus, tamen vna tantum res, semper eadem, magna & varia ve-
 ritatis, & figurarum copia & varietate, non dico ter aut quater, sed plus
 quam in eodem repetitur Psalmo? Tūne ergo Magister es in Israel &
 ignoras, adeoq; ineptè colligis? Video, te non modò in Sacra Scrip-
 turā eandem esse, & minime exercitatum, sed instar Iudaeorum planè cecum,
 cuiusmodi Rabbinum te haud vulgarem esse iudices. Quamobrem meum
 te eandem sequere consilium, cumq; conspiciat uti nolis, Scripturam sa-
 crā missam facias, in qua planè insāns es, minusq; intelligis, quàm pueri
 nostri

nostri decennes, qui Catechismum rectè tenent: legas autem & celebret
 terea Missam tuam, mi Sacrificucucule, quotidie, qua tantopere de
 claris.

Dissutat. contra abominandum Missæ sacrificium 79. Dixi & probavi, locum Malachie, de oblatione munda, ex
 ult. mutuatum, quod vtrobiq; eadem sint verba. Deinde Apostolum
 interpretatum Rom. 1. 5: quænam hæc sit oblatio, nempe & prædicatio
 diuulgatio Euangelij inter Gentes, & ipsas Gentes, quas suo minister
 sacrificans Euangelium Deo adduxerit, munus & oblationem ipsi gra
 mæ. Ut fiat, inquit, oblatio Gentium accepta & sanctificata in Spiritu S.
 hic locum Isaiæ & Apostoli proluxè repetere, quod feci in Dissputatione

Fol. 225. Sed quid ad hoc Hispanus meus, homo veritatis Euangelica

Scripturæ sacre studiosissimus? Bone Deus, exclamat, quot sunt in hæc

legatione vitia? Primò, si Isaiæ locus corruptè & truncatim recitatus est

spondeo. Sophista nodum in scirpo querit, ne Theologie Doctor, stultis

videatur. Brevitati studens, Verum est, quædam omisi vocabula, licet

delicet, ut refert ipse, (quemadmodum filij Israel inferunt) que nihil

diu, vel omisa, ad nostrum faciunt institutum. Omisi & ista (in

& in mulis, & in carrucis) sicut & illa (Dicit Dominus.) Ideone

ut tu alumnaris? Sed alumnandi occasionem aptat Hispanus. An

ita gaudet mulis & asinis, suis popularibus, Hispanus, ut hi quoq; ad

Psalm. 32. di fuerint ex vltima Hispania? Nolite fieri, inquit, Spiritus S. Hispanus,

equus & mulus, quibus non est intellectus, ideoq; freno & chaina

quibus maxilla eorum constringatur, dum non approximant ad

num. Ideoque hoc cauillandi studio ac contradicendi libidine

non agit, quam quod Diabolicum & Pharisaicum suum prout ingratum

qui excolant calicem, & deglutiant Camelum. Nam quod dicit, non

idem esse, quod Isaias inquit, Adducunt omnes fratres vestros, oblationem

Domino, quemadmodum filij Israel oblationem offerunt in vltima

Et Malachias oblationem mundam: Certè vtrobiq; eadem repetuntur

cabula, Mincha & Tabor, hoc est, oblatio, & munda, nisi quod hoc vltimo

iungitur, sicut & illa vtrobiq; habentur nihil variata. Isaias: Et annuntia

bunt gloriam meam Gentibus: quod Malachias enunciauit, quia nomen me

um magnum in Gentibus.

Fol. 226. 3. Querit, quis mihi reuelauerit, Malachiam sua verba mutuatum

ex 1/2

Isaias? Respondeo. Nisi tu, Hispane, Sycophanta esses & in Scriptura S.
 plures, planeq; solidus, hoc minime queres. Non enim opus est peculiari
 rem reuelatione, sed collatione tantum textus Scripturae S. sicut
 hanc obiter monstrauit. Sed hic obiecit Hispanus, etsi oblatio apud vtrunq; ce
 leratur prophetam: tam n Isaias non habet, munda? Quero ergo, ce
 Hispane, Num tu, prophane homo, istam Gentium oblationem sentias
 esse immundam oblationem? Ego vero centies, imò millies, adeoq; deci
 esse immundam oblationem, cum per Euangelium
 Deo adducuntur, affi mo, omnibus vestris Missis, per aliquot secula, in toto
 Christiano orbe, oblati & celebrati. Et visitatum est in Scriptura, vt sepe
 ma verba omnia, sed tantum præcipua, ex alio loco citentur. Imò interdum
 sententia magis, quàm verba, ad que alluditur.

3. Et que hec tua est, Hispane, prophanitas, quod ais. D. Paulus ob
 lationem mundam non habet? Ecquis amplius cæcum te esse negabit? An non
 enim Apostolus dicit: Vt fiat oblatio Gentium accepta & sanctificata?
 Et quid aliud est oblatio accepta Deo & sanctificata, quàm oblatio munda?
 An vero sanctum tibi non est mundum? O prophane Esauita, & immun
 de porce, qui potius abi in haram tuam porcorum & sterquilinum, illicq;
 foscules collige. Et quis cum hoc impudentissimo Sophista, qui tam aperta
 tam perspicua Scripturae sacrae verba negare non erubescit, disputare
 cupiat.

Fol. 227°

Iam quod nugar, locum Petri: Vos estis regale Sacerdotium ad ce
 eos qui sic proprie dicti sunt, hoc est, sacrificucuculos, se suiq; similes, ra
 ses, vinctos, & oleatos, pertinere: aequè prophanitatem suam prodit, vt ce
 in Pauli loco. Quæso enim te, si vir bonus es, Hispane, quos hic alloquitur?
 Nam rasam vestram turbam Missificam? Nihil minus. Quod si vel titulum saltè
 inscriptionem tibi inspicere vacasset, & non cæcus esses, vidisses vtiq;
 principem quem vos vocatis, Apostolorum, scribere hæc, Electis aduenis di
 sionis Ponti, Galatie, Cappadocie, Asiae & Bithiniae. Num vero hi om
 niter sacrificuli? An etiam Ecclesie collectæ ex Gentibus illarum partiū
 Hos ergo vocat Regale Sacerdotium. Idem docebit te textus præsentis
 & capitis. Deponentes igitur, inquit, oem malitiã, &c. Sicut modò geniti
 rationales sine dolo, lac concupiscite, vt in eo (Christo) crescatis in
 vitam, ad quem ascendentes lapidem viuum, & ipsi, tanquam viui lapides,
 super

Fol. 227.
1. Pet. 2.

Q ij super

super edificemini domus spiritualis, in sacerdotium sanctum, offerentes rituales hostias (non dicit externum sacrificium) acceptabiles Deo Iesum Christum. Quid? hecne ad solos sacrificulos pertinet? An verò ad omnes ex æquo Christianos? Nemo opinor, negabit id neque aliter quisquam, nisi absurdus, ridiculus, & qui vix verbis afferuerit, interpretari hæc poterit. De his ergo dicit omnibus ex æquo: *Genus electum regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuncietis eius, qui vos vocavit, in admirabile lumen, quid multis opus est? vel cæcus hæc videat. Quod si tu, Hispanus, Lyra inspicere non fuisses dedignatus, certè non ita delirares in re omnibus & manifesta. Ille enim locum hunc, & rectè quidem, de omnibus libus Christianis interpretatur, qui per Baptismum filij dei facti sunt optui, Regale Sacerdotium, conformati Christo, qui fuit Rex & Sacerdos. Sic est, inquit, de veris Christianis, qui sunt Reges per subiectionem, & Sacerdotes per orationis deuote sacrificium. Ideo dicit Apocalyp. 5. Fecisti nos Deo nostro regnum & Sacerdotes. Hactenus. Sed delirus iste Hispanus, sana nec audit nec admittit consilia, sed tantum impietatem, Idolomaniam, & Missam suam execratam sapiunt. Ita; peribit.*

Fol. 228.

4. Instat improbè, & negat Hispanus impudenter: Quod si ximè Isaias, Paulus, & Petrus, iisdem omninò verbis, quibus Malactiam, magnificationem nominis diuini oblationem & sacrificium nuncupauit, per Metaphoram, appellassem, quomodo probabunt prædicantibus lachiam, cum oblationem mundam dixit, eadem metaphora fuisse intellectisseque similiter diuini nominis glorificationem. Sunt, autem, Malactiam interpretes, eademque de re loquuntur. Hoc, inquam, est, quod neque probant, neque in æternum & in seculum seculi probare poterint. Respondeo. Homo stolidissimus perinde facit, ac si fatuus quendam albam esse negaret. Quis cū insipienti, ratione & sensu communi destituito, cum notitia communi & experientia pugnante, frustra disputaret? Vident enim omnes sani, esse, quod dixi, dulcissimum hunc consensum & harmoniam Prophetarum & Apostolorum, eadem de re, iisdemque planè verbis loquentium. Quod verò, more veterum, non veritatis, sed contentionis studiosissimus, ogganit, & blatterat: Etiam si Malactiam

Fol. 229.

si sit vsus vocabulis de oblatione mundata, tamen non posse de magnitudine Dei in gentibus, sed Sacrificio proprie dicto, accipi: In precedentiibus rescriptis sunt Hispani ratiuncula. In Folio eius 214. 222. ideo non cum ideo repetenda.

Interpretationem nostram euidenter pugnare cum eo, quod voluimus concludere, Malachiam de illa eadem re, quam Isaias & Apostolus oblationem gentium vocant, fuisse locutum. Qua de causa, bone vir? Quia, quod Malachias tantum de eo Sacrificij genere egit, quod vnius speciei atque modi sit, quodq; non semel tantum, sed sepius, in vnoquoque loco, factum esse. Audio, quid tu postea? Prædicatio autem Evangelij, & conversio pagana gentium, simul accepta, neq; Sacrificium vnius modi sunt, neq; oblatio eiusmodi, quæ cum frequentatione in vno & eodem loco fieri possit. Non enim sepius, sed semel tantum, vniuscuiusq; provincie gentes, ab Ethnicis superstitionibus, ad Christi legem conuertuntur.

Respondeo primum, quod supra probatum est, Malachiam vocabulo cultus suo tempore visitati, cultum Noui Testamenti descripsisse, ideoq; non necessario sequi: Mincha, id est, oblatio, fuit certe speciei Sacrificij: Ergo necesse est hunc locum de vniâ tantum specie certa cultus in Novo Testamento accipi. Sumitur enim illic species pro genere. Quem admodum & in plurimis alijs Scripturæ Propheticæ locis, quibus cultus Noui Testamenti describitur: Vt Isaiæ 19. Egyptij (vocati ad agnitionem Christi) facient Sacrificium & oblationem. Quod si verò maxime Hispanus cognoscere noluit, maneamus sanè intra metas illas, quas nobis circumdat, videlicet de certa illa specie, prædicatione nempe Evangelij de Christo, & divulgatione inter gentes, accipiatur. An hoc non est vnius modi, & generis? Nam verò noua subinde dogmata, nouiq; cultus sunt confingenda, & Christi Ecclesiam inuehenda? Sic quidem vos, vestriq; Maiores, Scribæ, Pontifices Romani, faciliare sum soliti, suasq; obtrudere Tradições. Absit autem à nobis, & prohibeat Deus propicius, ut eorum aut aliud prædicemus Evangelium, ne anathema illud, ab Apostolo nunciatum, in nos, perinde ac vos, torqueatur. Sed, inquit, non sepius, verum semel tantum, vniuscuiusq; provincie gentes, ab Ethnicis superstitionibus, ad Christi legem conuertuntur. Audio quid dicas. Sed oblationem absurdissime, hac ratione sequetur, iam prorsus nihil amplius opus.

Q. iij

Fol. 229.

Fol. 230.

Fol. 231.

plius opus esse ministerio Ecclesiastico, quia omnes, tua opinione, et titulat
 Sed rem longè secus habere experientia docet. Semper & quoties, agit
 oblationem mundam nos offerre oportet. Vt enim taceamus iugentes, & le
 piorum, impotentium, errantium multitudinem, eosq; qui prauam ex ter
 bent & peruersas ac superstitiosas opiniones, quibus abundat cor hominis
 & ebullit, atq; scaturit, tanquam fons inexhaustus, in quibus est laboriosa
 dum nobis perpetuo: pijs etiam opus est nostra opera quotidiana, ut coram, adeoq;
 hortemur subinde, & eximulemus ad poenitentiam, quibus nobis omnia.
 (quod forte tu, Iehusee, tuig; socij, hypocrite, non intelligitis) per
 vitam est opus. Et vos copiosam nobis praebeis materiam offerendi, Quo
 solum incensum quotidie Domino, sed etiam oblationem istam mundam praebeis, en
 cendo, refutando vestram impietatem, & quos possumus, perniciosè in illationib
 tes in vestro Pharisaismo, Idololatria multiplici, lucrificiando, ut se conuincatur. Cl
 tant ad Dominum, eosq; adducamus, fratres nostros, Domino Deo obsecramus
 oblationem mundam: sicut filij Israel attulerunt oblationem Domino, Apo
 ergo, ut delirat Hispanus, sufficit semel tantum conuerti à superstitioe exor
 Ethnicis, & Papistis, alijsq;, sed perpetuo labore nobis est opus, ut adeoq; in
 die hanc eandem offeramus oblationem. Non enim conquiescit Satanas
 eiectus, sed circuit semper, tanquam leo rugiens, & reprensus, domum
 dis purgatam ab illis, assumit septem nequiores se, & omnibus modis
 conatur in domum, vnde fuerat eiectus. Hic tu, fortis scilicet Missificus,
 celebrare iugiter sufficere arbitraris, eisq; Satanas omnes vos equi
 ad: pellere imaginamini stolidè.

Fol. 231.

Quod ex sui college Disputat. contra me edita, hyperastropho
 tit, lupus agnum & ouem ingeminando, magis ad Malachiae locum
 tiam illam Christi: Hoc facite ad mei commemorattonem, acce
 dam, atq; illam item Davidis, in persona Catholici sacerdotis
 tribuam Domino pro omnibus, quae retribuit mihi? Calicem salutem
 pian: Superius de Christi verbis satis est dictum & responsum, non
 Christum, in Missa suam offerre Deo corpus, quod nec ipse in Car
 Deo Patri obtulerit. Et quod ad Psaltis locum, quis Missatici Sacri
 alie em per vitrum infectum vident, statim calicem Missaticum esse
 tiunt. Sed rectè Vatabulus est interpretatus, cisi suo more rideat Sa
 de

adulatorijs conuinijs, quæ coram Domino ad tabernaculum, mandato
 agitant, cum oblatis victimis, gratias Deo, pro acceptis bene-
 & liberatione ex malis, agerent, celebratione nominis ipsius. Id
 ex textu verbis colligitur, & non Missæ calix, quæ deprauatio est
 cor hominis & sacrilega Scripturæ S. S. Quæ piorum conuivia sobria, Deo
 est laboriosa multò suere, & ipote verbo ipsius instituta, quam omnia Sautita-
 a, & in eam, adeoq; Pontificiorum omnium ieiunia, quæ non valent vno obulo
 obis conuicia. Quod hic eorum cultus, Christo teste, per secessum abeat.

Quod in conclusione loci Malachiæ se eruditiss. Patrum testimonio
 probasse, eum de externo Sacrificio loqui & accipiendum, iactat, & suis
 uallationibus, à me in disputat. producta eorundem testimonia, eludere
 se conatur. Clamores Hispani & testes non curamus, quod longè eruditiores
 Deo habeamus & vetustiores Patres, Isaiam dico Prophetam, Paulum, & Pe-
 trum, Apostolos Domini. Quia verò perpetuò contendit, Malachiam
 de externo aliquo in Ecclesia Sacrificio, & non spirituali, vaticinatum: *Tertull. lib.*
 adeoq; insigne illud Tertull. quid loci Malachiæ interpretationem continet, *contra Iudeos.*
 Cur itaq; inquit, postea per Prophetas prædicit Spiritus, *Et contra*
 in omni terra, aut loco omni, offerantur Sacrificia Deo, sicut *Mar. lib. 8:*
 se per Malachiæ Angelum, vnum ex 12. Prophetis, dicit? Indubitè
 deo, quod in omni terra exire habebat PRÆDICATIO APO-
 TOLORVM. NAM QVOD NON DE TERRENI-
 ED SPIRITVALIBVS SACRIFICIIS Deo litandum sit,
 cor contribulatum hostia Dei est. DE SPIRITVALI-
 S VERO SACRIFICIIS addit, dicens: Et in omni loco
 CRIFICIA MVNDA OFFERVNTVR nomini meo.
 Dominus. Nam quod excipit Hispanus, Tertullianum, nomine
 inuenerim, Leuitica tantum excludere Sacrificia, non verò Sa-
 crificia, in quo Christus offertur de cælo. cælestis: manifesta est corrup-
 tionis Tertull. contra ipsius non solum memem, sed verba quoq; qui-
 bus & manifestiss. loci Malachiæ dicit, non de terrenis, generaliter
 de spiritualibus Sacrificijs accipiendū, quod in omni loco Sacrificia
 munda.

Fol. 233^oFol. 234ⁱ

munda offerantur nomini Dei. Et quæ sint illa ibidem habetur: in dicitur inquit, quod in omni terra exire habebat prædicatio Apostolorum: prædicatio dicit, Hispanæ, Apostolorum exire habebat, in omni terra. Non Missas in omnibus locis, & templorum angulis celebrandas, Audi Hispanæ? Et tamen Sacrificucuculus, quod mirum est, hic videt Missæ Sacrificium. Non ergo cæcum amplius dicemus, sed Argo etiam occurrere cum quod nusquam est, videat, quod sanè mirum est.

Fol. 224.

Esa. ult. & 61.

Heb. 5.

Isa. 2.

3. Accedit & ad locum Isaie vlt: crucifigendum Hispanæ hinc quoq; probet, per miseram collectionem, Missæ suæ prophane sacrificium Sacrilegum Sacrificucuculus, hoc modo: Deus promissus gentibus, Apostolorum ministerio adductis ad Deum, assumpti sunt sacerdotes & Levitas. Et iterum: Vos autem sacerdotes Domini, bini, ministri Dei nostri. Sacerdotes autem proprie dicti sunt, qui liari delectu ex reliquo coetu hominum ad id muneris eliguntur, ut prædictum Sacrificium, idq; ex notione nominis, offerant. Ait enim deus: Omnis Pontifex (non ait Leviticus, ut peruersè Heerbrandus, seu uersè) ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in but, qui Deum sunt, ut offerat Sacrificia & dona pro peccatis. Proinde nominis sunt sacerdotes. Ergo & Sacrificium est aliquid proprie dicitur Ecclesia, ad quod offerendum deligantur sacerdotes à Deo, quodq; legitimum sit & legitimum. Porro nullum aliud est huius generis Sacrificium Ecclesia, quam Missæ, ad quod benè legitimeq; offerendum, Deus nomen adimplens, delegit sacerdotes.

Respondeo breuiter: Certissimum est, figuratis verbis prædictam Isaiam, suiq; temporis vocabulis, hoc in loco, usq; describere ceterum Testamenti. Sicut etiam, quod dicit, gentes adducendas esse in Hierosolimam ad montem sanctum, quod certè minimè factum est corporali modo spirituali, cum videlicet gentes fluere ad Christum, audiendæ concordia de ipso. Quod & sequentia testantur: Erit sabbatum ex sabbato, &c. est, perpetuæ erunt feriæ, quibus Deus continuò celebratur in Ecclesia. igitur quod dicit: Assumam ex eis sacerdotes & Levitas, eadem ratio non est accipiendum de Sacrificulis, qui peculiare, & sic proprie dicitur externum, Sacrificium offerant, quale Pontificij somniant. Quæ si nihil probat, inquit, August. sed pro ratione Noui Testamenti est accipi-

pro ministris Ecclesiæ, ut sit idem, quod Apostolus disertè dicit, Christus dona dare hominibus. Apostolos, Prophetas, Evangelistas, Doctores, Pastores, qui prædicent Euangelium de Christo, & dispensent Sacramenta, instituta. Non instituit Christus Coenam suam, ut sit Sacrificium pro peccatis uiuorum & mortuorum, sed ut corpus eius & sanguis, in ea, dispensentur Ecclesiæ, quò applicetur ei Christi meritum, non misitando aut misitendo, sed prædicando cum alijs semper, tum etiam in Coena Domini administratione, ipsius passione, merito, ac uerè uniceq; propiciatorio eius Sacrificio. Quod non in Missa misitendo & offerendo, iussit reperiri, si commemorando, hoc est, publicè prædicando, cum hoc iussit facere, hoc est, edere & bibere, & publicè mortem eius annuntiare. Et hoc est, quod uidetur pronuntiat: Filij peregrinorum edificabunt muros tuos. Minime ergo hinc sequitur: Isaias uaticinatur, Dominum assumpturum ex gentibus conuersis sacerdotes. Ergo loquitur de illis, qui uerum externum corpus & sanguis Christi Deo offerunt Sacrificium. Mala est consequentia, in qua plus est, quàm in antecedenti. Et plus tribuit etymo, quàm ei conueniat. Sacerdos enim dicitur qui sacra dat. Hinc non sequitur: Ergo sacerdos is, qui Missæ offert Sacrificium. Sed id sibi probare uidetur Hispanus quia inquit: Nullum aliud est externum in Ecclesia sacerdotium & Sacrificium, quàm Missæ. Sed hoc negatur. Imò maxime est aliud, ministerium uidelicet Ecclesiasticum, quo uerè sacra administrantur Ecclesiæ, uerbum nempe Dei, & Sacramenta diuinitus instituta. De Missa Pontificia in Scriptura sacra uerbum nullum. Quæ prius probandum fuerat firmiter argumentis, quàm Hispanus usus est.

Locus ad Hebr. manifestam habet antithesin Christi & Pontificum sacerdotum, qui erant secundum ordinem Aaron, & sacerdotij uirorumq; uicarij, in Christo omnia longè esse præstantiora, quàm isto altero, ideoq; uicarij tandem oportere. Quod autem dicit: Omnis Pontifex, quod Hispanus: accipienda est particula uniuersalis pro rei subiecte nature uicarij extendenda. Quod etiam in alijs Scriptura locis obseruatur non ignorant. Loquitur autem ibi de Leuiticis Pontificibus, nullo autem uerbulo de Noui Testamenti ministris Ecclesiæ. Sic etiam dicitur illuminare omnem hominem, qui uenit in hunc mundum. Item De plenitudine eius omnes accepimus, gratiam pro gratia, cum ta-

R men

Heb. 5. Fol. 235.

men certum sit, non omnes à Christo illuminari. Nec omnes ab eo gratiam accipere. Sic de Phariseis dicit Christus: Omnia quaecumque dixerint super terram: Quod pro Phariseis istis nostris facere videtur. Sed loquitur de Trinitate tantum Moysi, quae cathedra eius dicitur.

Fol. 236.

- Iam quod me errorum arguit duorum, circa Isaiæ locum, et
 » hunc D. Petrum interpretatum esse dixerim, de omnibus Verè in Chri-
 » credentibus, quos vocet regale sacerdotium. Et sic non ad Missat-
 » cruciferos, sed oēs ex æquo Christiãos retulerit: Cũ Isaias loquatur de
 » sacerdotibus, qui delectu habito assumantur & ministrent, in his, quae
 » Deum, pro populo Christiano. Ita enim eius Verba sonare. Non
 » autem Verè credentes ita ad ministerium Ecclesiae delegi sed aliquos
 » Magna igitur dementia est, inquit, cogitare, Isaiam eo loco de sacerdotibus
 » propriè dictis, nempe omnibus Christianis, fuisse locutum.

Ego Verò amplius dico: ingens est non solum tua fatuitas, Hispanus
 etiam malitia diabolica, quod tu mihi id asseribas, quod nunquam dixi,
 quam sensi, nunquam scripsi unico Verbulo. Duo enim sunt diversa
 Isaiam, distincta Versibus & periodis. 1. cum, ut in præcedentibus
 stensum, dicit: Et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus
 lationem Domino, &c. Hæc dixi, & repeto, accipienda esse de omni-
 gentibus, quas Apostoli suo ministerio adduxerunt Domino oblationem
 ad hæc Verba, dixi Petrum r. sperxisse, eademq; de re dixisse, cum
 mnes Christianos regale sacerdotium, sicut Lyra est interpretatus ad
 rendis hostias spirituales, &c. 2. quod addit, & sequitur post
 Versus, & noua periodus: assumam ex eis sacerdotes & Leuitas: hæc
 est, de quo nihil dixi in mea Disputat. ne Verbulum quidem. Dicitur
 iam agit Hispanus, & ex his probat sacerdotium suam Missatorem
 arguit erroris, quasi hæc Verba retulerim ad sacerdotium spirituales
 bus Christiãnis commune (de quo supra in prioribus verbis dixi) & regere,
 de externo ministerio Ecclesiasticis quicquam ab Isaiã dici, sed
 spirituali omnium Christianorum sacerdotio: cum de hoc Versu nihil per
 sus ego dixerim. Hic dolus est, fraus, & impostura est Hispani, boni
 Atq; ita mea Verba & sententiã deprauat, omnia inuoluens, nihil
 guens, neq; in Isaiã, neq; in mea Disputatone & verbis. Videatur
 posito Disputat. mea 81. Quid est calumnia, si hæc non est.

1. Quod negem, in toto Nouo Instrumento sacerdotum aut sacerdotij ce
 ri mentionem, sed tantum ministrorum Ecclesie, & hinc concludam, ce
 esse sacerdotium externum, aut sacerdotes. Cum tamen à viris do- ce
 illi locus Petri & Apocal. Fecisti nos sacerdotes, ad sacerdotium proprie ce
 dictum referantur. Item, disertè ab Isaià dicatur: Vos autem sacerdotes Do- ce
 mini voabimini, ministri Dei nostri. Item: Assumam sacerdotes & Leuitas ce
 ex iii. Quod si ministros Noui Testamenti peculiariter sacerdotes vocat ce
 Isaias, & voandos prædicat, quid est cur Sæclarij requirant, vt in Scrip- ce
 turæ etiam Noui Testamenti sacerdotes appellantur? An de auctoritate ce
 Isaiæ dubitant? &c. Respondeo. Non dubitamus, sed antè probauimus, eum vti ce
 fuerunt temporum vsitatis vocabulis, quibus res Noui Testamenti descri- ce
 bantur, & quidem in hoc ipso loco, quod multis docuimus. Et vide, Hispa- ce
 ne, quid facias? Cui enim hinc probetis, vos veros esse & proprie dici sacerdotes, ce
 quia Dominus in Isaià prædicat: Vos autem sacerdotes Domini voabimini: ce
 sequatur etiam, Vos arbores verè & proprie dici. Quia in eodem capite ce
 & contextu orationis dicitur: voabuntur arbores iustitie. Quod si ergo ce
 arbores vos voabimini, caue ne etiam stipites & trunci non solum voce- ce
 mini, sed etiam sitis. Siquidem hinc sacerdotes vos dici & esse vultis, ce
 Quod postremò adijcit: Neq; quicquam refert, quod in Nouo Testa- ce
 mento eiusmodi ministri non dicantur sacerdotes, si maxime hoc concedere ce
 mus. Respondeo, Nec nos tam de vocabulo, sacerdos, quam de re, quam ce
 per illud intelligitis, & inde infertis, contendimus, videlicet: Sacerdotes ce
 sunt, ergo Sacrificium legitimum Missæ. Quod antè quoq; non sequi osten- ce
 demus: Cum alia sacra sint, quæ nos vult facere. ce
 Hæc etiam subijci: succenturiator locum, quem collega eius contra me ce
 cecit ex Malach. 3. Purgabit filios Leui: vnde probare voluit, ordinem ce
 peccatalem peculiariter ad piè sanctèq; offerenda corporis & sanguinis ce
 missi Sacrificia, Deum purgasse. Et sic Hieronymum quoq; hunc locum ce
 interpretatum esse. Vnde concludit, Prophetam non illis verbis de com- ce
 muni Christianorum purgatione agere, sed de emundatione sacerdotij, quos, ce
 præsertim licet Sæclarij, habet Ecclesia proprie dictos, ad offerendum veri ce
 missi Sacrificium. Respondeo. Si hæc, Hispanes, verba Prophete, de ce
 missi Sacrificiis dicta esse intelligitis, videntur non ineptè ce
 ad hoc quædam accommodari posse, nempe hoc, quod Sacrificuli, iudicio ce
 R ij delectorum

Fol. 239.

1. Pet. 2. Apo.
15.

Isa. 61.

Fol. 240.

Fol. 241.

Fo. 241.

delectorum à Papa Cardinalium, omnium sint impurissimi homines, maxime hi indigent, ut sapone mudentur, quia sordidissimi, pollutissimi flagitij.

Cum verò unicum sit lixiuium, aut lauacrum, quo Christus omnes emundat & purgat, nempe suo sanguine, qui nos emundat à peccato, quo toti sicut nix dealbantur omnes ex aquo credentes: Quo quomodo vos conflavit & excoxit, ut ibidè habetur, ad piè offerentia Sacrificia, ut tu loqueris? Num ut scoriame? Ita certè credo. Ecce enim esse Satane irati, extremumq; eius conatum, res loquitur ipsa. Sed passim Missos faciunt Missaticos Sacrificulos, & ad locum Malachie respondet.

Loquitur is de Christi in carnem aduentu, quod nemo negare potest sicut de præcursore eius Baptista ibidem vaticinatur: Ecce, inquit, Angelum meum, ille preparabit viam meam. Et statim venit ad me suum dominator, & Angelus Testamenti, quem vos vultis. Hinc loquitur (quæ verba Hispanus sola recitat, omisis illis, de aduentu Christi in carnem & Hierosolymam) quid sit factururus: Purgabit filios Leui. Quia hi filij Leui, quos Christus suo aduentu purgavit? Sacerdotes, Scribae, Pharisæi, Pontifices. Hos, inquit, colabit, (aut fundet) quasi aurum & argenti igni, ab alijs metallis. Ita horum doctrinam purgabit à traditionibus humanis, quibus doctrinam celestem, quæ instar auri est purissimi, corruptam quod factum est ab ipso ad literam. Et qui ex his sanabiles fuerunt, de his Christi emendarise passi sunt, & salutare Ecclesie Doctores sunt. Quales sunt Nicodemus, Paulus, & alij plures. Hæc vera & generalis propheta sententia est. Nec vaticinatur de Sacrificulis Missaticis, quod alijs purgare velit hominibus, quod bene Missare possint. Hanc enim doctrinam nulla opus est purgatione, aut peculiari spiritus S. dono, cum videamus multos indoctissimos asinos Sacrificucuculos, qui neq; nascere, neq; mori norunt, sed tantum mediocriter legere, & tamè diabolicissime Missant, hoc est.

Tandem, mi Domine Gregori, ut nonnihil tecum in concordiam redeam, dissentimus enim aliàs ferè per omnia sentio ego quoq; tecum, de vobis Sacrificulis Missaticis, hunc locum Prophete non incommode adeo posse intelligi, & de vobis esse locutum, si tamen vos in spiritu venturo prævidi dicitur: hoc modo & ratione, videlicet, ut Pharisæas vestras & impii

ritus de Missæ vestre sacrificio fuisse, opiniones, aliosq; errores ferè
 natos, in primis Idololatricam, & plusquam Ethnicam mortuorum in-
 vocacionem, statuarum, truncorum, & imaginum, ostiumq; cadaverinorum,
 rem reliquias veras non habetis, adoracione, & quæ huius sunt farine plu-
 rimas, magicas creaturarum consecrationes, falsa & prava dogmata ve-
 stra, & obijciatis: Verum usum Coenæ Dominicæ è Scriptura S. disatis:
 Christum unicum peccatorum expiatorem, qui unica oblatione in æternum
 consummavit sanctificandos, vera & indubitata fide amplectamini: eos tan-
 tum calvus & ea opera, quæ Deus instituit & præcepit, Deo præstetis: Tum
 vero, non solum à peccatorum vestrorum sordibus multiplicibus, Carnica in-
 primis crudelitate & seuitia, qua sanguinem innocentem piorum sititis, sed
 etiam à traditionibus vestrorum Maiorum humanis, doctrineq; corrupte-
 lis, purgabimini: & placebunt sacrificia & holocausta vestra Deo, sicut in
 diebus antiquis, & primis Apostolorum temporibus. Nec putes ioco magis
 hæc à me dici, quam serid, & ex animo.

4. Missam Pontificiam probare ex Daniele conatur, qui prædixit, ^{cc} Fol. 243.
 ante mundi finem dies mille ducentos & nonaginta, hoc est, annos tres cum ^{cc} Dan. Vlt.
 dimidio, derogatum iri Iuge sacrificium. Dubium autem non esse, quin hoc ^{cc}
 legitimum sit, Deoq; gratum. Non posse autem per Iuge sacrificium intelligi, ^{cc}
 immutari sic dictum, iustitiæ & bonarum operum, aut etiam prædicatio- ^{cc}
 nem Euangelij. Quia multiplex hoc sit: Illud autem Iuge simplex. Quare ^{cc} Fol. 247.
 Missæ sacrificium, quod simplex sit, & iugiter offeratur, & præter hoc ^{cc}
 nullum aliud externum nouerit Ecclesia, Iuge illud esse sacrificium. Respond. ^{cc}
 quæ sunt dissolutæ Hispani, qui hoc loco multa probat, quæ non negamus, ^{cc}
 de re legatur Lutheri commentariolus super hoc cap. in Biblijs, ab ipso ^{cc}
 pronuntiat conuersis. Multa etiam de rebus, quas non intelligit, garrit, nempe ^{cc}
 tempore, annis & diebus, cuiusmodi sint, quando incipiant. Et quis istos ^{cc}
 offeraturus? Hæc enim si quis antequam sume & impleret, certò sci- ^{cc}
 re non potest, cret singula, etiam extremum diem certò prædicere posset: ^{cc}
 quæ non modò hominibus, sed etiam angelis, vult esse absconditum. ^{cc}
 Hispani est superbia & temeritas de istis ita pronuntiantis, quæ ^{cc}
 Deo ex angelo audiens, non intellexit. Eiusmodi enim Vaticinia, anteq- ^{cc}
 quam dicitur de cælis enur, non ita facile intelliguntur.

Quod vero ad Iuge sacrificium attinet, de quo hoc loco Daniel vati-
 cinatur.

R iij

cinatur.

Maccab. 1.

tinatur, abrogandum per Antichristum ante extremum iudicium. Primum
 nouissima hora, & tempus nouissimum, non breue temporis (spacii)
 Scriptura sacra significat: sed totum illud, quod à Christi in caelos
 su ad alterum eius ad iudicium reditum inter est, dicente Apostolo: iam
 ma hora est. Deinde, quod Daniel de iugi sacrificio loquitur, certum
 figuratam esse locutionem: Non enim de Missatico sicut nec de Leuitico
 quod sic propriè & ad literam dictum est, intelligendum, quod & An-
 chus Epiphanes abrogauit. (de quo in precedentibus capitulis dictum
 neq; hoc solum, verum etiam sacra & sacrificia omnia, cultus & caerimoniae
 as omnes legis Mosaeicae, codicibus etiam sacris exustis, ac trucidatis omnia
 ea obseruantibus. Quae omnia Daniel unico iugis sacrificij vocabulo
 synecdochen, complexus est, hocq; vocabulo non vnicui tantum illud
 locausti & libaminis adhibuit speciem, sed totum cultum populi Iuda-
 unitus institutum, intellexit. Quae vsitata est figura, idq; euentus con-
 bauit. Tale nullum est in Ecclesia Noui Testamenti iuge sacrificium Lo-
 cum. Quod igitur praedicat Daniel, seu Angelus potius, Antichristum in Ec-
 clesia iuge sacrificium, ante nouissimum diem aboliturum: non significat
 tale in Ecclesia sacrificium iuge reperiendum, quale inuenit Epiphanes
 Iudeos. Alias enim & sacrificia illa vetera fuissent reperienda. Sed hoc
 dicere: Antichristum similiter verum & syncerum Dei cultum, à Christo
 Nouo Testamento institutum, abrogaturum. Nunc igitur sunt, quod de
 plici iugi sacrificio, cuius Daniel mentionem fecerit, arguatur. Hoc est
 Ecclesiae Dei nequaquam, ut ineptit Hispanus, Missa est Pontificia de-
 nanda, quam nunquam Vera Christi Ecclesia agnouit Verum esse, quod
 perhibent, propiciatorium sacrificium, pro peccatis viuorum & mor-
 rum, sed Antichristus Rom. Deum fecit Maxim: Sed syncera Veri Dei
 praedicatio, & vsus legitimus Sacramento rum, quae praecipuus (sui) Chris-
 tianorum cultus, quem Antichristus, Rom. Pontifex, si non omnino scilicet,
 certè polluit, corruptit, deprauauit: coelestis doctrinae Verbum, Ceterum, Deo
 mini prophetauit: in sacrificium, quod sacrificuli, indocti asini sineq; mora-
 te, Deo offerrent, ex opere operato verè propiciatorium, mutauit. Hoc non
 do vnicui Christi, summi Pontificis, imperfectionis arguens, atq; ita quae
 tum in ipso fuit, abrogauit. Ideoq; Verus Antichristus Rom. Pontifex. De
 quo alibi plura.

Non posse autem Missam Pontificiam iuge illud sacrificium esse, quod Daniel est vaticinatus, vel hinc liquido apparet, quia id futurum est Hispanis & duraturum tribus annis cum dimidio, ante mortuorum resurrectionem. Iam autem sexaginta anni sunt, ab eo tempore, quo pu-
Fol. 250.
 ber Wittemberge Missaticum illud sacrificium est abrogatum. Quod si vero excipiat, de vniuersali Missa abrogatione id accipiendum (o se-
 licet illum diem, quo hoc futurum est) hac ratione certus amorum & die-
 rum numerus prescribitur & definitur, unde cognoscetur dies ultimus,
 quod manifesta non caret absurditate, quia omnibus creaturis hunc Deus
 nihil absconditum esse.

Prætere nos, qui Dagonem de suo loco, in quo nimis diu stetit, deieci-
Fol. 253.
 mus, non esse, nec Antichristos, nec eius præcursores, ab hac grauisima nos
 per te absolutos accusatione, tuis te conuincam verbis. Scribis enim, & re-
 dicitur tibi ex Apostolo: Antichristum sub finem mundi in templo Dei sessu-
 rum, tanquam sit Deus, hoc est gubernacula Ecclesie Dei vera illi fore com-
 missa. Negas autem, & qui dem quantum potes negas, nos in Ecclesia Dei esse,
 sed, nequam in ea dominari, sed pro: sus extra eam, ab eaq; alienissimos, heres-
 ticos. Quomodo igitur nos Antichristi esse possimus.

3. Probare ratione ex varijs circumstantijs conatur, Missam Sa-
Fol. 254.
 crificium esse legitimum. Quin tu dic de tribus capellis, Hispanie. Audiui ha-
 cenus te magno conatu maximas protrussisse nugas, & anxie ac labriosè te
 iniquè iussisse quæcumq; potuisti, corrupisse, & deprauasse pleraq;, quod
 conuincit: sed quia veritatis simplex est oratio, non (quod supra etiam
 notauimus) tot tantisq; opus erat ambagibus, si causam bonam foueres. Quia
 vero Missæ sacrificium nusquam, in tota Sacra Scriptura, inuenire po-
 tuit, sicut in aquis perituri vilissima quæq; arripiunt, quibus se elucta-
 rant, planè tu quoq; certò periturus, nisi ad sacram anchoram insti-
 tuas Corne Dominicæ, à Christo factæ, te conferas, facis.

Item sententiam, ex Augustino excerptam, ad sacrificium suum Sa-
 crificium confirmandum prodit. Quatuor considerantur in omni
 sacrificio: cui offeratur, à quò, quid, pro quibus, offeratur. His ego, in
 quæ rationem, pleniorẽ faciam, addo: quomodo, & ad quem fi-
 at, & cuius legis tempore fiat. Et ego, Hispanie, ut rationem,
 faciam.

faciam plenissimam, etiam unum adhuc addo, & quidem, si non fallerem, autem, me in hoc non falli, quia S. S. sequor) apprimè necessarium, quo videlicet sacrificium sit institutum & mandatum, ut hoc modo scietur, quo causam habeamus efficientem. Hac enim si destituatur, nec quæ illa Augustini, nec quintum à te additum, nec ipsam etiam sacrificium, valent obulo, ut scias Hispane, omnia.

Iam tu illa Augustini, tuumq; auctarium, ad Missæ sacrificium, admodum singula, in eaq; concurrere ais. Sed quanta id à te sit te meritis enim Augustino nunquam venit in mentem, nec tum in rerum suis, sed de Christi unico in cruce per adlo sacrificio interpretatur, ad illud commodat ista, quæ tu fraudulenter omisisti, Hispane. Sic enim verba tribent: Ut quoniam quatuor considerantur in omni sacrificio, cui, à quo, pro quibus, offeratur: Idem unus verusq; Mediator, per sacrificium (non panis, Hispane) reconcilians nos Deo, unum cum illo maneret, offerbat, unum in se faceret, pro quibus offerbat, unus ipse esset, qui offerbat, & quod offerbat. Hanc te ipsius accommodationem fraudulenter esse, aio. Et ne fraus & impostura tua deprehenderetur, non verum, sed suum assignasti locum, librum, & caput, Augustini. Nempe (ut tua habet Trinit. lib. 13. cap. 4. cum sit libro 4. cap. 14. Ne verò dicas, vitio Typographi factum, qui similitudine numerorum falsus, unum pro altero, erroris fuerit: nullam habent cognationem 13. & 4. Num crimen hoc falsitatis, prudenti Lectori considerandum relinquo. Ad rem veniamus. Tu peruerse Menalca, dolis tuis proficis, cum Augustinus hæc in sacrificio impleta esse doceat, tum, cum seipsum Deo Patri pro nobis offerit, unus, verusq; mediator, per sacrificium pacis, quo nos Deo reconciliaverit, nostro Missatico sacrificio, vestra opinione verè propiciatorio, reliquit locus? Abi ergo, cum tuo sacrificio Missatico, non abominando locum, sed blasphemio etiam, sacrificiucucule, in malâ crucem, impostor, falsarum hæc non ex Augustini mente, sed tua pertinaci malitia Diabolica, ad Missam tuam singula accommodas. Iuxta singula illa quinque, quero. Cuius mandati ordinatione, & institutione, Hispane, in Cœna Domini offeras, vobis dicitur filium Dei: Et offeras tu, corpus & sanguinem Christi, ex pane & vino co-

August. lib. 4. de
Trinit. cap. 14.

Vide Hispane,
num legerim
Augustinum
quod in tuo
quodam contra
me scripto, ne-
gasti.

ut loqueris, Deo Patri? Et quidem pro uiuis & mortuis? Quero, quis, ubi quando, cuius legis tempore, Veteris an Noue, te sacrificium conficere iusserit corpus & sanguinem eius ex substantia panis & uini? Et offerre ipsum Dei filium, Deo Patri? Et quidem pro peccatis uiuorum & mortuorum? Similiter & histrionias istas & ridiculas adhibere gestulationes? Mysticas enim vestras significationes curamus, cum non in umbris uersemur amplius, orto nobis sole iustitiae. Ita inquam, Hispane doce singula, singulis perspicuis scripturae sacrae testimonijs. Necessesse enim est tanta sacra, in quibus totius Ecclesiae factum consistit, perspicuis, illustribus, & firmissimis, atque immotis uiti scripturae testimonijs, quod fides nostra firma sit, & non hesitet. Quae haecenus te nusquam & nunquam fecisse uidimus.

Nam quod praeterea dicis, in omni lege sacerdotium esse, quod antequam etiam habeat sacrificium: Ideoque etiam in Noua lege. Concedo omnino. Sed hinc non sequitur: Ergo Missaticum Sacerdotium & sacrificium diuinum est. Christus enim Sacerdos est, in aeternum. Ipse & Mediator ille. Non Testamentum est & sacrificium, agnus ille Dei, qui tollit peccata mundi, semetipsum obtulit hostiam semel Deo Patri, in odorem suauitatis. Deum, quia in Deum Pater coelestis est placatus, ut omnibus in ipsum credentibus, propitius remittat, propter illud filij sacrificium, semel in cruce oblatum, contra peccata, & donet vitam aeternam. Hac enim unica oblatione conseruauit in aeternum sanctificandos. Ipse Sacerdos, & sacrificium, & oblatio. Ipse est qui offert, & quod offert. Missam igitur uestram sacrificium missam facite.

Non uero, quod cum suis improbat id, quod asserimus: in cultu, religione, & diuinis, iudicium & dictamen rationis humane non sectandum, sed a casu ratio: Ideoque illa omnia a Scriptura sacra petenda, secundum praescriptum omnia nobis sint facienda, & instituenda: Et dicit, conuincit, multa esse diuinitus reuelata & instituta, de quibus neque cogitare, neque iudicare unquam mens humana potuisset. Illud etiam de ignorantiae uulnere, quod nobis est a peccato inflictum, sepe accipere de his, quorum cognitionem aliquam ratio nostra percepit, saltem iudicium ferat. Sed quod iudicium rationis a Disputatione de rebus, tanquam omnino eorum, quod nullam in his rebus unquam fidem

- Eol. 261.** » facere queat, prorsus repellatur. Hoc Verò, neq; hoc ipsum iudicium, quo
 » his etiam rebus quotidie vitimur (& malè, Hispanè) neq; Scriptura
 » feret. Quia opus legis scriptum est in cordibus, ut Apostolus loquitur.
 » Nonne in materia quoq; Religionis erga Deum versatur?
- Luc. 10.** Respon. Non intelligunt homines isti magnitudinem peccati originis
 » unde vulneratam tantum dicunt naturam, sicut parabolam quoq; illam
 » in latrones incidit, & vulneratus, semivivus est relictus, huc accommo-
- Eph. 2. Col. 2.** Scriptura verò testatur, hominem in peccato esse planè M O R T U M,
 » V M, quod ad vires in spiritualibus, tantumq; abesse, ut divina intelligat
 » aut percipiat, quin stultitia etiam illi sint. Et quod non possit intelligere.
 » Ideo captivare nos iubet omnem intellectum in obsequium fidei. Quae
 » quae Religionis sunt propria, Sacramentorum, de Christo, eiusq; personae
 » officio, Sacerdotio, &c. mysteria vocantur, abscondita à ratione, &
 » scriptura sacrosancta, atq; sola divina revelatione petenda. In quibus
 » humana, quae caeca est in his, locum prorsus nullum habet. Reliqua
 » dem est scintillula quaedam notitiae de Deo, quòd sit Deus: tamen
 » tes hominum de hoc quoq; saepe dubitant, sicut Spiritus sanctus testatur,
 » quibus: Dixit insipiens in corde suo, non est Deus. Insipiens porro
 » dicitur fatuus, qui usu rationis caret: sed, more Scripturae sacrae, omni-
 » mo non renatus, nec illuminatus à Spiritu sancto, salutari Dei agnitione
 » Ad hoc autem illam naturalem de Deo agnitionem facere testatur Ap-
 » stolus, non quod per eam salutem consequi possint aeternam, sed
 » sint inexcusabiles. Sed, quis sit Deus, quae eius Essentia, quae Natu-
 » ras, quomodo colendus Deus: Haec verò omnia & singula, aliq; illa
 » ac Religionis nostrae mysteria, ad salutem necessaria, ignorat non
 » etiam in sapientissimis. Hinc dubitationes de Deo, de providentia
 » na, praesertim in adversis & tenuationibus. Hinc innumera Deo-
 » rum turba, ab hominibus excogitata. Hinc tam multiplex, horrens, &
 » abominanda Ethnicorum Idolomania. Hoc est, quod idem Apostolus
 » Eisi cogroverunt Deum: tamen non ut Deum coluerunt, sed enan-
 » tunc in cogitationibus suis, & obscuratum est cor insipiens coram. Ita
 » totus mundus tenebris dicitur Iohan. 1: Tunc à tenebris luce in precesse
 » Epicuri estinus. Hinc vestra quoq; Hispanè Religionis magna pars, ut
 » ab Ethnicis mutuata, vel à vestris Maioribus, Pharisaeis, Scribis, & Po-
 » tificibus

abus Rom. bono studio & affectu colendi Deum, excogitata. Quae ve-
 rissima, & rationis stultæ & cæcæ opera, tenebrae dicuntur, quæ luce
 veri Dei damnantur omnia, non solum ut frustranea, sed etiam ut impia Matth. 15.
 & Idololatrica, de quibus alibi à nobis copiosè est actum.

Nam quod legem mentis bonam Apostolus dicit: miror cæcitatem *Fol. 262:*
 Pharisæi stultus, quod referat ad rationem suæ intellectum, & non vi-
 det in eodem versu procedere: delector lege Dei secundum interio-
 rem hominem: Quam hic vocat legem Dei, in sequentibus eiusdem versus,
 vocat legem mentis, cui repugnat lex membrorum. Duplicem enim
 dicitur hominem: Internum novum, renouatum, quem vocat etiam spiri-
 tum: Et externum, veterem, non renatum, quem carnem & carnalem
 vocat, non respectu tantum inferiorum virium & affectuum, sed etiam
 rationis & intellectus: damnatur enim *quod* carnem cap. sequenti 8.
 quod sit inimicitia aduersus Deum. Et ad Ephes. 4. Vanitas mentis dicitur.
 Hæc scilicet bona, non Apostolo Paulo, ut iam demonstrauimus, sed Hi-
 spano videtur & dicitur, contra Apostolum hoc illi affingenti & sen-
 sum verborum corrumpenti. Et quidem quod naturalem legem attinet.
 Verum est, De esse eam authoris, impressam ab ipso nature. Sed vitiosa
 est & corrupta, infuso veneno Diaboli, ut nihil amplius sincerum sit in to-
 to homine. Maxime verò quod ad Spiritualia, diuina, & cœlestia attinet.
 Quod verò ad secundam Decalogi tabulam attinet, mansit reliquum disci-
 plinae bonorum & turpium, quod ad ciuiles actiones, & moralia. Vnde ho-
 mæ leges de moribus, disciplina, & omnibus totius vitæ ciuilibus actioni-
 bus sunt: quas non improbamus, sed suo loco relinquimus. Sicut nec
 Philosophiam ipsam, si intra metas & terminos suos maneat.

Hinc ergo damnamus, quod Hispanus dicit: Abel, Nohe, Iob, & alios *Fol. 262:*
 Martes, ad quos lex scripta non spectabit, rationis iudicio ductos, ea
 sponte sacrificia, ad quæ in specie neque naturalis, neque diuina lex ipsos
 vocauit.

Secundum sacrificia non esse à ratione humana excogitata, Gentiles
 & Ethnorum sacre Theologi, docent. Sic enim Ouidius canit. *Ouid. Epistola*
19. Heroid.

Non boue mactato caelestia numina gaudent:
Sed, qua praestanda est & sine teste, fide.

ITEM CATO.

Cum sis ipse nocens, moritur cur victima pro te?
Stultum est alterius morte sperare salutem.

Nec existimandum est, Abel & Cain, qui primi sacrificasse scribitur hoc naturæ instinctu fecisse, sed ex mandato & reuelatione diuina. enim semper verbo promissionis suæ, de Venturo Messia sex externa dit Sacramenta & Sacrificia, quibus in oculos incurrentibus, illa firmaretur. Ita primis parentibus data promissione Venturi seminis heredi mulieris, dubium est minime, sacrificia instituisse, quibus mors pro Christi adumbraretur, inq; oculos incurreret. Hinc agnus ille Deo ab origine mundi scribitur. Hinc ergo Patriarchæ quoq; Noah Sacrificium quem Dominus de mundis animantibus septena voluit in arcam mittere, ut à diluuiio offerret sibi. A quo qui & omnes ortæ sunt gentes, hinc am Sacrificia Ethnicorum. Sicut postea, instituta politia gentis israelicæ, Deus per Moysen Sacrificia instituit, quæ repeti quotidie voluit. hinc etiam apparet, quod Abel fide plenior scribitur obtulisse holocaustam quam Cain: fides autem est ex auditu, auditus per Verbum Dei. Denim homines Verbo Dei destituuntur, opinio est, non fides, cuius fundamentum est verbum ac promissio Dei, sine qua certa esse nequit illa.

Apo. 13:

Gen. 7.

Heb. 11.

Rom. 10.

Fol. 263.

Spong. fol.
46. b.

Nam quod Hispanus gloriatur, se me cœgisse confiteri, illius sententia Apostolica: Omne quod non est ex fide, peccatum est; sensum non esse, omne id peccatum esse, quod fides non declarat, secundum suam sententiam esse rectum: concessit enim inquit, Heerbrandus, sufficere, si genus ipsum actionis verbo Dei approbetur: Vanitatem & inanem Theologiae opinionem iactantiam satis mirari nequeo: Non enim de cultibus illis disputatio est, sed de politicis actionibus & contractibus. Opposuit enim sententia Apostolica: Si hæc, inquit, esset sententia, ut omnino velis omnia peccata esse, quæ ex fide certum non sit, licita esse & bona: Itaque, iustitiam contra contractuum & actionum humanarum damnat, quæ verò licita sunt.

ne determinari ex verbo Dei nequent. Hec ille. Verba responsi mei
 sunt: Esi decultibus nobis est disputatio, & actionibus spiritualibus siue
 dogmaticis Religionis: Hic vero de politicis contractibus exemplum in=
 fert, dissimile profus: tamen ad haec quoq; locus Apostoli transfertur, de
 quibus etiam certos nos esse oportet, ex verbo Dei, si non in specie de singu=
 lis (quis enim casus, qui sunt infiniti, singulos sub regula definire & com=
 pendere possit?) certe in genere ex eodem Dei verbo certiores nos (de
 contractibus) fieri oportet. Sicut Apostolus ibidem inquit: Beatus qui se=
 metipsum non iudicat in eo, quod probat, ne quid dubitante fiat conscientia.
 Sic Apostolus concludit: Vinue saliter: Omne quod non est ex fide, pec=
 catum est. Iam autem ex fide fieri nequit, quod Verbi Dei autoritate de=
 stituitur. Quia fides ex auditu Verbi. Hec ibi.

Nos video adhuc Hispanie, trophaeum, quod de me erexeris deuidio,
 sed video in Thrasone esse magnū & solidum ac Sycophantam pessimum:
 qui verba mea, ubi diserit vring, de contractibus tantum ciuilibus loqui=
 mur (quos nec ipsos verbo Dei destitui volo, quo ex fide fiant) iam ad Sacri=
 ficia, & sic cultus, contra expressa mea Verba, malicia planē, Diabolica
 transferit, ut tuos, qui mea, per te tuosq; Sauias, legere non permittuntur,
 in spem victorie erigas, inq; sua impietate & Idolomania confirmes. Itaq; Psal. 5.
 Deus male te perdet lingua magniloqua, maledica, & mendax.

Itaq; quod hic genuinum loci illius Paulini sensum esse ait, peccatum
 esse omne id, quod conscientia improbante & reclamante suscipitur, facit id
 in opinione haud stultē, ut omnes de ingenio humano confictos cultus Deo
 non probari, & ex fide fieri, homines stolidi arbitrentur. Cum vero in
 veris, ut paulo ante est comprobatum, rationis iudicium cecum sit & verbo
 damnatur: conscientia de ijs ex verbo Dei informanda, & huic conform=
 fieri, & esse, debet. Cum enim ratio in istis caeca sit, nunquam improba=
 bilis, & cultus Idololatrias, sed, sicut Propheta loquitur, prono ad ea
 ferretur, non secus ac equi hinnientes ad equas. Vnde iterum tua ap=
 paretur, impietas & corruptela loci Apostolici, de quo in altero
 Hispanie, impietas & corruptela loci Apostolici, de quo in altero
 captose tibi respondi, & deprauationem tuam ostendi.

Quod nos obiectamus, Missam cultum esse diuinitus non institutum,
 Idololatriam: vring, falsum esse dicit. Missam enim, à Christo in=
 stitutam, se ex verbis institutionis & Prophetarum oraculis docuisse.

S iij

praterca

Spong. Fol. 4.
6. b.

Psal. 5.

Fol. 263.

Apologia. Ex.
plicat. causa=
rum.

Fol. 264. 265.

cc

cc

cc

Apologia Ex-
plicat caus.

Fol. 165.
Fol. 166.
Fol. 268.

Rom. 12.

Præterea tantum abesse, ut cultus voluntarius, hoc est de ingenio hominum
absq; verbo Dei, excogitatus, Idololatria sit, ut Deo apprime placere
constet. Respondeo. Horum verumq; falsum esse, & hæcenus hoc
& in altero contra eundem Hispanum, demonstravi & cuius. Sic
alia, quæ hic repetit, de traditionibus humanis, quibus se frustra colit.
Dominus: et quod propter has transgrediantur mandata Dei. Sed quod
dit: Deum in scripturis sanctis RATIONABILE OBSEQUIUM
iudicium in cultu probare, ut addamus, minime vitare. Quia
» tanquam sapiens Paterfamilias, peregrè profectus in caelum, relinquit
» servis suis, ut Marcus ait, CIVISQUE OPERIS POTESTATE
» (maiusculis literis scribens) Apostolis, ac imprimis Petro, eiusq; sacri-
» ribus, facultatem dedit, &c. ut in cultu constituerent. Et simpliciter
» Apostolum summum præcepit, ut præpositis nostris in omnibus, quæ
» munere suo iuste dicerent atq; statuerent, obtemperarem. Hoc si
» parti est ridiculè, partim impiè, scripturæq; sacræ corruptelâ manifestè
» eni Apostolus rationabile probat obsequium, nequaquã est sententia, quæ
» nis cæcæ, stultæ, & deliræ in sacris, iudicio, de Religione & cultu nos
» Velit, eosq; cumulare bono affectu, eò quod ad optima, ut locuti sunt,
» præcetur: sed λογικὴ λατρεία, id est, Rationalem cultum Christi-
» rum, quos suaq; offerunt corpora, hostiam Deo vivam, opponit
» Iudeorum, qui brutas pecudes sacrificauerunt. Sed hic audire præ-
» Erasmus, virum longè doctissimum. Is igitur, in suis super Novum Testa-
» mentum annotationibus, hoc loco ita scribit: Rationalem vocat, non
» intelligas cultum moderatum, hoc est, moderatam corporis macerationem,
» quemadmodum hodie passim citare solet concionatorum vulgus, ut ipsi
» dem videtur, eruditè, cæterum ijs, qui græcè nòrunt, admodum rati-
» Quamquam his quoq; veniam dandam arbitror, quandoquidem et eor-
» dem modum interpretati sunt, ut cæteros sileam, Thomas Aquinas, &
» Lyranus. Verùm quid faciant, ubi sententiæ vis à Græco pendet idem
» te, & interpres eius linguae profusus ignarus est? Obsequium hic posuit
» pro sacrificio, idq; suo more. Cæterum ut ostenderet, Christianorum di-
» similem Iudæis ceremonijs, quibus immolabant brutas pecudes, adiecit,
» Rationalem, nimirum ipsum hominem sentiens, qui est prima rationalis
» &

de id Deo acceptior. Et in hunc sensum palam citat D. Hierony-
 mus &c. Vides igitur Hispano quam turpiter te dederis, dum cum tuo
 ingenio plus sapere velis videri, quod verba Apostoli, rationale obsequium,
 cogitans mentem, detorqueas ad cultus, ratione humana excogitatos,
 habendos, ineptissimè.

Non dissimile est, quod ex Marco citat: Relinquens seruis cuiusq;
 operis potestatem, ut scilicet liceat cuius facere in cultu pro arbitrio. Sed
 quando finis tandem Hispano, corruptelarum Scriptura? An verò non
 potest tandem, etiam impudentissimum te, manifestarum deprauationum?
 Anton, vel Deo, vel Ecclesie eius, te rationem aliquando redditurum
 cogitans, miserime? An omnes homines, tuos etiam, esse dementatos &
 excæcos, ut nihil videant, putas? Erasmi, cuius interpretationem
 Leo 10. Pontifex Rom. adprobauit, & confirmauit, ita reddidit locum:
 Sic ut homo, qui peregrè abijt, relicta domo sua, deditq; seruis suis substan-
 tiam suam, AC SVVM CVIQ; VE OPVS, & ianitori manda-
 uit, ut vigilaret. In græco est, ἐλάσῃ τὸ ἐργὸν αὐτοῦ, suum cuiq; op-
 us. Sed quid hæc ad cultus? Insanire ergo te omnes vident, Hispano:
 Fator arma monstrat tibi.

Mar. 25.

Apostolis suis Christus ascensurus in cælum præcepit, ut docerent,
 quatenus præcepit eis, Nec mens illorum fuit, de ferijs & ieiunijs Ecclesie
 præcipere, ut in historia Ecclesiastica habetur, sed rectam & piam
 tenendi rationem præscribere, non multis onerare eam cæc. monijs, de
 Angli. conqueritur, eam plus quam Iudaicum populum oneribus
 ferocis seruilibus esse grauata suotempore. Quod si iam hodie Pa-
 nta videret, quid putas dicturum optimum & doctissimum Episcopum?
 non agnoscerimus, quam tu Pontificibus tuis tribuis, potestatem, &
 quod sanctos officio Pontifices Rom. in Missa vestra Pandora exor-
 & quod omnium est pessimum, quod tamen suo more prædicat Hi-
 quod Cœnam Domini in Sacrificatiouem mutauerint, eum de hac
 verbum nullum, dicimus.

Fol. 262.

Ecce noua Scriptura corruptela. probare conatur, hanc Pontifi-
 datam potestatem, ceremonias cumulandi & ordinandi,
 super

Psal. 49.

Super Missæ Sacrificium, teste Dauide, canente: Congregate illi sancti eius, qui o dinant testamentum eius super Sacrificia. Mirè perperam fuisse Dauidem hinc apparet, quod non solum prauiderit Testamentum Christi in Sacrificium mutandum, sed etiam Pontifices, adductos & ordinaturos varias ceremonias. Sed qui per Spiritum sanctum Venturum Mesiam, sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, sibi panis & Vini, quemadmodum ille scilicet, se in Cœna, suumq; corpus sanguinem oblaturum: qui non simul vidisset, & iussisset etiam, Rom. Pontifices ordinare Testamentum super Sacrificia, hoc est, Hispanus, addere, ad Missæ suæ augendam pompam, & Magnæ ceremonias? Sed mittamus Phariseos, cum Maiorum suorum traditionibus, quibus non solum non illustrarunt & ornarunt, sed obscurauerunt formauerunt Testamentum Christi, mutantes in Sacrificium verè propitiatorium: cum Psal. sit sensus & Verba: Congregate mihi sancti curantes fœdus meum, magis quàm Sacrificia; hoc est, adsint Apostoli & alij sincere Eccl. siæ ministri, qui pharisæi faciunt Euangelium mutatum enim est pactum, & fœdus seu Testamentum Christi nouum, constitutum peccatorum remissione, Jerem. 31. Iquàm ceremonias Sacrificia? Quo ipso, Hispane, non Leuitica tantum, sed etiam vestra Pontificia & Sacrificia, & sic Sacrificionem Missaticam. Et quis tandem, Hisp. Aug. illud tuum stabulum, non tantum humanarum traditionum & sacrificiorum Missaticorum stercorebus refertum, sed etiam corruptum & turæ S. S. repletum, expurgaret? cum omnia depraues, corruptasque veritas nequissime, nihilq; sanum afferas, sed etiam Scripturæ optime sacrice detorqueas? Vix tres sufficerent Hercules, nedum vnus.

Ecol. 270.

Publicam esse Ecclesiæ actionem affirmamus nos Cœnam Domini contra Missam priuatam vniuersi Sacrificiuculi actionem asserimus, & hoc ipsum pro sibi innata negat Hispanus impudentia, & publicam esse, & censi debere. Quia & nomine Ecclesiæ, & pro omnibus fidelibus sacerdos, qui publicus ad Deum legatus intercedit, celebrat.

1. Cor. 11.

Et quis queso talem actionem instituit? quis solum & vniuersi Sacrificulum constituit, vt Cœnam Domini offerat Deo, & pro Ecclesiâ sua comedat. Non Christus, qui iussit suos conuenientes in cœna Ecclesiæ sicut Paulus se ab ipso accepisse perhibet edere & bibere. Non vnus

nam impurum legatum esse, qui Deo protota Ecclesia offerat: Quis
 hoc iussit Diabolus, hostis Dei, Verbi ipsius, Sacramentorum, &
 blasphemus, qui vocat & emittit suos Sacrificuculos, ad blasphemandum no-
 men Domini. Idem ipse, & non alius, lingua peregrina musitare iussit,
 ut quis intelligat, & mutum histrionica actione theatriæ representare
 possent, in Missæ celebratione.

Male etiam habet Hiss. quod negamus, ceremonias, nouum sacerdo-
 tium, templa noua, & in eis altaria, ad hoc solum extrui, ut Missæ tantum
 in illis demarauerentur, vestes & thymiamata, aquam lustralem, summa,
 Leviticum sacerdotium, iam olim abrogatum, reparanda, inq; Ecclesiam
 Christi inuicenda, & sic soli clarissimo umbras nouas inducendas. Ac re-
 spondet, nobis ignotas ultimas rerum differentias. Quod si enim, inquit,
 propter differentiam Sacramentorum externorum & illorum, que lex ve-
 teris habebat, Sacramentis externis in noua lege locus est: Cur eadem non
 possit etiam externum Sacrificium à veteribus Sacrificijs differens admittere
 rei? Respondeo: Ingens est discrimen inter Sacramenta & Sacrificia, de
 qua supra Sacramenta Deus in Veteri & Nouo Testamento instituit, ad con-
 firmandam fidem suorum, in promissiones gratiæ per Christum Ecclesie
 factas, ubi utrobique par est ratio hominum & membrorum Ecclesie. Sa-
 crificia vero Veteris Testamenti, typificere passionis & mortis venturi
 Messie, qui ubi aduenit, in corporis sui passione & morte, ea expleuit
 omnia, ideoq; re ipsa abrogauit omnia illa. De cetero noluit ut retrò
 ad temporibus in Veteri lege, ita etiam in Nouo Testamento, Sacrificium
 unum sicut in cruce oblatum, à vobis Sacrificuculis, tanquam Mimis, repeti,
 & instituto Missæ Sacrificio, ceremonijs, habitu, murmure magico,
 & histrionico: sed hoc voluit per PRÆDICANTES, Hispanæ, (quo te-
 tulo nos exagitare, tanquam ignominioso, putas: sed falleris) annuncia-
 re: causa est Hiss. cur in noua, ut loqueris, lege, externum tale non ad-
 mittere Sacrificium, quia Christus, inquam, noluit nos nouis onerare figu-
 ratis, & significationibus, ut olim populum Israel, qui sub pedagogo
 iugum esset Ecclesie infantia quasi, talibus indigebat ceremonijs, &
 figuris. Qua de re signis ac Sacrificijs, Hispanæ, Augustinus *August. de do-
 ctrina Christ.* in hæc scripsit verba: Hoc verò tempore, postquam Resur-
 rexit Dominus nostri Iesu Christi manifestissimum iudicium nostræ li-
 bertatis

Fol. 77r.

Disputat contra

Missam. pro-

positi. 54. & 91.

bertatis illuxit, nec eorum quidem signorum, quae iam intelligimus, ratione graui onerati sumus, sed quaedam pauca pro multis, eademque, simplicitate, & intellectu augustissima, & obseruatione castissima, ipse Dominus Apostolica tradidit disciplina: sicut est baptismi Sacramentum & cetero corporis & sanguinis Domini. Quae unusquisque, cum percipit, quo referantur, imbutus agnoscit, ut ea non carnali seruitute, sed potius libertate veneretur. Haecenus ille. Non dicit, Christum locum sacrificiorum Veteris legis, in noua, Missae instituisse Sacrificium, sed locum omnium, Sacramentum Baptismi & celebrationem corporis & sanguinis Domini.

Ne vero, Hispani, cum mentionem celebrationis eum faceret, Missae celebrationem intelligas, in qua offerenda sint corpus & sanguis Domini, addit: Quae unusquisque, cum percipit: Non dicit, offerri percipit. Et tertio addit, unusquisque, qui percipit, agnoscit imbutus doctrina Verbi Dei, quo referantur, Non, offerantur Deo, sed hoc in suum usum se accipere, ut recordetur passionis Christi, eiusque, in quam semetipsum tradidit, Deo Patri offerens semetipsum, pro peccatis. Haec longe aliud est Sacramenti, Hispani, corporis & sanguinis Christi, eiusque, celebrationis ratio, quam Missa vestra.

Fol. 273°

Sed vult omnino Hispanus, praeter crucis Christi Sacrificium aliud externum in noua, ut in veteri lege, ut sacerdotium, ita & Sacrificium. Nam Christi illud, quod ad effectum & fructum, etiam in veteri, & legitur in Ecclesia habuisse usum. Et tamen alterius sacerdotij & Sacrificij veteris usum lex vetus habuit. Ergo etiam iam in lege gratiae Concedo vtriusque, Ecclesiam veteris Testamenti cum fructu Sacrificij Christi etiam externa habuisse Sacrificia, quae typi illius fuerint. Et sic mactationes & oblationes pecudum & Sacrificiorum, oculis quasi fieri conationes & demonstrationes futurae passionis Christi, ut de his semper admonerentur: Hinc vero minime sequitur, quod vult Hispanus. Ergo iam quoque, in Nouo Testamento, opus est externo tali Sacrificio, quae passio Christi, iam facta, representetur. Id enim penes Christum est, eiusque institucionem, quomodo & lit. passionem suam Ecclesia declarari. Ad hoc autem instituit, non Missaticos histriones, qui tacito murmure & missaticis, vel gestulationibus ridiculis, & similibus, id representarent: sed per

Verbi sui, qui id in orbe vniuerso predicarent: predicarent, inquam, pane, & Coenam Ecclesie membris administrarent & distribuere, facerent, in eius passionis commemorationem, id est, annuntiarent precoribus ipsius mortem, & beneficia per eam parata Ecclesie, ut paulo antea dictum est. Nec est necesse, ut in ista analogia per omnia, partes omnes crastine ad literam respondeant, aliis similitudo non esset, sed res ipsa, & ve-

Et quod ait Hispanus: David & Apostolus Christum vocant sacerdotem in eternum, non respexerunt tantum ad fructum Sacrificij crucis, sed ad sacrificium, quod nunc etiam Christus sacerdos magnus, semper usque ad consummationem seculi per suos ministros offert. Respondeo: Verum est non tantum ad effectum Sacrificij Christi, quem habet perpetuum, respexerunt, sed etiam ad ipsum, & Sacrificium in cruce perfectum: deinde etiam ad perfectionem huius Sacrificij, quod consummatum est, ut repetitione minime sit opus. Sicut hoc nomine imperfectionis arguuntur Leuitici, quod subinde repetita sunt, quia perfectum hominem, nunquam facere poterunt, alias enim inquit utique desissent offerre. Christus vero sempiternum habet sacerdotium, quod successore non indigeat. Et talis est Pontifex, cui non necesse sit quoti die, victimas pro se & populi peccatis offerre: id enim fecit semel, cum semetipsum obtulit.

Sed hoc Spiritus S. quibus eternum Christi sacerdotium et perfectum describitur, videt Hispanus, & ineptum esse ait: si quis exempli causa diceret, Petram, nisi consulatum amplius non gerat, tam diu tamen consulem esse, quousque diu persuerat in ciuitate opus, quod ipse curante sui consulatus anno perfectum est. O prophanum Esautam, Christi ociosum iam in caelo, cumque regis ludentem, fugientem, eo quod quotidie in Missa non crucifigatur. Nam quod non quotidie offertur in Missa & crucifigitur, id perfectio Sacrificij & sacerdotij eius tribuendum. Et consistit eius sacerdotium non in offerendo solum, quod semel fecit, ad exhaurienda totius mundi peccata: sed etiam in intercessione eius perpetua apud Patrem, singularum saluatione. Sicut hoc eodem cap. dicitur. At iste, qui eternum manet, perpetuum habet sacerdotium. Ergone perpetuum offerendum? Nequaquam! sed ut immediate sequitur: Inde & semel perfectio potest eos, qui per ipsum accedunt ad Deum, semper vi-

Fol. 274.

Hebr. 7

Fol. 275.

Hebr. 7.

Rom. 8.

uens, ut interpellet pro eis. Sicut et alibi perpetuum eius sacerdotium describitur: Quis est qui condemnet? Hic Christus est, qui mortuus est et resurrexit, qui est ad dextram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Sacerdotio itaque perpetuo fungitur suo Christus. Sacerdos in altari non, quod sacrilegus blasphematur Hispanus, se per Missifices Sacrificia offerendo; ut iam ex Scriptura demonstrauius, fecit semel ad exhaurenda peccata multorum, sed saluatione perpetua et intercessione apud Patrem.

Fol. 277.

August. Epistola

118.

Iren. lib. 4. capitulum 32.

Quarto, probatur Missaticum suum sacrilegum Sacrificium vitur argumento miscellus Hispaniola, si quid tota per orbem frequenter Ecclesia, de eo, quin ita faciendum sit, disputare, insolentissime insistantur, in vniuerso mundo offert Deo. Insolentissima igitur insistantur, qui disputare audent, hoc Sacrificium non recte fieri non hoc argumento miser Heerbrandus et Chemnitius velut, in scripturam Patrum testimonio insolentissimi ligantur et capiuntur? Quos enim se expedient?

Respondeo. Ne sis tu frustra sollicitus, Laiolane, insolentissimae. Nulli enim sunt compedes, sed tui clamores furiosi et infanti hominis, quibus tuos dementas, qui nihil supra vulgus iners sapium. Sed fidem NARRANTI habent, in vitium credula turba. Primum enim Augustinus magna sit vir auctoritatis, tamen sententiae eius non sunt Spiritus S. oracula. Sicut nec etiam fidem, sine Scripturae S. testimonio quis dictis vult haberi. Nec consuetudinem nos sequi Christus iussit, qui ME inquit sequitur, non ambulat in tractatu. Querendum recte monet Cyprianus, ex iis, qui consuetudinem abant, IPSI quem sint secuti. Et Christum solum audiendum, Patrem calum clamasse ait. Quare si solus Christus, inquit, audiendus est, non debemus credere, quid aliquis ante nos faciendum putauerit, sed quid, qui ante nos est Christus, prior fecerit. Non enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed Dei veritatem. Nam si ne minima quidem de mandatis Domini licet scire uere, quanto magis tam magna et tam grandia, tam ad ipsum Domini passionis nostrae redemptionis Sacramentum pertinentia, fas non est infringere aut in aliud, quam quod diuinitus institutum sit, humana traditione mutare. Quod si ergo consuetudine aliquid receptum est: Ecclesia, contra Carne Domini institutionem a Christo factam, quid faciendum et sectandum sit?

Ioan. 14.

Cypr. lib. 2. Epistolarum.

Epist. 3.

Iren. lib. 4. cap. 31.

non videt. Quod igitur Irenaeus inquit: Eucharistiae oblationem Ecclesiae
 ab Apostolis accipiens in uniuerso mundo offert Deo, ei qui alimenta no-
 praestat, primitias suorum munerum in Nouo Testamento: impudentis-
 simum est figmentum, imò ut dicam Verius & rectius, purum putum est Hi-
 spidi mendacium, quod sub nomine Eucharistici Sacrificij, quo veteres Coe-
 nam Domini vocauerunt, priuatas & angulares Pontificias intelligit Mis-
 sae, quae uerè propitiatorium sint sacrificium, quod Irenaeo in mentem nun-
 quam uenit. Num quid Ecclesia ab Apostolis acceperit, de Coena Domini-
 cae celebratione scripta eorum testantur, quae extant, Matthei, Marci, Lu-
 cae, Pauli, qui quid Corinthijs, adeoq; toti tradiderit Ecclesia, scriptum re-
 liquit, hinc illa petantur. Ideo impossibile est, Apostolos aliquid de Missae Sa-
 crificio, uerè propitiatorio, tradidisse. Catachresticis autem & generaliter,
 ut aliquosq; Patres, sacrificij & oblationis uocabulo utitur, pro sacro cultu,
 uetico uocabulo Veteris Testamenti: quod Christi sacrificium, cuius in Coena
 Domini celebratione memoria agitur, omnibus illis successerit, eorūq; fue-
 rit complementum. Sicut & in Coena Domini in Nouo Testamento comme-
 moratio fit uetici sacrificij Christi, semel in cruce peracti. Sicut Christus ne-
 quaquam sacrificium sic propriè dictum instituit, nec in ea ipse obtulit se Deo
 Patri. Neq; uerò suos oblatione in ea docuit, sed accipere, edere, & bibere
 uult corpus & sanguine suum, idq; in sui commemorationem, & nō oblatio-
 nem. Porò Irenaei tempore Missam Pontificiam non fuisse uisitatam, quo
 non solùm simpliciter omnia peragebantur, sed neq; uerè sacrificium pro-
 priè dictum fuisse crediunt, ex eius uerbis constat. Nec enim Eucharistiam,
 oblationem uocat, quod in ea corpus & sanguinem Deo obtulerint, sed, prae-
 ditas causas, panes in pauperes Eleemosynam distribuendam, & preces
 orationum actiones Deo. De utroq; Irenaeus disertè loquitur: Cum enim
 Iren. lib. 4. cap. 32.
 Non uult Deus holocausta & sacrificia: sed uult EXAUDIRI
 uerbum suum: Ecce auditus bonus super sacrificium: Et: Auditus (uerbi Dei)
 ad peccatum arietum: Et: Verum sacrificium insinuans, quod offerentes pro-
 mittunt Deum, ut ab eo uitam percipiant: addit: Sacrificium Deo cor-
 oblatam. Iren. Audite sermonem Domini. Ex quibus omnibus, inquit,
 patet, quod non sacrificia & holocaustata querebat ab eis Deus,
 sed obdientiam, & iustitiam, propter illorum salutem. Iuxta illud
 Misericordiam, uolo, &c. Et mox subiicit (quem locum & supra Ri-
 spanus

T iij

panis citavit, & hic repetit): Sed & suis discipulis dans consilium, pri-
 mas Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed ut ipsi nec
FRUCTVOSI, NEC INGRATI SINT, cum qui ex
 tura panis est, accipit, & gratias egit, dicens, hoc est, corpus meum. Et
 eum similiter, qui est creatura, quæ est secundum nos, suum sanguinem
 fessus est: Et Noui Testamenti nouam docuit oblationem, quam Eccle-
 Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo, qui alimenta nobis
 stat, primitias suorum munerum, de quo in 1. 2. Prophetis Malachias: Qu-
 am est magnum nomen meum in gentibus, dicit Dominus omnipotens. Et
 festis, significans per hæc quoniã prior qui dem populus cessauit offerre
 omni autem loco sacrificium offertur ei, & hoc purum: Nomen autem
 glorificatur in gentibus. Hic quis non videt, eum immediatè, in verbis pro-
 dentibus, de sacrificijs Veteris Testa- tati differuisset: respectu illorum
 Domini, Noui Testamenti nouam eum vocare oblationem? Et apertè sciamus
 Quod est autem nomen Domini, quod in gentibus glorificatur, quoniam
 est Domini, per quem glorificatur Pater? &c. Quoniã ergo nomen
 prium est Patris, & in Deo Omnipotente, per Iesum Christum, offerri
 clesta, bene ait secundum vtrâq;: Et in omni loco incensum offertur
 meo, & sacrificium purum. Incensa autem Ioannes in Apocalypsi, con-
 nes ait esse sanctorum. Et iterum cap. 34: Offerre igitur oportet Deo pri-
 tias eius creaturæ, sicut et Moses ait: Non apparebis vacuus ante conspectum
 Domini Dei tui. Et genus oblationum reprobatū est. **OBLATIONES ERUNT
 ET ILLIC, OBLATIONES AUTEM ET HIC: SACRIFICIA IN
 POPVLO, SACRIFICIA ET IN ECCLESIA:** species immutata
 tantum. Nihil enim ociosum, nec sine signo, siue argumento, apud eum. Et
 propter hoc illi quidem decimas suorum habebant consecratas. Quoniam
 per ceperunt libertatem, (CHRISTIANI) OMNIA QUÆ SUNT
 IPSORVM AD DOMINICOS DECERNVNT VSVS, HILARI-
 TER ET LIBENTER DANTE S EA, &c. Igitur non
 Sacrificia sanctificant hominem, non enim indiget sacrificio Deo, sed con-
 sententia eius qui offert sanctificat sacrificium, pura existens, & presens
 acceptare Deum. Quoniam igitur cum simplicitate offert Eccle- sia: in
 munus eius purum sacrificium apud Deum deputatū est. Quemadmodum
 Paulus Philippensibus ait: Repletus sum acceptis ab Epaphroditio, quia a
 vobis

Missæ sunt, odorem suauitatis, hostiam acceptabilem, placentem Deo.
 PORTET ENIM NOS OBLATIONEM DEO FACERE, ET
 IN OMNIBVS GRATOS INVENIRI FABRICATORI DEO, &c.
 primitias earum, quæ sunt creaturarum, offerentes: Et hanc oblationem
 Ecclesia sola puram offert fabricatori, offerens ei, cum gratiarum actione, ex
 creatura eius. Et paulò post: Quomodo autem constabit eis, cum panem, in
 quo gratia acta sunt, corpus esse Domini sui, & calicem sanguinis eius, si non
 ipsum fabricatoris mundi filium dicunt, &c. Quomodo autem rursus dicunt,
 carni in corruptionem devenire, & non percipere vitam, quæ à corpore
 Domini & sanguine alitur? Ergo aut sententiam mutant, aut ABSTINE-
 ANT OFFERENDO, quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est
 sententia Eucharistia, & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram.
 Offerimus enim ei, quæ sunt eius, congruenter communicationem & unita-
 tem prædicantes carnis & spiritus. Quemadmodum enim, qui est à terra pa-
 nis, percipiens Oblationem Dei, iam non communis panis est, sed Eucharis-
 tia, ex duobus rebus constans, terrena & cælesti: Sic & corpora nostra, per-
 cipiente Eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis ha-
 bentia. Offerimus autem ei, non quasi indigenti, sed GRATIAS AGEN-
 TES donationi eius, sanctificantes creaturam. Quemadmodum enim Deus
 non indiget eorum, quæ à nobis sunt, sic nos indigemus OFFERRE ALI-
 QUID DEO. Sicut Salomon ait: Qui miseretur pauperis, scenera-
 tur Deo, &c. Et concludit. SIC ET IDEO NOS QUOQUE OFFE-
 RRE VULT MVNVS AD ALTARE FREQVENTER SINE
 INTERMISSIONE. Est ergo altare in cælis. Illuc enim preces nostræ
 oblationes nostræ diriguntur, & ad templum, &c.

Ex quibus multa veniunt observanda. Sed breuiter & paucis. Vide-
 Eucharistiam communicationem fuisse & administrationem Cæne Domini
 iuxta Christi institutionem. 2. Cænam Domini, consuetudine Veteris
 Testamenti, dici oblationem, eamque offerri, propter gratiarum actionem, Deo
 à singulis, qui offerre dicebantur preces, sicut diserit loquitur:
 Offerentes enim & illic, oblationes autem & hic: Sacrificia in populo, Sa-
 crificia in Ecclesia. Vnde et Eucharistia dicitur, 3. propter munera, quæ
 offeruntur pauperibus, quæ hic quoque oblationes dicuntur, sicut ex Paulo &
 aliis Auctor hic probat. 4. Nihil minus, quam Missæ Pontificiæ priuatæ,
 cuius

cuius ne minime quidem unico verbulo fit mentio, hinc probari potest
Minime verò omnium, quod verè sit propitiatorium sacrificium.

Ita ergo, ut concludamus, & repeta mus breuissimè, nos ex parte
Hispane: Pernegamus, ab Apostolis Missam vestram Pontificiam prout
& anglicam traditam Ecclesie, aut in ea temporibus vreni obseruari.

Quòd nihil Missæ huius vestre in Apostolorum Scriptis extet, sed
laciter, corruptis & deprauatis illorum verbis & sententiis, hæc est
re. Quod igitur instat Hispanus quærendo: Negabuntene, temporibus
thevi, ante abrogatam Missam VVittebergæ, anno 1522, Sacrificium
in toto orbe, per omnes Ecclesias, &c. usurpatum fuisse. Quid passim
sit, Deus nouit. Sed esto sanè, rem ita habere: Verum, sicut longi temporis
suetudo contra veritatem locum non habet, (nam quod mille annis per
& erratur, id veritati & iustitiæ non præscribit): Ita nec multatam
uantium, inquit Hieronymus, errori parit patrocinium. Ideoq; maius,
imò pessimè factum est, & non solum non excusandi, verum magis de
randi sunt diuturni hi tetri errores, qui latissimè vagati sunt, quos tam
Ecclesia grassaturos Christus & Apostoli eius prædixerunt. Sicut in
Saluator: Nisi abbreviarentur dies illi, non salua fiet vlla caro, Et Paulus
Pro eo, quod dilectam veritatem non receperunt, mittet illis Deus effraenatos
rores, ut credant mendacio, & seducantur omnes illi, qui non acquiescunt
veritati.

Matth. 24.
2. Thes. 2.

Sed non potest tota errare Ecclesia, quoniam S. S. regitur, & illius
promissiones Christi habet. Respond. Verum est: Ideo vos Pontificios, pro
ter enormes & horrendos istos errores, Ecclesiam Christi esse & sustinere
gamus? Ergone nulla, inquis, fuit Ecclesia? Nulli doctores? Pastores illi
quorum & vocem audire & ductum sequi, & à quibus, tum doctrinam
Sacramentorū administratione, pasci oues Christi possent? Nequaquam verò.
Mansit perpetuò supra petram fundata. Quæ igitur fuit illa? Respondet
apertè, sub Tyrannide Pontificia fuisse veram Dei Ecclesiam, in vna
parte infantium, deinde & gementium & dolentium super cunctis abominabi-
litionibus, quæ fiebant in medio eius. Ezech. 9. Sicut olim, ante Christi ad-
uentum in carnem, corruptissimo ministerio Ecclesiastico sub Pontificibus
Sacerdotibus, Scribis, & Phariseis, qui non erant membra vere Ecclesie
Dei, sed impij, & sceleratis, ac perditissimi nebulones, nubilominus sub
inquit

Pol. 278.

nam, Verò Dei Ecclesia fuit & mansit: cum tamen isti nec legis nec E-
 uangelij de Christo doctrinam intelligerent, sed turpissimè omnia corrupe-
 rat sacra, ut nihil sanum, sincerum, aut incorruptum haberent, sed om-
 nia in ministerio suo infecerant. Horum tamen vocabatur Ecclesia ministerio,
 quia relictis rectè sentientibus: quales fuere Zacharius, Simcon, An-
 na Propetissa, & ex populo expectantes redemptionem Israel. Euna-
 dem planè statum & conditionem in Ecclesia superiorum temporum &
 sacerdotum aliquot, Deo irato, fuisse, iehusee dico: quibus Ecclesia vsa
 est in ministerio pastorum, qui Sacramenta administrarunt, et textum
 Scripturæ sacræ recitauerunt, consuetas lectiones Euangeliorum se-
 lerunt & Dominicis diebus. Vbi, sicut Hieronymus loquitur, puriores
 habuit aures plebs, quàm corda Sacerdotes. Et electi au-
 runt sibi à ser-
 uentio Pharisæorum. Semperq; sicut in regno Israel, in quo Propheta oc-
 cidebantur, nullumq; erat prorsus sincerum verbi ministerium, Deus
 sibi septem reseruauit millia, qui genua sua non curuauerunt Baal. Et
 postmodò excitauit Deus aliquos, qui Papatui contradixerunt. Sicut Mar-
 cellus Pat. scripsit: Coetum vel Synagoga Papæ, speluncam esse latro-
 num, doctrinam Papæ non esse sequendam, Quia ducit ad æternum exi-
 tum. Sic M. Mattheus Parisiensis, prolixum scripsit, contra Antichri-
 stum Romanum, librum, qui tamè ab alijs, Scholæ Parrh. sic tribuitur.
 In scholæ Zachariæ & Simeones aliqui extiterunt, qui rectius non mo-
 do senserunt, sed etiam docuerunt, & ab Antichristo vestro, tanquam hæ-
 retici damnati & exusti sunt.

*Mar. Pat.
 ninus in Defen-
 sione pacis.*

Quia enim dereliquerunt & abiecerunt Pontifices Rom. legem
 veram, ideo Dominus eos vicissim dereliquit, & errare permisit in
 uentionibus suis, cumq; dilectam veritatem respuerint, misit illis De-
 mones errores, ut crederent mendacijs, signis & prodigijs mendaci-
 bus. Nec nouum hoc est, ideoq; non mirandum aded. An non enim
 Dei populus fuit gens Iudæa? Imò multò amplius etiam. Horum enim Rom 9.
 filiorum est, horum gloria, & testamentum, & legislatio, & obse-
 quia, & promissa, quorum patres, ex quibus Christus secundum carnem
 natus est. Et tamen quam turpiter illi errauerunt? Aded, ut illi ipsi Pon-
 tifices, Principes, Scribe, & Pharisæi, totumq; Synedrion, pu-
 blicò

dlicè propofuo edicto, Christum, eius doctrinam, omnesq; eius factos
 damnauerint & excommunicarint, et, quod amplius est, sua sententia
 gitimè in concilio suo, eum tanquam blasphemum & seditiosum
 iudicauerint. An non hic palpabilis istius Ecclesie Dei error? Au-
 tu, Hispanè, hoc illorum probas iudicium & sententiam? Iustè
 Christum ac legitimè condemnatum pronuntiabis? Ne scilicet, Ecclesia
 rare posse, concedere cogaris? Erant enim tum isti Ecclesia Dei
 Nec alius poterat tum monstrari coetus. Hi sacra faciebant, hi Sacram
 administrabant, hi præerant, legitimi in Sacerdotio diuinitus instituti
 cessores, gubernatores & Doctores Ecclesie: Hi omnes tum erro-
 Nec errabant solim, Deo ita permittente, sed prorsus etiam à Do-
 abieci, Quod prædictum est antea à Domino: Iudicate matrem &
 indicate: Quia ipsa non est uxor mea, & ego non uir eius. Auferat
 tiones suas à facie mea, & adulteria sua, &c. Et iterum: Quia republi-
 entiam, repellante, ne Sacerdotio fungaris mihi, Et oblita es leges Deo-
 luitar & ego filiorum tuorum. Hunc planè ad modum Pontifices Ro-
 ni, quia, de relicto Dei Verbo, in Ecclesiam errores inuexerunt, & a
 pro sua libidine instituerunt, & cumulaerunt à se excogitatos, firmos
 sunt, ut Propheta loquuntur: Ideo Deus eos non errare solim permi-
 sed etiam prorsus abiecit, ne amplius sint uera ipsius Ecclesia, aut
 fices ueri, sed & ipsi Antichristi, & illa eorum Ecclesia falsa, Sacer-
 sponsa & Synagoga.

Ose. 2.

Ose. 4.

Iol. 372.

Falsum igitur est, quod scribit omnium Pontificiorum errorum pater
 nus turpissimus, Hispanus. Non magis errare tota potest uos seculo
 sua, quam alio, quòd eodem Spiritu sancto regatur perpetuo. Sacerdotia
 Ecclesiam esse Pontifices, hosq; errare non posse, ad eosq; alligatum
 ritum sanctum, ut recedere non possit, quòd tum in corona triplata
 teneant: sicut mitre summi Sacerdotis, in Veteri Testamento, alligata
 fuit lamina aurea, in qua incisum erat nomen Dei t. tragrammaton, Ie-
 houa. Sed longè errat. Non enim melior, sed longè deterior est
 tio Roman: Pontificum, quam Aaronicorum, idq; multis modis, de qua
 bus in dicendi locus non est. De his autem clamauit Isaias: Speculatores
 eius C.Æ.C.I. OMNES, nesciuerunt inuersi, uidentes uera
 ipsi Pastores ignorauerunt intelligentiam. Et iterum: Nisi Dominus
 Zebao

Isa. 56.

Psal. 88.

nebre reliquisset nobis semen, sicut Sodomā & Gomorrhā facti fuisset. Sicut & David tristissimam instituit querelam, de deplorato Ecclesie nouissimorum temporum statu, sub Antichristo, qui eam sit destruxerat, ita ut de vniuersa penē actum videatur: Nunquid, inquit, vane conuulisti omnes filios hominum? Quia regi se non patiuntur à spiritu Domini. Sicut de originali mundo Deus conqueritur. Floret enim Ecclesia tuo tempore magis, quàm alio. Et de tenebris nouissimorum temporum, et ex verbis Christi & Apostoli est d. cum. Et quæ sit Ecclesia Dei addiditur.

Probare autem conatur Eucharistie sacrificium semper ab initio Ecclesiam vniuersam esse, tametsi ceremonie non semper eadem fuerint. Paulus enim ad sacrificium respexisse, quod in Eucharistia celebratione fiat, cum ait: Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, &c. Eho Papicola, satin sanus es? O furiosum hominem: Apostolus præcipiente omnia fieri preces. In missæ celebratione fiunt preces. Ergo Paulus respexit ad Missæ sacrificium. In quo modo? In qua figura, Hispanus, itam est argumentum. Sed ait, Augustinum sensisse, ad illud hunc locum accommodandum. Hic homo passim nihil nisi sacrificia videt, per viam suam iudicatur. Adhibitas quidem pias preces dubium non est. Sic enim Tertulianus, Justinus, Cyprianus, & alios, præteream, scribit: sacrificium pro salute Imperatoris, sed Deo nostro & ipsius, sed quem admodum pulam.

Fl. 280.

Tertul. ad sca-

recepit Deus, P V R A P R E C E. Sed salua reuerentia, que tanto Doctore debetur, video Apostolum in genere locutum & intelligendum de precibus, & non in specie ad Cœnæ Dominicæ celebrationem adhibitis, ipsomet interprete. Ita enim locum hunc concludit: V O L O E R E V I R O S O R A R E I N O M N I L O C O, leuantes manus, &c. Nihil ergo ad Missæ sacrificium probandum. Quod si incertum esset, Pauli ordinasse, ut in Cœnæ administratione preces recerentur, quod videtur probabile: quid tum postea? Idem Missa Pontificis sacrificium, & tale, quale isti perhibent & celebrant? Et ubi in Missa fiunt ab Ecclesia & circumstantibus preces istæ pro Regibus, &c. præsertim ab initio Canonis, à sacrificio Regis: sed Missæ spectatores intelligētibz. Ideo merū hoc est ludibrium, communionis aut, siue Synaxis

Epiph. lib. 3. naxes fieri, ordinate sunt ab Apostolis, quarta, & pro Sabbatho, & Dominica
Tom. 2. Haresi. ca. si credimus Epiphano.

ult. „ Sic mirus praestigiator monstrare & extruere cupit altare apud

Fol. 281. „ lum, in quo Cœna Domini fuerit celebrata, ubi tamen nullam exaltationem

1. Cor. 10. „ b. tur. Sed contra potius, postquam Altaris sacrificiorum Leviticorum

quo vero Deo, Et Ethnicorum, in quo Idolis & Dæmonijs offerbantur

sacrificia, mentionem fecisset, studio cuius Apostolus, ne altare deserviret

quo Cœna Domini celebraretur, sed tantum MENSAM DOMINI

Quasi in Spiritu præviderit venturos hypocritas Missaticos, Sacerdotes

lum Hispanum, hominum superstitiosissimum & Idololatriæ summe

pitudinis Pontificie rebus impudensissimum, Qui si operissetur

ad quod Cœna Domini fuisset celebrata, statim intulisset: Ergo

effusa sunt corpus & sanguis Christi, Deoq; immolata, ubi enim

re, ubi sacrificium. Id, inquam, cauere studio voluit, sed prohibere

Hispani non potuit, qui remota mensa Domini, altare suppeditavit. Sic

2. Reg. 16. Rex impius Achis remoto altari Domini Damascenum substituit sacrum

sacrilegè. Hoc autem dicit Apostolus: Non posse Corinthios ab eodem

nis contrarijs seruire, Domino Christo, & Idolis. Non posse illos parti-

ficari corporis & sanguinis Christi, quod fit, cum in Cœna edunt panem

mini, & bibunt calicem eius, quod dicitur participes fieri mensæ Domini

soctos fieri Dæmoniorum, quod fit, cum Mensæ illorum sunt participes

Fol. 283. „ Vidit præterea & legit verum altare, quod nos habemus in

Heb. 13. „ stamento, ubi græcum, inquit, verbum est, *θυραστήριον* quasi sacrificio-

rium ad sacrificium. Quod si sacrificatorium & altare, tunc sicut in

„ sita, igitur & sacrificium, à quo sacrificatorium dicitur.

Pinum minor, quare fretus, contra Conciliab. Trid. decrevit

discedere à vulgari translatione, ne anathema fiat. Sed quia quocumque

do pro bestia Romane Missa sacrilega facere hoc videatur, sicut venantem

se impetraturum sperat. D. inde, si frontem haberet Hispanus, miratur

impudentiam hominis, quod hoc loco altare, de materiali, & quidem

Nouo Testamento, interpretatur, cum textus præcedens & sequens lo-

ferit de Christo loquatur: Iesus Christus heri hodie ipse & in secula. Hoc

tatur itaq; ne peregrinis se doctrinis ab eo abluere patiantur, videlicet

seruatione legali. Habemus enim, inquit, altare, quod Lyranus de Christo

in e-

erit oblatio interpretatur, de quo cadere non habent potestatem qui tunc
 in tabernaculo deseruiunt, hoc est, iudaizantes non consequuntur effectum pas-
 che Christi. Et id figura Apostolum docere ait Lyra, de Sacrificio pro
 peccato. Significatur itaq; per altare cum cibis, Christus propiciator cum
 panibus benedictis, quod eius participes non fiant, qui adhuc in tabernaculo ex-
 tero deserviebant suis Sacrificijs. Sicut tu, Hispane, & tua societas nunquam
 participas beneficiis Christi, que nobis in ara crucis impetravit,
 sua passione & morte, quam diu Missas istas vestras sacrilegas & blasphemias
 in vestris aris sacrificatorijs sacrificatis. Hoc tu hic ab Apostolo discas,
 quem pateris. Voluisti patronum execrari vestrae Missae facere, contra
 suam mentem.

Cum infirma, imò nulla, è Scriptura S. præfida comparare poterit
 Hisp. quibus Idoli sui Maysim confirmaret antiquitatem, ad alios leuissimè
 armatae milites confugit: Abaiam, quem fingit Apostolorum discipulum,
 eorum à scripsisse historiam. Et Matthæum scribere fingitur sacra ad altare
 facientem, fuisse interfecitum ab Hyrtati satellitibus. Respondeo. Ergone
 Missam Pontificiam celebravit? Multa sunt autem aliàs in Abaiæ istius li-
 bris, quæ eam historiam non immeritò suspectam faciunt, & arguunt, postea
 riori tempore à aliquo incerto compilatam auctore, de quibus iam dissen-
 tiat locus non est. Multa etiam, quæ manifestè cum Matthæi Euangelio pug-
 nant, admittuntur, & idcirco fidem illi derogant. Taceo, quod aliter mortem
 Matthæi describit Nicephorus, qui eum apud Anthropolophagos, clavis in Nicephorus,
 interemisse describit, scribit. Quare nihil ex hoc Authore probabit. Et lib. 2. cap. 41.
 ad rem maximè, etiamsi certò constaret, ad altare, ad hoc constructum,
 nam Dominum administrasse? Nam & nos id facimus: Et tamen non
 ipsam Deo, vel offerimus. Sed omnia Hispano, quæcunq; legit & vi-
 detur nisi altaria, Sacrificia, Missæ, oblationes sum, & Sacrificiones.
 Quod de Iacobo, fratre Domini, & Basilio, qui coniunguntur, Missæ
 celebrationem descripsisse & præcepisse, dicitur: ex temporum ra-
 tione, cum non fuerint synchroni, s. à trecenti inter illos anni in-
 teruenit. Sicut & de D. Marco & D. Petro idem narratur, quorum li-
 terarum literis extant. Sed fabulas esse vel hinc apparet, quod & Pla-
 tus a Sixti. s. D. Petrum ad solius orationis Dominicæ recitationem
 esse scribit: et idem reliquos quoq; scripsisse Apostolos Gregorius Mag-
 nificatur.

Fol. 284.

Fol. 284.

Fol. 286.

De consecrat.
dist. 2. Can. per
acta.

Pontifices præterea, dicit, similiter illud commemorans tanquam planam, iam inde ab initio sine ulla controuersia receptam ubiq; & ubiq; tam. Similiter plurima enumerat concilia, quibus Patres in illis conciliis idem fecerint. Nec dissimiliter hac de re loquuntur alij sancti Patres, quorum testimonia in superioribus citauimus. Respondeo: Pura panem esse Hispani, Thrasonis Pontificij, mendacia, paucis demonstrabo. Describit Platina in Vita Sixti. 1. qui Ecclesie Rom. præfuit anno Domini 120. Nuda primò hec omnia erant, & omnia simpliciter tradidit Petrus enim, ubi consecrasset, oratione Pater noster usus est. Gregorius Magnus testatur, idem reliquos sanctos fecisse Apostolos. Sic Anastasius eius nominis 1. Episcopus Rom. anno Domini 81. omnibus fidelibus dedit, ut peracta consecratione communicet, qui uerò noluerint, excommunicatis acere liminibus. Successor eius, Clemens 1. ait: Communionem præconuenit, qui sanctam communionem non percipiunt. Dionysius Areopagita testatur, Diaconum non panem solum, sed & calicem consecrationis impertiuisse. Calixtus primus, anno Domini 219, statuit, ut per consecrationem, omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim & Apostoli statuerunt, & sancta Romana ecclesia.

Habes, Hispane, Pontifices Rom. qui docent, quo nodo Cæna Domini, ex qua vos prophanatam Missam uestram cudistis, fuerit longissimè tempore celebrata.

Ex quibus apparet, illis temporibus Missam hodiernam Pontificibus nequaquam fuisse usitatam, ut Hispanus mentitur. Loquor autem non de ceremonijs tantum, sed de substantia Missæ, quod uidelicet fuerit tantum Cæne Dominice, ut erat à Christo instituta, celebratio, totius Ecclesie communio & actio publica, in qua omnibus corpus & sanguis Christi dispensabatur. Et nequaquam Sacrificium propiciatorium, pro peccatis uiuentium & mortuorum.

Quod ad concilia, respondeo breuissimè, quia nulla inde citantur testimonia, quod fortè illis non fidat, malè sibi conscius, sed suo clamore se satis facturum speret: respondeo autem non meis, sed Hieronymi ueteris Spiritus sancti doctrina est, que canonicis libris est prodita: contra quam quid statuunt concilia, nefas duco.

Et Angl.

Et August. Sed nunc nec ego Nicenum, nec tu debes Ariminense, *August. contra*
 preiudicatus, proferre concilium. Nec ego huius auctoritate, *Maxim. Arri-*
 illius detineris. Scripturarum auctoritatibus non quorumq; proprijs, *an. Episcopum*
 vrisq; communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum *lib. 3. cap. 14.*
 ratione conferatur. Quod si igitur concilia ista cum Scriptura S. consen-
 sent, tanquam caelestia oracula recipimus. Sin dissentiam, cum Apostolo
 loquor. Etiam si angelus e caelo praedicauerit aliud Euangelium, quam
 quod praedicauimus vobis, Anathema sit.

Idem iudicium est de Patribus, quorum auctoritate, vt cum Augusti-
 no loquor, non tenemur. Quia illorum Scripta, non vt canonicas habemus
 litteras, sed ea ex canonicis consideramus & examinamus, & quod in eis *August. contra*
 diuinae Scripturarum auctoritati congruit, cum laude eorum accipimus, *Cresc. Gram.*
 quod autem non congruit, cum pace eorum respuimus. *lib. 2. cap. 32.*

De Patribus respondimus supra. Hi enim eisi vocabulis vtiuntur,
 Sacrificium, hostia, oblatio, de negotio Coena Dominica (qua certum est,
 illis communicationem & dispensationem corporis & sanguinis fuisse): tamen
 non Missa illis fuit Pontificia hodierna, non solum quod ad ceremonias, sed
 magis primatiis Sacrificuli actio, multo vero minus Sacrificium vere pro-
 natorum. Sed, quod supra demonstratum est, retentis vocabulis cultus
 veteris Testamei: Noui sic voluerunt appellare cultum pro-
 prium externum, qui est in Ecclesia Coena Domini.

Quod igitur ex August. affert. Quod vniuersa tenet Ecclesia, nec ee *Fol. 287.*
 illius institutum, sed semper retentum est: non nisi auctoritate Apo-
 traditum, rectissime creditur. Sacrificium autem altaris, inquit
 nus, quando primum in Ecclesia, vel probari vel usurpari coeperit, ee
 est impossibile. Ideo rectissime creditur ab Apostolis illud, sic ee
 institutum, traditum Ecclesia fuisse.

Respondeo contra Augustinum, ex ipsomet Augustino, quod
 Ippriano, dicto loco affert: Ego huius auctoritate non teneor,
 hoc dictum ex anonica Scriptura considero. Et cum Ignatio
 Martyre.

Ignatius Episto-
la ad Phila-
delph.

1. Cor. 11.

Fol. 288.

Martyr e dicente: Illis qui antiquitatem obijciunt, ego dico: QVIA ANTIQVITAS EST IESVS CHRISTVS, quem nullo modo manifestus est intuitus. Et quid, et quomodo Christus Cenam suam tuentur, quidq; Apostoli Ecclesie tradiderunt de ea, non opus est disputare cum hec omnia et singula Scripto reliquerunt: Vbi certum est, nulli Sacrificij mentionem.

Et que hec est Augustini Regula: Ad Apostolos referre auctores quorum in Ecclesia ignoratur auctoritas. Et quam misera est illorum morum virorum conditio, ut, quod Ne no in Ecclesiam inuexisse videri, ad ipsos referatur auctores? Sed qualis fuerit Cene Domini, sicut Satanas crucem refugere dicitur, ita tu, Hispane, horres, semper Missam tuam sacrilegam obtrudere conaris, quam priscis illis seculis fuisse, est certissimum administratio, qui ritus, que ceremonie, ante est demonstratum. Non ergo, quod male concludis, Sacrificium Missaticum probasti, ut scribis: Etiam si maxime Scripturae sancte tibi ijs careremus (quod verum est) quibus bono numero probuimus (quod falsissimum esse haecenus docuimus) Quid enim secularij habet hic, quod proponant? Respondeo. Hec, que haecenus audiisti, Hispane, nimis Porro, ex loco Apostoli, de mensa Domini, et mensa montis, suam Sacrificium esse, probare conatur. Idem enim per mensam, quod altare, intelligi. Respondeo: Video mihi reuocandum, quod dixi. Hispane, cecum esse, et lippientibus oculis. Video enim iam, Lynceos cum cecis oculis, quibus videt acutissimo suo visu, altare scilicet Sacrificatorij Cene descriptione apud Paulum: quod nusquam, et nullum prorsus, apud hunc. Nequaquam enim, quod sibi Hispanus sumit, vanissime dicitur, est mensa, quod altare Sacrificatorij. Super altare, cum apud Hebraeos, cum apud Ethnicos solum offerebantur victimae et hostiae, siue Sacrificia, in mensis vero nequaquam offerebantur Sacrificia, sed super altare oblatio et sacrificatis, in mensis descebantur vtrobiq;. Impudentissima res, quod dicitur, etia sunt Hispani, quod fingit, idem per mensam, intelligi, quod per altare, cum longe res sint diuersissime. Sed, quod antea dixi sepius, homo nihil nisi altaria Sacrificatoria videt. Sicut Phrenetici, Melancholici, et impite laborantes, res sibi videre imaginantur, vel somniant potius, quod quaquam in rerum sunt natura. Sic, ut ut cum ratione insanat, subijciunt

falsissimam, dicens: Nam si non aliud, quam participationem men-
 sę impliciter ad bibendum & comedendum paratę, intellexisset, absurdę
 dicitur participationem mensę, & participationem calicis de men-
 sę. Quasi verò absurdum sit, distinguere inter edere panem, & bi-
 bere calicem Domini? An verò vnum & idem, ac non potius duę eius-
 dem sacre Coenę sunt partes diuersę & distinctę, quod omnes sani intel-
 legunt? An non enim Christus ipse distinguit, seorsim vtrunq; instituendo,
 & ordine vtraq; discipulis dedisse legitur? Sicut & Apostolus ipse ibidem
 distinxit, cum inquit: Calix benedictionis, cui benedicimus, nõne
 participatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nõne par-
 ticipatio est corporis Christi? Sunt quidem hæc duo vnum integrum Sacra-
 mentum, sed non vna tantũ pars, quod vos fingitis & facitis, negando
 Latius partem alteram, cum Christus sub duabus instituerit venerabile hoc
 Sacramentum: quod conciliabulum vestrum Constantiense fuerit, cum sacri-
 legem Sacramenti confirmaret mutilationem. Quod igitur addit: Si aliquid
 ergo ad rem loquitur Apostolus, cum ad dõ accuratę participationem men-
 sę & participationem calicis distinguit, de mensa Domini procul dubio lo-
 quitur, quę sit etiam altare, & quidem altare eiusmodi, in quo Christus non
 quacumq; ratione oblatus fuerit, sicut crux altare hoc modo dici potest: sed
 in quo calix Domini hostia fuerit. Quis non hic iterum aciem oculorum Hi-
 spenę, & acumen ingenij, quod non est vulgare, miretur? Cur enim d'stim-
 gat participationem mensę, hoc est, cibi & calicis, iam ostensum est. Sed
 hoc phrenetico, mensa, altare est Sacrificatorium, in quo tamen calix tan-
 tum sit hostia. Quid igitur facias phrenetico? Helleboro curandum: &
 regendum eius cerebrum relinquamus Medicis.

1. Cor. 10.

Fol. 189.

In nos postea inuohitur, quod negemus in Eucharistię partici-
 patione nos alterius Sacrificij participes fieri, quam Christi, in ara cru-
 cifici, cum Apostolus de sacrificio, inquit, loquatur & calicis & alta-
 ris, quod sit etiam in mensa, vnde ad refectorem sumatur, id quod
 fuerit, quorum neutrum conueniat sacrificio crucis.

Nos verò negamus, Hispanę, vi scias, Sacrificij altaris & calicis ob-
 mensa, vel altari, Apostolum mentionem facere: sed & hoc ex tuo
 phrenetico, & phrenetico cerebro illi affingere dicimus. Et quidem verum
 est, quod ex mensa Domini (non autem altari sacrificatorio, quod tu
 X tuis nugis

Fol. 190. *Disput. contra Miss. prop. 86.* *ex Ethnicorum Sacrificijs, quae demonijs sunt oblata, argumentum*
ad Missae vestrae Sacrificium stabilienam, iuxta illud: FLECTE
SI NEQUEO SUPEROS, ACHERONTA MORE

Quia enim illi prius demonijs in altari oblati, postea in suis conuicijs
 Idolothytis vescantur: ideo vos concluditis, ut constet per omnia
 si, prius Eucharistiam immolandam, & Sacrificium super altare
 ferendam. De quibus Paulus ne iota quidem, cum nec Christus
 instituerit, sed Sacramentum fidelibus percipiendum. Quasi vero
 quosq; obiter addam) Christianis, crudelissimarum tum persecutionum
 poribus, vel templa, vel altaria, erigere licuerit. Cum clam, in adu-
 uatis, clandestina habuerint conuenticula, & quidem noctu conuen-
 illis fuerit, ut acta testantur Apostolorum, & sepe in specubus sub-
 neis, & cryptis.

Fol. 292. *Apocal. 6.8.* "Vidit etiam acutius multo Hispanus, videlicet, vel in caelo, vel
 terra Altare: & sub illo animas intersectorum, propter verbum
 Hoc, ait, Augustinum ad altare in Ecclesia, in quo corpus Christi offer-
 accommodare: Respondeo visio illa fuit, unde non poterit Hisp. nec
 probare Altare. Et cur non potius hic Thomam suum Aquinatem sequi,
 qui inquit: Per altare signatur Christus, in quo & per quem Patres
 debemus, quicquid boni agimus, & per ipsum est acceptabile, quicquid
 est gratum. Sub hoc altari, scilicet sub Christo, sunt anime: non solum
 statu vite, sed etiam in statu patrie, sicut sub eo, a quo teguntur sub
 umbraculo contra omne malum. Haec tenus ille. Verum quia haec non
 ueniunt Missae, & altari sacrificatorio, ideo dissimulat.

Vide etiam de hoc altari Hierony. comment. super Isa. lib. 15

Fol. 294

Recte autem contra Pontificios contendimus, quod neque Hispanus
 Missae Sacrificium, nec ab Apostolis esse, nec eorum tempore fuisse
 Quia Gregorius in consecratione tantam orationem Dominicam fuisse
 hibitam testatur. Cum enim Canon fundamentum sit Sacrificij Missae,
 sine illo celebrari possit (tamen neget hoc impudentissime Hispanus,
 sed faciat periculum, vel ipse, vel alius quisquam, & praetermissis
 Canon

... celebrat, si audet) Canis vero ille (Canon dicendum fu- rat) quin-
... annis post Christum denu- sit compilatus, vel a Gelasio, vel
... quodam, ut Innocent. Papa eius nominis 3. scribit: hinc ap- Innocent 3. de
... toto isto tempore verè Missarum fuisse celebratum Sacrifici- sacr. alt. myst.
... Vanitas Hispani refutatur, qua ad Apostolos auctores Missæ lib. 3. cap. 10.
... Sacrificium refert.

Quod verò nostrum invertere conatur argumentum, quod ex Gregor:
... dicente: Mos fuit Apostolorum ut ad ipsam solum modo
... OBLATIONIS HOSTIAM consecrarent;
... obtulerunt hostiam, &c. Respondeo, verba ipsa minime
... sed Gregorij & aliorum, qui Coenam Domini, quam A-
... vocarunt hostiam, oblationem, & Sacrificium. Ideo
... proficit Hisp.

Dionysium Areopagitam quod attinet, quem ritus Sacrificij Mis-
... fingit Hispan. in sua Hierarchia: nothum esse hunc, non
... veterum & recentiorum constat. Neq; enim Eu-
... in historia Ecclesiastica, in qua tamen singulorum Scriptorum Eccle-
... libros recenset, Neq; Hieronymus de viris illustribus, Scrip-
... Dionysij meminit, quod de alijs non reticet, qui aliquid Scripto- rum
... reliquerunt. Et Laurentius Valla atq; Erasmus Roterod.
... reclamant. Sed et ex eiusdè Dionysij libris apparet crimen falsi.
... Alexandrinum, qui vixit post ipsum Dionysium
... 150. Ideo ridiculas, quas describit Missæ gestulationes, non cu-
... .

Fol. 295.

Lib. de divinis
nominibus.

Fieri inquit Hisp: potuit, ut quoniam ad Sacrificij substantiam cere-
... non pertinent, sine ipsis quidem initio sola oratione Do-
... recitata, sacrificarent Apostoli, postea verò ipsdem modum, ritumq;
... quem aut ipsi etiam usurparent, aut alijs cer- te
... Quomodo deinceps subsequentes Ponti-
... Hæc scilicet fundamenta sunt Sacrificij Missæ firmissima & im-
... potuit, quod Apostoli initio sola oratione Do-
... postea modum ritumq; oratio em prescriberent. Quan-
... fieri nō potuisse, ut has nugas pueriles ac histrionicas
... prescriberint, cum Apostolus disertè, se
... Corinthios

X ij

Corinthiorum Ecclesie tradidisse, quod à Domino accepit: Et quod tradiderit eis, descripsit. Hec certa nos retineamus, relinquentes istis & phreneticis suam Missæ Sacrificium. Cum enim dilectam Veritatem & doctrinam certam, diuinitus instituta & tradita Cœnæ Domini, perire nolint: digni sunt, qui in sensum tradantur reprobum, & erroneas illusiones Satanas, pro Veritate recipiant, & seducantur, et pereant, qui Veritati acquiescere nolunt. Quasi verò non consiet ex probantibus & Historicis fide dignissimis, quid à singulis Pontificibus, longærum serie sibi mutuò succedentibus, Missæ theatriæ sit additum, & centones isti pessimè consuerentur, quibus Pandora ista ornata pro Deo irato, maxima Ecclesie perniciæ & exitio. Sed hæc non videtur Hispanus. Sicut etiam commodas, Veras, proprias, & ex Scripturæ probatisq; authoribus, significationes & interpretationes vocabulorum sacrificij, hostiæ, & oblationis, recipere non vult, dignus, qui aniles pseudoclementis, quod supra ostendimus, amplectatur, quò damnatè pereat. Sicut & de inuenienti Sacrificij vocabulo è scriptura S. S. dictum est.

Fol. 297.

Fol. 298. 299. Retorquere etiam conatur loca Patrum, quibus, generaliter eadem disputat. contra cabula, oblatio, offerre, & Sacrificium, pro cultu vsurpauit, quibus Missæ num. 96. mus, ut contra ipsorum mentem & voluntatem, Missæ sue in dæ Sacrificij extorqueat. Ut cum August. scribit: Hebræi in victimis peculorum, & August. contra offerebant multis & varijs modis, sicut re tanta dignum erat, Porphyrius Faust. Manich. celebrabant futuræ victimæ, quam Christus obiit. Vnde iam Christus lib. 20. cap. 18. peracti eiusdem Sacrificij memoriam celebrant, sacrosancta oblatio & participatione corporis & sanguinis Christi. Hic Augustinus, quod veteris legis oblationem vocat, in immediatè sequentibus per Epiphanius explicat, per participationem corporis & sanguinis Christi. Quam vos, Domine Hispani, in Missis vestris non obseruatis, cum tamen Pontifices Rom. quod non ita multò antè docui, seuerissimè in eius celebratione fieri voluisse præceperint, ut omnes communicent, qui intersunt. Quod cum vos in priuatis vestris angularibus Missis nõ obseruatis, nequaquã more Matrum Cœnam Domini celebratis. Sed ab illorũ instituto, maximè etiam Christi, longissimè recedentes, diuersam suam Sacrificuli exercent actionem. Et idem Augustinus: Huius Sacrificij caro & sanguis, ante aduentum Christi

per victimarum similitudinem promittebatur: in passione Christi, ipsam veritatem reddebatur: post ascensum Christi, per Sacramentum memorie celebratur. Hoc testimonium in eadem propositione à me citatum, quia est illustrius, silencio praterit Hispanus, cum Augusti. non per Missæ Sacrificium (quod mallet Hispan.) sed per Sacramentum memorie celebrari ass. rat interpretans Christi verba in Coena: Hoc facite in meam commemorationem. Sic quod Chryso. dicit: Offerimus, sed ad recordationem facientes mortis eius. Et ipsam offerimus nunc, quæ tunc est oblata. Hoc autem quod facimus, in commemorationem quidem sit eius, quod factum est. Et, inquit Hisp. offerre ad recordationem & ad commemorationem, nihil aliud est, quàm recordari & commemorare? Respondeo, planè. Generaliter enim vocabula, offerre, oblatio, hostia, pro sacro cultu diuinitus instituta. Coena videlicet Dominicæ diuinitus instituta celebratione, accipiunt Patres. Et offerrent illi non Deo, sed credentibus corpus & sanguinem Christi, qui iuxta ipsius Christi mandatum accipientes comederunt. Cum Christus non nisi Coenam à se institutam, in qua suis conuiuius corpus suum edendum, & sanguinem bibendum propinat, exhibet, celebrari voluerit, in suam commemorationem: nulliusq; sacrificij (quod passim vagatur Hispanus, miser erro, multo magnoq; quærit labore, sed nusquam inuenit, quia in vtopia) mentionem faciat. Frustra enim contendit, vt loquitur, in eadem Coenæ actione sacrificium verum atq; legitimum interuenire.

Fol. 299.

Fol. 300.

Concedere autem, vel inuitus, nihilominus cogitur, preces, & ipsam Coenæ participationem, sacrificium laudis dici, quod in gratiarum actione, cum verba Augustini sint manifesta. Sicut & quod Patres panem & vinum ad altare oblata, sacrificia nominarunt, non propter Missæ sacrificium, quod temerè & frustra nugatur Hispanus, sed scripturæ Veteris & Testamenti phrasi vsitata. Quod etiam ex altero Augustini loco cuiusdam, quem à nobis corruptum dicit, vbi de captiuis quibusdam foeminae, quod nec possint vel ferre oblationem ad altare Domino, nec inuenire sacerdotem, per quem offerant Deo.

August. Epistola. 22.

Hæc verò crimen falsi nos perpetrasse vociferatur Hispanus: quod, offerimus, offerre oblationem, Augustinus habeat, ferre. Quod si hoc totum Pharisææ, temperere, quod sistinatione error est commissus: certe quæritem attinget, nihil refert. Nam & Canon Concilij Matison. sic habet: De-

Concil. Matisonense. 2. cap. 4.

X iij

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

*Nota bene. A
mulieribus
quoque altaris
oblationem of-
ferri.
Cypr. serm. de
Elemosyn.*

ber: Decernimus, ut omnibus diebus Dominicis ALTARIS OBLATIONE ab omnibus viris & mulieribus, OFFERATUR, tam panis quam vinum, militer & Cypr. Locuples & dives, Dominicum celebrare te credis, quoniam bonam omnino non respicis, que in Dominicum sine SACRIFICIO, & partem de SACRIFICIO, quod pauper obtulit, sumis. Vbi Cypr. non Missam, sed quod offerebatur à privatis, SACRIFICIUM dicit. Inrelligo autem, cur nolit admittere quod scripsi, foeminas ad oblationem offerre, sed ferre: Metuit enim sue Missæ, nec ex vocabulis oblationem, & quidem ad altare, porro probare posse, Missam sacrificium esse, &c. Quia eadem usurpentur vocabula, de non solum Laicis, sed etiam clericis, quod ab illis quoque Altaris oblatio offeratur. Ideoque recte non potest accipi vocabula hæc asserere. Sed in vanum laborat, Vanissimum sunt enim non modo Cyprianus, sed Concilium quoque loquitur, eiusque sententia. Quibus nostra confirmatur sententia, & locorum Patrum interpretatio. Sic etiam manifesta sunt verba Mag. Sententiarum, actionem Sacramentis in altari sacrificium & oblationem vocari dicentis: Quia, inquit, materia est & representatio veri sacrificij, & sancte immolationis, facti in cruce. Et semel Christus mortuus in cruce est, ibique immolatus est in seipso. Quotidie autem immolatur in SACRAMENTO, quia in Sacramento cordatio fit illius, quod factum est seculi.

Fol. 301.

Lib. 4. dist. 12.

Fol. 302.

De vocabulo Missæ Hispanus non audeat contendere, à nostris sententia convinctus, cum tamen istius farinae hominis seu feces potius, inquit pro axis & focis, etiam de voce Missæ contenderit, idque verum in primis fuisse Ecclesia asserere non sint verum. Et non solum vocem, sed quoque ipsam per omnia, videlicet eandem Missam, quam ipsi beatissimi, eodem modo ab Apostolis acceptam, Ecclesiam iam ultra annos celebrasse. Que pura pura sunt mendacia Pontificia. Quæ admodum cum vocabulum Missæ, ita res quoque ipsa Missæ Pontificie hodiernæ, præsertim ignota sunt Ecclesie, nisi quod multa ex nobis corradunt mendacia verborum scriptis, que pro genuinis (ut quasdam manifestissimas deprehendimus Pontificiorum imposturas) postea venditant, ut fucum imperitiam faciant.

Fol. 302. 303.

Quod igitur dicit: Missæ vocabulo totam actionem significari, quod legitimum contineat sacrificium, Et Hebræum esse Missam, quod ad oblationem significandam accommodari possit. Respond. Sicut de Etymo Missæ nec igitur

his constat Pontificis, sed incerta eius est origo, & dubium voc abna
 nes quoq; ipsa hoc significata vocabulo. Quod enim Hebraum Vult
 Hispanus, & ex Mose sumptum, oblationem significare, contradicunt
 peritissimi, Sanctes Pagninus, & Vatablus, per sufficientiam
 adhaerens, id est, pro facultatibus & opum ratione. Sed recens hoc est Pape
 terum, Missaeq; patronorum, inuentum. Vetusiores enim latinam vocem
 & à mittendo deriuari, asseruerunt, & sic dictam, quod hostia missa
 si, vel caelitus angelus missus, vel hostia ad caelum missa. Durandus ab
 emittendo, quod à Catechumeni emitterentur, fors de Ecclesia dictam putat.

Quid non modò incertius, sed ineptius etiam & stultius, addo & ma
 gis impium, hac Missa Pontificia Etymologia, cuius meritò istos pudere de
 beat, cum originem nesciant praecipui & summi sui cultus.

De Patribus, quantumq; illorum testimonijs tribuendum sit auctori
 tatis, supra, & serè ab initio copiosè est dictum.

Ad Cypriani testimonium, contra Missam Pontificiam à me citatum: *Pol. 304*

in sacrificio, quod Christus est, non nisi Christum sequendum esse: respondet *Cypr. lib. 3.*

Hispanus: Non contra communem Ecclesiae traditionem, quasi non ex ea *Epistola 2.*

Christi sententia disci debeat: sed contra priuatam aliquorum consuetudinem,
 qui calicem sine vino peruersè offerrebant, agit. Respond. Verum est. Sed ex
 hypothesis ista, generalem, siue thesin facit, non nisi Christum in Cena Do
 mini, & (quam sacrificium vocat, sepe dicta de causa) administratione se
 quendum. Nec nos, ut Hispanus mentitur, Eucharistiae sacrificium oppugna
 mus hoc est, Cenam Domini, ut à Christo est instituta, sed vos, & impiu Pa
 tricum sacrilegum Missae sacrificium, in quod illam conuertistis, ex Sacra
 mento Cenae (in quo Deo agende sunt gratiae, pro perceptis ab ipso bene
 dictis, unde Eucharistia dicitur) sacrificium verè propiciatorium, sceleratè,
 & blasphemè, & sacrilegè, facientes.

DE QUOMODO, IN MISSA

Sacrificium fieri verè Propiciatorium, pro
 peccatis, alijsq; necessitatibus, pro
 baturus sit, audiemus.

Capit